

Riksdagens protokoll

1977/78:92

9 mars 1978

Debatter m. m.

Torsdagen den 9 mars

Svar på frågor:

1977/78:317 av Lennart Pettersson (s) om planerna på en statens energistyrkelse.....	3
1977/78:318 av Hans Alsén (s) om en ny kvinnoklinik vid akademiska sjukhuset i Uppsala	5
1977/78:306 av Åke Wictorsson (s) om åtgärder för att trygga sysselsättningen vid gjuterierna i Norrtälje och Herräng.....	8
1977/78:320 av Bernt Nilsson (s) om åtgärder för att bibehålla sysselsättningen vid glashyttan i Björkshult	10
1977/78:323 av Stig Alemyr (s) om åtgärder för att bibehålla sysselsättningen vid Emmaboda Glasverk.....	14
Anslag till allmänna kulturändamål, m. m.....	17

Svar på frågor:

1977/78:311 av Gustav Lorentzon (vpk) om arbetsskadeförsäkringens giltighet vid genomgång av utbildning.....	86
1977/78:313 av Inga Lantz (vpk) om socialstyrelsens anvisningar för den kommunala barnomsorgen.....	89
1977/78:326 av Oswald Söderqvist (vpk) om förutsättningarna för ändrad krigsplacering i visst fall	92
1977/78:328 av Nils Berndtson (vpk) om planerna på ett nytt svenskt stridsflygplan för 1990-talet	95

Anmälan av interpellationer:

1977/78:140 av Karl-Erik Strömberg (fp) om belåningen av fastigheter tillhöriga bostadsrättsföreningar.....	99
1977/78:141 av Gunnar Olsson (s) om åtgärder för att trygga råvaruförsörjningen till vissa sågverk	100

Meddelande om frågor:

1977/78:341 av Ingrid Diesen (m) om utformningen av omslag till telefonkatalogen	101
1977/78:342 av Birger Nilsson (s) om åtgärder för att trygga sysselsättningen för anställda vid AB Partner i Östersund....	101
1977/78:343 av Joakim Ollén (m) om avgiftsbeläggningsen av statliga parkeringsplatser.....	101

1977/78:92

1977/78:344 av Joakim Ollén (m) om rätten till förvärvsavdrag vid inkomstbeskattningen	102
1977/78:345 av Kurt Söderström (m) om ordvalet i författningstext	102

Avgjort ärende**Torsdagen den 9 mars***Kulturutskottets betänkande*

1977/78:18 om anslag till allmänna kulturändamål, teater, dans och musik, film, litteratur och folkbibliotek, bildkonst samt arkiv, kulturminnesvård, museer och utställningar	17
--	----

Torsdagen den 9 mars

Kl. 13.00

§ 1 Justerades protokollet för den 1 innevarande månad.

§ 2 Om planerna på en statens energistyrelse

Statsrådet OLOF JOHANSSON erhöll ordet för att besvara *Lennart Petterssons* (s) den 28 februari anmälda fråga, 1977/78:317, och anförde:

Herr talman! Lennart Pettersson har frågat mig dels om regeringen avser att ge den planerade utredningen om organisationen på energiområdet sedvanlig parlamentarisk sammansättning, dels om regeringen avser att ge utredningen sådana direktiv att såväl tidsmässiga som andra garantier ges för en allsidig prövning av lämpliga organisationsformer på energiområdet.

Direktiv till en kommitté med uppdrag att se över myndighetsorganisationen på energiområdet förbereds f. n. inom industridepartementet. Det väsentliga är då att kommittén får en förankring genom representation för berörda fackliga organisationer. Detta utgör inget hinder för att utredningsarbetet skall kunna bedrivas skyndsamt.

Kommitténs huvuduppgift avses bli att pröva om de uppgifter på energiområdet som nu ankommer på bl. a. statens industriverk, energispar-kommittén, delegationen för energiforskning och vattenfallsverket i egen-skap av myndighet bör föras samman inom ramen för en energimyndighet. Därvid bör även möjligheterna till en decentralisering av uppgifterna övervägas.

LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka energiministern för svaret.

Först vill jag säga att jag tror att vi är överens när det gäller behovet av en utredning för att se över och komma med förslag beträffande organisationsformerna för det statliga engagemanget på energiområdet.

Däremot är det illavarslande att energiministern tycks vilja låsa utredningsdirektiven vid en viss bestämd organisatorisk lösning, där planerna tycks vara att i stort sett i ett enda ämbetsverk sopa in alla organ på energiområdet som råkar ligga under industridepartementet. Detta är sannerligen inte självklart med hänsyn till de olikartade arbetsuppgifter och funktioner som dessa energipolitiska organ har. Ett exempel på det är den tveksamhet man kan känna inför att sammanföra såväl forskningsövervakande som forskningsutförande och programansvariga organ i ett och samma ämbetsverk. Jag tänker på den nuvarande energiforskningsdelegationen och nämnden för energiproduktionsforskning. Det finns säkerligen ytterligare sådana här fall då man måste ta sig en ordentlig funderare.

---

*Om planerna på
en statens energi-
styrelse*

Torsdagen den
9 mars 1978

*Om planerna på
en statens energi-
styrelse*

En annan sak är att utredningen också bör kunna få pröva om några energipolitiska uppgifter och organ, som nu ligger under andra departement, kan vara intressanta i detta sammanhang.

Jag betvivlar inte att någon variant av en decentraliserad lösning på organisationsfrågan, som energiministern tycks förespråka, kan visa sig vara den bästa. Däremot tycker jag att en centerpartistisk regeringsledamot i varje fall inte bör motsätta sig att den kommande utredningen prövar olika organisationsalternativ.

Låt mig sedan gå över till några av de punkter som energiministern tog upp i svaret. På min fråga om den parlamentariska sammansättningen av utredningen fick jag inget klart besked. I svaret står det att det är väsentligt att kommittén får en förankring genom representation för de berörda fackliga organisationerna. Jag kan instämma i detta, herr energiminister, men även parlamentarikerna har intressen på det energipolitiska området, och jag menar att det vore uppseendeväckande om det inte blev någon parlamentarikerrepresentation i denna utredning. Jag skulle uppskatta om jag finge ett klart besked av energiministern på den punkten.

De möjligheter man inom utredningen kommer att få att diskutera olika lösningar hänger ju delvis samman med tidsplanen, och här kunde kanske energiministern redovisa vilken tidsplan han räknar med i sammanhanget.

Till sist sade energiministern att uppgiften bör vara att föra samman de olika organen inom ramen för en energimyndighet. Men sedan kom det en liten brasklapp: "Därvid bör möjligheterna till en decentralisering av uppgifterna övervägas." Hur skall man tolka det, herr energiminister? Skall det bli ett centralt ämbetsverk av detta eller inte? Om det nu skall bli det, är det en ny modell för ett centralt ämbetsverk som energiministern tänker uppfinna? Ett konkret besked också på den punkten vore intressant.

Statsrådet OLOF JOHANSSON:

Herr talman! Jag tror att det är viktigt att man eftersträvar korta och effektiva utredningar. Det behöver inte innebära att man eftersätter allsidigheten, men det innebär att de som arbetar med dem koncentrerar sig på den uppgift de har sig förelagd.

När det gäller det parlamentariska inslaget använder Lennart Pettersson i sin fråga uttrycket "sedvanlig parlamentarisk sammansättning". Jag har sett litet på sedvanan på detta område. I energikommittén, som arbetade på 1960- och i början av 1970-talet, fanns det ingen parlamentariker. Inte heller i kommerskollegieutredningen, som arbetade i utkanten av detta område, fanns det någon parlamentariker med. I planeringen av ÖEF:s omorganisation deltog inte någon parlamentariker. Men tiderna kan självfallet förändras. Jag tror ändå, som jag sagt i mitt svar, att det väsentliga är att de fackliga organisationerna är representerade i någon form.

Vad sedan gäller frågan om det aktuella utredningsuppdraget skulle vara någon sorts uttryck för centralism är det ju ofta så att man måste centralisera för att kunna decentralisera. I detta fall har vi, som Lennart Pettersson känner

till, redan en kommunal energiplanering, till vilken det finns möjlighet att lägga ut vissa uppgifter.

Jag vill dessutom påpeka att jag inte nu vill låsa vare sig tidsplan eller något annat kring detta arbete. Lennart Pettersson bör observera min formulering:

”Kommitténs huvuduppgift avses bli att pröva om de uppgifter på energiområdet som nu ankommer på bl. a. statens industriverk, energisparkommittén, delegationen för energiforskning och vattenfallsverket i egenkap av myndighet bör föras samman inom ramen för en energimyndighet.”

Lennart Pettersson får avvakta ett svar på frågan huruvida det sedan visar sig vara lämpligt att göra detta.

LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag vet inte om jag uppfattade energiministern rätt när jag fick intrycket att han sade att det ibland är nödvändigt att centralisera för att kunna decentralisera. Det är ju, för att komma från en centerpartist, ett intressant konstaterande. I detta fall bör vi ändå vara överens om att om man sammanför ett antal fristående energipolitiska organ till ett enda centralt ämbetsverk är det fråga om en centralisering. Jag lägger ingen värdering i det, utan det är bara ett konstaterande. Men jag tror inte man kan komma förbi detta faktum.

Energiministern har alltså den uppfattningen att den kommande utredningen på detta område inte skall få någon parlamentarisk sammansättning. Energiministern för ett resonemang om hur det var på 1950- och 1960-talen. Men det är ointressant, eftersom det viktiga är hur man uppfattar behovet av en parlamentarisk sammansättning i dagens situation, när energifrågorna verkligen är i blickpunkten för politiken i vårt land.

Jag vill upprepa att det skulle vara synnerligen uppseendeväckande om energiministern inte skulle inkludera parlamentariker i en sådan här ändå ganska viktig utredning på det energipolitiska området. Jag ber energiministern att ta sig en allvarlig funderare över om han verkligen vill ta en strid med oppositionen på denna punkt eller om man skall följa beprövad praxis när det gäller utredningsarbetet, nämligen att man arbetar med representanter för de olika politiska partierna. Så har vi gjort tidigare, och det är rimligt att vi gör det också i fortsättningen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om en ny kvinnoklinik vid akademiska sjukhuset i Uppsala

Statsrådet INGEGERD TROEDSSON erhöll ordet för att besvara *Hans Alséns* (s) den 28 februari anmälda fråga, 1977/78:318, till socialministern, och anförde:

Herr talman! Hans Alsén har frågat när regeringens ställningstagande till

Nr 92

Torsdagen den
9 mars 1978

Om en ny kvinnoklinik vid akademiska sjukhuset i Uppsala

Torsdagen den
9 mars 1978

---

*Om en ny kvinno-
klinik vid akade-
miska sjukhuset i
Uppsala*

frågan om start av projekteringsarbetet för ny kvinnoklinik vid akademiska sjukhuset kan förväntas ske.

Kommittén för akademiska sjukhusets i Uppsala utbyggande har för några dagar sedan lämnat in ett reviderat lokalprogram för nybyggnaden och en ny uppskattning av byggnadskostnaden.

Nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande väntas komma in med yttrande över det nya förslaget i nästa vecka. Därefter kommer sannolikt tillräckligt underlag att föreligga för regeringens beslut i projekteringsfrågan.

HANS ALSÉN (s):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet Troedsson för svaret, även om innehållet i detsamma är det magraste tänkbara.

Det är drygt ett år sedan som jag ställde en liknande fråga till statsrådet Troedsson och fick följande svar:

”Enligt vad jag har inhämtat avser kommittén för Akademiska sjukhusets i Uppsala utbyggande att under våren 1977 lägga fram förslag om uppförande av en nybyggnad för sjukhusets kvinnoklinik och begära projekteringsuppdrag. Framställningen kommer då att prövas av regeringen i vanlig ordning.”

Det har alltså gått 13 månader sedan den frågan ställdes och svaret gavs. I dag föreligger ett svar på en konkret ställd fråga: När kan regeringen förväntas ta ställning till projekteringsarbetets inledande? Det har jag inte fått något som helst besked om. Det svar jag har fått är helt formellt präglad och saknar varje antydning om att statsrådet Troedsson över huvud taget bryr sig om det sakliga innehållet i denna fråga.

Desto mer märkligt är detta ställningstagande från statsrådets sida som socialutskottet i anledning av en socialdemokratisk motion förra året efter statsrådets ”svar” till mig i kammaren i denna fråga klart sade ifrån om sin mening. Jag citerar den synpunkt i frågan som socialutskottet framförde i sitt betänkande:

”Då det är viktigt att lokalfrågan för kvinnokliniken löses, förutsätter utskottet att regeringen tar positiv ställning i frågan utan dröjsmål.”

Det är snart ett år sedan socialutskottet yttrade sig på det sättet, och nu svarar statsrådet alltså på min konkret ställda fråga om när regeringen kan ta ställning, att sannolikt kommer regeringen att ha ett tillräckligt underlag att ta ställning till i den här frågan. När det underlaget föreligger vet tydligen inte ens statsrådet.

Jag tycker att denna fråga är minst sagt bedrövligt skött. Det är nonchalans i första hand självfallet mot de människor som är beroende av denna klinik och dess resurser, patienter och personal. Men det är också, såsom jag upplever det, en nonchalans mot utskottet och mot kammaren.

Jag vill därför fråga: Vilket intryck har statsrådet tagit av den enstämmiga opinionen från sin egen valkrets, från socialutskottet och kammaren? Vilken ställning har statsrådet tänkt ta i den här frågan i sak?

Den formella typ av resonemang som statsrådet för i svaret är helt

ointressant för de människor som berörs av frågan. Jag tycker det vore minst sagt skäligt att statsrådet i dag tog tillfället i akt att klara ut sin syn på behovet av ny kvinnoklinik och när ett slutligt beslut i sakfrågan kan väntas.

Det är så mycket mer angeläget som det nu råder en orimlig situation på byggnadsmarknaden inom Uppsala län med hänsyn till att Forsmarksutbyggnandet har stoppats av regeringen. Det är stor arbetslöshet bland byggnadsarbetarna – 10 %.

Människor frågar sig verkligen: När kan det här projektet startas?

Om en ny kvinnoklinik vid akademiska sjukhuset i Uppsala

Statsrådet INGEGERD TROEDSSON:

Herr talman! Frågan har från regeringens sida handlagts så skyndsamt som det över huvud taget är möjligt. När förslaget om ny kvinnoklinik kom in, gick det på sedvanligt sätt ut på remiss.

Nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande (NUU) ansåg i sitt svar, som kom in den 19 september, att lokalprogrammet kunde reduceras med 10 % utan att rimliga standardkrav eftersattes. Också andra remissinstanser, t. ex. universitets- och högskoleämbetet, framförde synpunkter, bl. a. på behovet av undervisningslokaler.

Byggnadskommittén övervägde därefter de frågor som hade kommit upp under remissbehandlingen och förklarade i en skrivelse den 23 november att föreslagen minskning av programytorna med 10 % kunde godtas.

Sedan dess har byggnadskommittén arbetat med att utforma ett konkret förslag till hur ytminskningen bör kunna genomföras samt beräknat kostnaden för byggnadsprojektet i dess nya utformning.

I måndags redovisade byggnadskommittén sitt arbete. Det har skett i nära kontakt med NUU, som har lovat att skyndsamt komma in med eget yttrande i ärendet. Därefter, Hans Alsén, finns det förutsättningar för regeringen att pröva framställningen om projekteringsuppdrag. Regeringens prövning skall naturligtvis göras så snabbt som det över huvud taget är möjligt, men innan något beslut kan fattas måste vi bereda ärendet tillsammans med övriga berörda departement, och vidare måste MBL-förhandling äga rum. Jag bedömer det emellertid så, att beslutet i ärendet bör kunna fattas under april 1978.

HANS ALSÉN (s):

Herr talman! Jag har anledning att något modifiera den kritik jag fann skäl att rikta mot statsrådet när jag läste svaret på frågan. Svaret innehåller ju ingenting av de värdefulla och i sak intressanta upplysningar som statsrådet nu fann skäl att meddela mig och kammaren. Det hade varit värdefullt om de hade återfunnits i det skriftliga svaret, vilket ju är en helt formellt präglad handling av, som sagt, ganska litet intresse i sakfrågan.

Jag kan alltså nu konstatera att det har varit vissa bekymmer när det gällt departementets kontakter med byggnadskommittén och övriga berörda organ. Jag har respekt för att det kan finnas svårigheter i ett sådant arbete. Men det skulle varit värdefullt att ha fått det beskedet från början. Nu har beskedet dock kommit, och jag förutsätter därför, eftersom ärendet är bekant

Torsdagen den
9 mars 1978

*Om åtgärder för
att trygga syssel-
sättningen vid
gjuterierna i Norr-
tälje och Herräng*

i regeringen sedan länge, att det finns en beredskap för den tvärdepartementala beredning som skall företas. Regeringen bör rimligen vara någorlunda införstådd med ärendet när det kommer tillbaka i slutligt berett skick.

Är det så – och jag tar fasta på det som ett klart uttalat löfte av statsrådet – att ett beslut kan föreligga i april, finner jag situationen äntligen ganska tillfredsställande och förutsätter då självfallet också att det blir ett positivt beslut som kommer att fattas av regeringen. Något annat är vi inte intresserade av, eftersom behovet är så uppenbart. Detta har klartgjorts, inte minst av socialutskottet.

Jag pekar slutligen än en gång på den synnerligen otillfredsställande situation som råder på bl. a. byggarbetsmarknaden. Jag förmodar att inte minst industriministern – som finns i kammaren och åhör det här samtalet – har klart för sig vilken situation som existerar på arbetsmarknaden i Uppsala län och därför är beredd att på olika sätt medverka i den här frågan samt se till att ett positivt beslut kommer att fattas under april.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om åtgärder för att trygga sysselsättningen vid gjuterierna i Norrtälje och Herräng

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara Åke Wictorssons (s) den 16 februari anmälda fråga, 1977/78:306, och anförde:

Herr talman! Åke Wictorsson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att trygga sysselsättningen vid gjuterierna i Norrtälje och Herräng.

För regeringen har presenterats en ansökan av en intressent, som under förutsättning av bl. a. vissa statliga stödåtgärder var beredd att ta ansvaret för en fortsatt verksamhet vid de båda gjuterierna.

Regeringen var för sin del beredd att lämna den medverkan som krävdes för att trygga verksamheten.

Den tilltänkta intressenten tycks emellertid nu vilja dra tillbaka sin ansökan.

Inom industridepartementet undersöks nu om andra alternativ finns för att lösa problemen i Norrtälje och Herräng.

ÅKE WICTORSSON (s):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret på min fråga.

Det har nu i drygt en månad funnits förslag till en lösning av situationen för de konkurshotade gjuterierna i Norrtälje och Herräng. Lösningen förutsätter avskrivning av statliga lån, särskilt sysselsättningsstöd och en fortsatt satsning på utveckling från statens sida.

Besked om huruvida regeringen tänker biträda förslaget har dragit ut på tiden från vecka till vecka. I förslaget till lösning av gjuteriernas svåra situation ingick att kommunen skulle gå in och förvärva industrilokaler och

att fackföreningen skulle ställa upp med korttidsvecka och andra åtgärder för att klara den nuvarande överkapaciteten. Både kommunen och fackföreningen har sedan länge fattat sina beslut. Förslaget till lösning har också stötts aktivt av samtliga länsmyndigheter i Stockholms län liksom av arbetsmarknadsstyrelsen. Därför är det djupt olyckligt att de anställda inte har kunnat få något besked om hur det skall bli med deras framtid. Denna fördröjning av ärendet har, som framgår av svaret, lett till att en driftig företagsledare har "hoppat av". Nu finns det en ny företagsledning, men även den behöver ett snabbt besked från regeringen.

Gjuterierna sysselsätter 134 anställda. Den nuvarande osäkerheten om framtiden skapar självfallet stor oro, när man inte vet om man har jobbet kvar i morgon eller i nästa vecka. Oron blir inte mindre av att sysselsättningsläget i Norrtälje kommun – och särskilt i det område där Herrängsgjuteriet ligger – vållar stora bekymmer. Ett flertal företag har där av olika skäl tvingats upphöra med verksamheten utan att man har fått några nya arbetsmöjligheter.

Jag har tidigare diskuterat dessa problem med industriministern utan att det har resulterat i någon förändring.

I Norrtälje kommun finns i dag ca 400 arbetslösa. Det innebär att det på varje ledig plats går 10 arbetslösa, vilket kan jämföras med motsvarande siffra för Norrbotten; där lär det gå 14 arbetslösa på varje ledig plats. Detta säger något om allvaret i sysselsättningssituationen i Roslagen.

Jag noterar som positivt i svaret att regeringen för sin del var beredd att lämna den medverkan som krävdes för att trygga verksamheten i det tidigare skedet. Men hade det här beskedet lämnats tidigare, så hade det i dag funnits en lösning, och man hade då inte behövt fortsätta med att söka efter andra alternativ.

Jag hoppas därför att industridepartementet är berett att ställa upp på den lösning som i dag föreligger när det gäller att klara jobben för gjuterierna både i Norrtälje och i Herräng.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag förstår att Åke Wictorsson måste vara dåligt informerad, när omdömet om utfallet av projektet enligt honom beror på att ärendets behandling har fördröjts. Så är inte fallet; det har inte fördröjts. Den tidsutdräkt som ärendet har varit utsatt för beror på oklarhet beträffande ägaransvaret för ett rekonstruerat företag. Jag är angelägen att betona att vi i industridepartementet, liksom länsmyndigheterna, har arbetat med största möjliga skyndsamhet för att lösa de mycket svåra akuta problemen i Norrtälje och Herräng. Men oklarheten beträffande ägaransvaret har tyvärr gjort att det har tagit sin tid.

Jag tycker att Åke Wictorsson – liksom jag – nu skall hjälpa till att skapa en sådan atmosfär för näringslivet att det blir lättare att få enskilda eller grupper av människor att engagera sig med företagaransvar. Det är ju där som problemet finns, när man hamnar i den situation som dessa två företag har

*Om åtgärder för
att trygga syssel-
sättningen vid
gjuterierna i Norr-
tälje och Herräng*

Torsdagen den
9 mars 1978

*Om åtgärder för
att bibehålla sys-
selsättningen vid
glashyttan i Björks-
hult*

hamnat i – att det är svårigheter att få människor eller grupper av människor att ikläda sig ett företagaransvar.

ÅKE WICTORSSON (s):

Herr talman! Jag kan försäkra industriministern att på den senare punkten arbetar jag aktivt för att uppfylla önskemålet.

När det sedan gäller frågan om tidsutdräkten som ett skäl för att den tidigare intressenten har hoppat av, så är det ju ett faktum att den tidigare intressenten drog tillbaka sin ansökan i går därför att det inte kunde lämnas några besked om regeringens handläggning under föregående vecka.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag måste upplysa Åke Wictorsson om att det är en felaktig uppgift, som inte bör stå oemotsagd. Vederbörande har fått besked om att regeringen redan föregående vecka förklarade sig beredd att stödja projektet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om åtgärder för att bibehålla sysselsättningen vid glashyttan i Björkshult

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara *Bernt Nilssons* (s) den 28 februari anmälda fråga, 1977/78:320, och anförde:

Herr talman! Bernt Nilsson har frågat mig om regeringen vill medverka till att de anställda på glashyttan i Björkshult ges fortsatt sysselsättning vid hyttan.

Glashyttan i Björkshult har nyligen försatts i konkurs. Som Bernt Nilsson nämner i sin fråga finns det från visst håll intresse för att överta rörelsen. Vederbörande har hos regeringen ansökt om lokaliseringsslån och IG-lån. Ärendet har ingående prövats mot bakgrund bl. a. av yttranden från länsstyrelsen i Kalmar län och statens industriverk. Jag har härvid kommit till den uppfattningen att de företagsekonomiska och marknadsmässiga förutsättningarna inte är sådana att en statlig satsning är försvarbar. Mitt förslag till regeringen kommer således att bli att stöd inte skall utgå.

Jag är självfallet medveten om att arbetsmarknadsläget i Högsby kommun är utomordentligt ansträngt. Jag kan försäkra att stor vikt lagts vid de regionala sysselsättningsaspekterna i den bedömning som har gjorts.

BERNT NILSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret. Efter statsministerns besök i Högsby kommun i går anade jag nästan att svaret skulle bli sådant det nu blev. Jag beklagar att det blev så negativt.

Sysselsättningsläget är, som industriministern håller med om, mycket besvärligt i Högsby kommun och är utsatt för allvarliga påfrestningar. Under

1977 avvecklades två konfektionsföretag med 80 anställda. Glashyttan i Björkshult har 70 anställda och är nu illa ute. Två sågverk i kommunen har varslat 70 anställda. En husfabrik, den största arbetsplatsen i kommunen, har varslat ett 30-tal anställda. Detta innebär att av kommunens 1 200 industrisysselsatta riskerar var sjätte att bli utan jobb. Situationen är alltså mycket allvarlig.

Krisen inom glasindustrin är verkligen akut, och det måste komma till stånd en långsiktig plan för hela branschen. Jag vet att industriministern inte är mycket för planer, men det är nödvändigt att få fram en plan för samarbete och gemensamma ansträngningar i fråga om exporten. Det har gjorts en utredning beträffande glasindustrin, och jag vill fråga industriministern: Var finns regeringens och industridepartementets plan för hur glasindustrin skall utvecklas och gå framåt?

Industriministern säger här att det marknadsmässigt inte är försvarbart att satsa på glashyttan i Björkshult. Då kan man fråga sig: Hur blir det för glasindustrin i dess helhet? Det är verkligen bråttom med svaret på den frågan i dag. Hur skall glasarbetarna i Björkshult få arbete, när vi vet att det inom kommunen inte finns jobb att få? Inom rimligt pendlingsavstånd finns det över huvud taget inget jobb att hämta.

Jag skulle vilja erinra om att centern i valrörelsen 1976 lovade att det skulle skapas nya jobb. Man sade att i Kalmar län skulle det startas 2 000 nya jobb varje år. Kommer de jobben nu? De behövs verkligen.

Regeringens ekonomiska politik och passivitet gör ju att ni inte ens kan behålla de arbetstillfällena som finns i dag. Ni talade f. ö. om att ni skulle decentralisera så långt som möjligt. Med den politik som ni för blir det ju en avveckling i stället för en utveckling.

1977 beslöt ni stort uppslaget att Högsby kommun skulle föras till den grå zonen. Det har, som redan sagts, funnits intressenter som velat ta över både glashyttan i Björkshult och de övriga företagen, om lokaliseringsstöd hade kunnat utgå. Regeringen har emellertid konsekvent sagt nej till varje förslag som framförts. Jag har den uppfattningen att det bara är luft som ni haft att erbjuda i det här fallet. Det är självklart att människorna i Högsby frågar sig vad de skall syssla med i fortsättningen, när de inte har möjlighet att fortsätta med sina tidigare jobb.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag tycker att Bernt Nilsson gör sig skyldig till betydande överdrifter i sin karakteristik av regeringens attityd till de här bygderna. Vi har varit beredda och också medverkat till att stödja konkreta projekt i länet och naturligtvis också i Högsby. Det är därför vi har gjort en speciell regionalpolitisk markering i den här bygden.

Men när Bernt Nilsson tar Björkshults glasbruk som exempel är han verkligen ute på hal is. Man måste – det har inte minst facket i sitt arbete vitsordat – ändå ha en hållbar kalkyl, hållbara förutsättningar för de satsningar man gör. Tyvärr föreligger inte sådana i fallet Björkshult – eller har i varje fall inte gjort det i den hittillsvarande behandlingen av ärendet. Jag vill

*Om åtgärder för
att bibehålla sys-
selsättningen vid
glashyttan i Björks-
hult*

Torsdagen den
9 mars 1978

*Om åtgärder för
att bibehålla sys-
selsättningen vid
glashyttan i Björks-
hult*

betona att ansökan ännu inte är formellt återtagen och att diskussioner mellan departementet och intressenterna pågår beträffande en annan och mer realistisk ambitionsnivå för den här satsningen. Huruvida man där lyckas hitta framkomliga vägar får framtiden utvisa. Det var det statsministern lämnade besked om på ort och ställe i går, bl. a. i samtal med facket. Det var i och för sig inget negativt besked, bara ett besked att om man kan få en hållbar grund – så att man inte inger människorna på orten illusioner om att det här är någonting som man skall klara, men inte har marknadsmässiga förutsättningar för – då är vi beredda att stödja projektet

BERNT NILSSON (s):

Herr talman! Industriministern tycker att jag överdriver när jag tar upp frågan om regeringens ambitioner vad gäller glasindustrin. Det tror jag inte att jag gör. Såvitt jag vet har det knappast kommit fram någon plan för hur glasindustrin skall utvecklas. Har regeringen några ambitioner över huvudet taget när det gäller glasindustrin? Det har i varje fall inte hittills presenterats någon plan för hur man skall kunna klara den här problematiken.

Det är självklart att det måste vara hållbara kalkyler för att driva ett företag. Det är jag helt överens med industriministern om. Men i det här fallet ställde jag frågan: Vad skall de här människorna syssla med? Är det möjligen beredskapsarbete och annat som kommer in i bilden? Om det är beredskapsarbete vore det i så fall bättre att driva företaget fram till dess man kan finna andra lösningar när det gäller sysselsättningen för de här människorna.

Kommunen är, som sagt, illa drabbad, och menar ni någonting med talet om den grå zonen, decentralisering i så stor utsträckning som möjligt och 2 000 nya jobb till Kalmar län varje år under den närmaste tiden, så måste ni se till att försöka infria dessa löften någon gång.

Människorna i Högsby frågar. Det är helt naturligt, eftersom det inte finns arbete att få i närheten. Jag skulle vara tacksam om industriministern kunde ge beskedet – med hänsyn till vad han sade om att det finns ytterligare en intressent – att man är beredd att driva glasbruket fram till dess man får klart för sig hur det hela kan klaras och att det kan ske under socialt acceptabla former.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag gjorde mig skyldig till ett understatement när jag karakteriserade Bernt Nilssons inlägg som en överdrift. Det förefaller mer som om det saknar kontakt med verkligheten. Detta beklagar jag, därför att länsföreträdarna här i kammaren spelar en central roll när det gäller att aktivt främja den industriella utvecklingen.

Har man den attityd som Bernt Nilsson har blir arbetet verkligen inte lätt för länsmyndigheterna. Här ligger fortfarande en ansökan beträffande Björkshult och den är föremål för fortlöpande behandling. Den vill Bernt Nilsson inte ens låtsas om utan frågar: Skall det bli beredskapsarbete etc.?

Sedan har kommunen satt i gång ett industrihusbygge och vi har under hand lovat kommunen hjälp om man gör nylokaliseringar dit, som medför sysselsättningstillfällen, vilket jag förmodar är förutsättningen.

Vi har över huvud taget täta samråd med kommuner för att hjälpa till att lösa de problem som finns i en bygd av denna karaktär. Men det förutsätter att länsföreträdarna inte bara förtalar de ansträngningar som görs utan står för en helhjärtad och positiv medverkan. Situationen är mycket besvärlig i Högsby och i en rad andra orter ute i landet. Vi måste försöka hitta lösningar på de problemen, och det främjar man inte genom att ensidigt misstänkliggöra de kraftansträngningar som görs av länsmyndigheter, av kommunala myndigheter och av centrala myndigheter.

BERNT NILSSON (s):

Herr talman! Jag vet inte om jag fattade industriministern rätt. Nu säger han att det föreligger en ansökan som kanske kommer att bifallas, möjligen efter vissa justeringar. Men i det svar jag har fått sägs att det inte föreligger företagsekonomiska och marknadsmässiga förutsättningar för en sådan satsning och att förslaget till regeringen kommer att bli att stöd inte skall utgå. Antingen måste jag ha missuppfattat det här helt och hållet eller också är det felskrivet i svaret. På annat sätt kan jag inte tolka det. Svaret innebär såvitt jag kan förstå ett definitivt nej från industriministern i denna fråga.

Det är självklart att vi är villiga att medverka. I den mån jag varit i kontakt med denna fråga som ledamot av lekmanstyrelsen hemma har jag naturligtvis försökt verka för att vi skall klara sysselsättningen för människorna här uppe. Situationen är allvarlig när var sjätte industrisysselsatt i denna lilla kommun är hotad av arbetslöshet. Det måste regeringen förstå. När man inte har möjligheter att få ett jobb inom pendelavstånd är det självklart att man är våldsamt orolig.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag har nu några gånger upprepat detta, och jag skall göra det en gång till, så att Bernt Nilsson skall förstå det.

Vi har alltså en ansökan liggande som är under behandling. Den första förutsättning som angavs för denna ansökan har vi, som jag säger i svaret, underkänt därför att det inte fanns realistisk bakgrund för den. Men ansökan ligger kvar och samtal pågår, som jag sagt nu ett antal gånger, om att försöka hitta en realistisk nivå. Kan man hitta en sådan är vi naturligtvis beredda att stödja projektet. Men det måste vara en realistisk nivå, så att man inte inger bygdens folk falska föreställningar om projektets möjligheter att överleva.

Sedan glömde jag svara på frågan om en plan. Bernt Nilsson talar gärna om planer och planmässighet. Det är ju bra. Det finns en plan i strukturprogrammet för den manuella glasindustrin, som är en ganska ambitiös satsning på en samordning av branschen när det gäller råvaruproduktionen och när det gäller att stärka företagens exportansträngningar. Det är en mycket väsentligt ökad planmässighet som vi har tillfört branschen och som också har visat sig vara mycket värdefull för branschens företag. Tyvärr förutsätter detta program livskraftiga företag. Fall som Björkshult måste med andra ord klaras med andra medel.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
9 mars 1978

*Om åtgärder för
att bibehålla sys-
selsättningen vid
Emmaboda Glas-
verk*

§ 6 Om åtgärder för att bibehålla sysselsättningen vid Emmaboda Glasverk

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara *Stig Alemyrs* (s) den 1 mars anmälda fråga, 1977/78:323, och anförde:

Herr talman! Stig Alemyr har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att garantera sysselsättning åt de anställda som nu varslats om uppsägning.

I svar den 1 december 1977 på fråga av Stig Alemyr hade jag tillfälle att redogöra för min syn på situationen vid Emmaboda Glasverk. Jag framhöll bl. a. att jag utgick från att ägarna inte genomförde någon ytterligare minskning av sysselsättningen vid glasverket utan att man samtidigt angav hur bortfallet skulle kompenseras. Nu har styrelsen ändå ansett sig böra fatta beslut om nedläggning av råglastillverkningen utan att framlägga någon plan för hur minskningen av antalet sysselsättningstillfällen skall ersättas. Jag finner beslutet beklagligt i all synnerhet som ledningen för Saint Gobain förklarat att man arbetar med vissa industriprojekt som skulle innebära ett inte oväsentligt tillskott av nya arbetstillfällen i Emmaboda kommun. Mot bakgrund av de klara utfästelser beträffande sysselsättningen som har gjorts av Saint Gobain hade det varit önskvärt att nedläggningen av råglastillverkningen hade fått anstå till dess beslut hade fattats om de nya projektens genomförande eller annan alternativ sysselsättning kunnat erbjudas personalen.

I det läge som nu har uppkommit är det självfallet viktigt att de överläggningar som redan påbörjats med företagsledningarna i Saint Gobain och Emmaboda Glasverk fortsätter så att sysselsättningsfrågan kan lösas så snart som möjligt. Inom industridepartementet kommer man att aktivt engagera sig i detta arbete. Detsamma gäller för statens industriverk. Det är givetvis också viktigt att söka åstadkomma en ökning av sysselsättningen i sådana företag som redan nu är verksamma i Emmaboda kommun. Jag kan nämna att regeringen i dag har beslutat att bevilja utbildningsstöd till ett företag i kommunen som planerar att nyanställa 17 personer.

STIG ALEMYR (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Vi debatterade denna fråga för ungefär tre månader sedan, i det läge då man inom Emmaboda kommun fruktade att ett beslut skulle komma om nedläggning av råglastillverkningen. Jag bad då regeringen att kraftfullt verka för att förhindra ett sådant beslut, och jag använde uttrycket "slå nu näven i bordet", därför att befolkningen inte bara i Emmaboda utan i hela Kalmar län såg med stor oro på utvecklingen och krävde att någonting skulle hända. Statsrådet Åsling utgick då från att det inte skulle bli någon nedläggning och hoppades att allt skulle ordna sig.

Nu har alltså beslut fattats; man har varslat över 100 människor om avsked. Tillsammans med de 100 som tidigare har fått lämna sina jobb blir det nu över 200 människor som får lämna Emmaboda Glasverk trots det löfte om att hålla

sysselsättningsnivån som Saint Gobain skriftligen lämnat den svenska regeringen.

Jag vill med tacksamhet notera att statens representant i glasverkets styrelse har röstat emot en nedläggning. Det finns i det avseendet ingen anledning att rikta kritik mot industridepartementet. Jag vill också notera att i det läge som nu har uppstått säger statsrådet Åsling att departementet kommer att engagera sig i de förhandlingar som pågår för att skaffa ersättningssysselsättning åt dem som blivit friställda vid glasverket.

Men jag kritiserar regeringen för att den har handlat för sent. Ni borde ha satt i gång tidigare. Då vi anade vad som skulle hända borde regeringen i någon form ha tagit kontakt med Saint Gobain och erinrat om de löften som hade ställts ut. När det nu inte skedde måste vi naturligtvis gemensamt försöka göra det bästa av situationen. Kommunalmännen i Emmaboda, facket och länsmyndigheterna är beredda att göra sitt yttersta för att åstadkomma en lösning. En hel bygd hotas av en mycket omfattande arbetslöshet.

Min fråga till statsrådet Åsling är: Vad tänker regeringen göra? Utbildningsbidraget är bra, men det är en liten åtgärd. På vilket sätt och på vilken nivå kommer förhandlingarna med Saint Gobain att fullföljas? Kommer statsrådet själv att engagera sig? Nöjer ni er med att hoppas att det skall bli en lösning, eller kommer ni från de svenska statsmakternas sida att med kraft försöka verka för att problemet skall lösas?

Två frågor i följd i dag gäller Kalmar län, vilket markerar hur allvarlig situationen är i det län som, vilket jag erinrade om strax före jul, har det lägsta löneläget i hela landet och där en rad kommuner allvarligt hotas. Jag är tacksam om statsrådet närmare vill definiera på vilket sätt den svenska regeringen kommer att verka för att klara jobben åt Emmaboda.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Först vill jag betona att industridepartementet har agerat genom statens representant i företagets styrelse, och jag ställer mig självfallet helt bakom den reservation som vår representant i styrelsen avgett i samråd med mig. Vi har alltså klart dokumenterat vår inställning.

Det låter sig naturligtvis sägas att vi borde ha handlat tidigare. Men redan min företrädare skrev ett brev till företaget och angav de riktlinjer, som jag sedermera både i brev och vid personliga sammanträffanden haft anledning att understryka.

I Rune Johanssons brev från 1974 framhölls att man kunde acceptera en minskning av sysselsättningen endast under förutsättning att sysselsättningskravet kvarstod som en långsiktig målsättning, dvs. att man skaffade alternativ sysselsättning. Det är efter de principerna vi arbetar. Företaget har varit väl medvetet om vår grundläggande inställning alltsedan min företrädare skrev detta brev, och vi har vid många tillfällen påmint om detta.

Nu frågar Stig Alemyr hur vi skall agera i fortsättningen. Självfallet tänker vi inte släppa taget om frågan. Vi vill ha ett besked från företaget om hur man ser på de skyldigheter man har iklätt sig när det gäller att säkra sysselsätt-

Nr 92

Torsdagen den
9 mars 1978

---

*Om åtgärder för
att bibehålla sys-
selsättningen vid
Emmaboda Glas-
verk*

*Om åtgärder för
att bibehålla sys-
selsättningen vid
Emmaboda Glas-
verk*

ningen, hur man tänker klara detta och hur man ser på de tidigare utfästelserna, som vi anser alljämt gäller. Det är den förklaringen vi nu väntar på från företaget.

STIG ALEMYR (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för det som statsrådet nu senast anförde. Får jag då ställa en sista fråga till statsrådet Åsling: Har statsrådet något hopp att ge befolkningen i Emmaboda?

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag utgår ifrån att en världskoncern som Saint Gobain inte är beredd att springa ifrån en uppgörelse som visserligen – som vi kunde konstatera vid den föregående debatten – inte är juridiskt bindande men som ändå är moraliskt bindande för företaget, och att man sålunda kommer att göra mycket långtgående ansträngningar för att infria den. Jag förutsätter att företaget med sina samlade resurser har goda möjligheter att skaffa alternativt sysselsättning.

STIG ALEMYR (s):

Herr talman! Skall det tolkas så, att regeringen räknar med att sysselsättningsnivån kommer att upprätthållas i Emmaboda?

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Vi förutsätter att företaget gör allt vad det kan för att upprätthålla sysselsättningsnivån. Det är företaget som skall göra den utfästelsen – det kan inte jag göra. Vi har sagt vår mening att det är företagets skyldighet att klara sysselsättningen och att vi förutsätter att man gör allt för att kunna klara det.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Föredrogs och hänvisades
Proposition
1977/78:97 till kulturutskottet

§ 8 Föredrogs och hänvisades
Motion
1977/78:1762 till skatteutskottet

§ 9 Föredrogs men bordlades åter
Justitieukskottets betänkande 1977/78:26
Utrikesutskottets betänkande 1977/78:11
Trafikutskottets betänkande 1977/78:12

§ 10 Anslag till allmänna kulturändamål, m. m.

Nr 92

Torsdagen den
9 mars 1978

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1977/78:18 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt gäller anslag till allmänna kulturändamål, teater, dans och musik, film, litteratur och folkbibliotek, bildkonst samt arkiv, kulturminnesvård, museer och utställningar jämte motioner.

Anslag till allmänna kulturändamål, m. m.

TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 2 (Statens kulturråd: Utrednings- och utvecklingsverksamhet)

Regeringen hade i propositionen 1977/78:100 bilaga 12 (utbildningsdepartementet) under punkten B 2 (s. 19–21) föreslagit riksdagen att till Statens kulturråd: Utrednings- och utvecklingsverksamhet för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 379 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1977/78:1522 av Ingrid Diesen m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen till Statens kulturråd: Utrednings- och utvecklingsarbete för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 679 000 kr. (yrkande 1).

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till propositionen 1977/78:100 och med avslag på motionen 1977/78:1522, yrkande 1, till Statens kulturråd: Utrednings- och utvecklingsverksamhet för budgetåret 1978/79 anvisade ett reservationsanslag av 1 379 000 kr.

Reservation hade avgivits

1. beträffande frågan om en minskning av det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet av Tore Nilsson (m) och Ingrid Diesen (m) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1977/78:100 och med bifall till motionen 1977/78:1522, yrkande 1, till Statens kulturråd: Utrednings- och utvecklingsverksamhet för budgetåret 1978/79 anvisade ett reservationsanslag av 679 000 kr.

Punkten 3 (Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m.)

Regeringen hade under punkten B 3 (s. 22–23) föreslagit riksdagen att till Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 16 915 000 kr.

Torsdagen den
9 mars 1978

---

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

I detta sammanhang hade behandlats motionerna
1977/78:556 av Georg Andersson m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga yrkats
att riksdagen beslutade

a) att till Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m. anvisa ett i
förhållande till regeringens förslag med 800 000 kr. förhöjt anslag av
17 715 000 kr., varvid bidraget till kulturprogram inom föreningslivet skulle
utgå med 16 250 000 kr.,

b) att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts
om fördelningsgrunderna för Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet
m. m.,

c) att bidragen för kulturprogram bland handikappade fördelades direkt till
handikapporganisationerna (yrkande 1 a, b och c) samt

1977/78:1388 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari såvitt nu
var i fråga yrkats att riksdagen under punkten B 3 Bidrag till kulturprogram
inom föreningslivet m. m. beviljade den av statens kulturråd begärda
anslagshöjningen med sammanlagt 8 079 000 kr. (yrkande 1).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till propositionen 1977/78:100 och med avslag
på motionerna 1977/78:556, yrkande 1 a, och 1977/78:1388, yrkande 1 till
Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m. för budgetåret 1978/79
anvisade ett anslag av 16 915 000 kr.,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:556, yrkande 1 b,

3. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:556, yrkande 1 c.

Följande tre reservationer hade avgivits av Georg Andersson, Ingemar
Leander, Åke Green, Lars-Ingvar Sörcnson, Hans Alsén, Lennart Bladh och
Catarina Rönnung (samtliga s):

2. beträffande anslagsbeloppet, vari reservanterna ansett att utskottet
under 1 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1977/78:100 och motionen
1977/78:1388, yrkande 1, samt med bifall till motionen 1977/78:556, yrkan-
de 1 a, till Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m. för budgetåret
1978/79 anvisade ett anslag av 17 715 000 kr.,

3. beträffande frågan om grunderna för fördelningen av bidrag till
kulturprogram inom föreningslivet, vari reservanterna ansett att utskottet
under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:556, yrkande 1 b, som sin
mening gav till känna för regeringen vad i motionen anförts om fördelnings-
grunderna för Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet,

4. beträffande frågan om fördelning av bidragen för kulturprogram bland
handikappade, vari reservanterna ansett att utskottet under 3 bort

hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:556, yrkande 1 c, beslutade att bidragen för kulturprogram bland handikappade skulle fördelas direkt till handikapporganisationerna.

Nr 92

Torsdagen den
9 mars 1978

---

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

Punkten 4 (Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer)

Regeringen hade under punkten B 4 (s. 23–27) föreslagit riksdagen att till Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 10 406 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1977/78:448 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen beslutade att anslaget under Utbildningsdepartementet B 4 cent-rumbildningar på teaterns, dansens, musikens, filmens, bildkonstens och litteraturens områden höjdes med 2 500 000 kr. och uppgick till 4 500 000 kr. (yrkande 1),

1977/78:556 av Georg Andersson m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen beslutade att till Bidrag till kulturverksamhet inom organisa-tioner anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 490 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 10 896 000 kr., varvid anslagsposten 2 skulle utgå med 2 260 000 kr., anslagsposten 3 med 2 260 000 kr., anslagsposten 4 med 2 240 000 kr. samt anslagsposten 5 med 870 000 kr. (yrkande 2),

1977/78:875 av Eva Hjelmström m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga yrkats att anslaget B 4 Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer för tillgodoscende av punkten 1 Centrala amatörorganisationer höjdes med 1 238 000 kr. över nuvarande belopp och utgick med 3 248 000 kr. (yrkande 3) samt

1977/78:1388 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen beslutade att under punkten B 4 Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer bevilja de av statens kulturråd begärda anslagshöjningarna med tillsammans 8 829 000 kr. (yrkande 2).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som beräknats i propositionen ökat bidrag till centrala amatörorganisationer skulle avslå motionerna 1977/78:875, yrkande 3, och 1977/78:1388, yrkande 2, båda motionerna såvitt nu var i fråga,

2. att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som beräknats i propositionen ökat bidrag till experiment och utvecklingsarbete skulle avslå motionerna 1977/78:556, yrkande 2, och 1977/78:1388, yrkan-de 2, båda motionerna såvitt nu var i fråga,

3. att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som beräknats i propositionen ökat bidrag till centrubildningarna skulle avslå motionerna 1977/78:448, yrkande 1, 1977/78:556, yrkande 2, och 1977/78:1388, yrkande 2, samtliga motioner såvitt nu var i fråga,

4. att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som

Torsdagen den
9 mars 1978

---

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

beräknats i propositionen ökat bidrag till Folkparkernas centralorganisation skulle avslå motionerna 1977/78:556, yrkande 2, och 1977/78:1388, yrkande 2, båda motionerna såvitt nu var i fråga,

5. att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som beräknats i propositionen ökat bidrag till Folkets husföreningarnas riksorganisation skulle avslå motionerna 1977/78:556, yrkande 2, och 1977/78:1388, yrkande 2, båda motionerna såvitt nu var i fråga,

6. att riksdagen beträffande frågan om ökade bidrag i förhållande till vad som beräknats i propositionen till de med anslaget avsedda ändamål som inte behandlats under momenten 1–5 i denna hemställan skulle avslå motionen 1977/78:1388, yrkande 2, såvitt nu var i fråga,

7. att riksdagen beträffande medelsanvisningen med bifall till propositionen 1977/78:100 samt med avslag på motionerna 1977/78:448, yrkande 1, 1977/78:556, yrkande 2, 1977/78:875, yrkande 3, och 1977/78:1388, yrkande 2, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, till Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer för budgetåret 1978/79 anvisade ett reservationsanslag av 10 406 000 kr.

Följande fem reservationer hade avgivits av Georg Andersson, Ingemar Leander, Åke Green, Lars-Ingvar Sörenson, Hans Alsén, Lennart Bladh och Catarina Rönnung (samtliga s):

5. beträffande frågan om en ökning av medelsanvisningen till experiment och utvecklingsarbete, vari reservanterna ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som beräknats i propositionen ökat bidrag till experiment och utvecklingsarbete med anledning av motionen 1977/78:1388, yrkande 2, och med bifall till motionen 1977/78:556, yrkande 2, båda motionerna såvitt nu var i fråga, beslutade att 260 000 kr. utöver vad som beräknats i propositionen skulle anvisas för detta ändamål,

6. beträffande frågan om en ökning av medelsanvisningen till centrumbildningarna, vari reservanterna ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som beräknats i propositionen ökat bidrag till centrumbildningarna med anledning av motionerna 1977/78:448, yrkande 1, och 1977/78:1388, yrkande 2, samt med bifall till motionen 1977/78:556, yrkande 2, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, beslutade att 100 000 kr. utöver vad som beräknats i propositionen skulle anvisas för detta ändamål,

7. beträffande frågan om en ökning av medelsanvisningen till Folkparkernas centralorganisation, vari reservanterna ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som beräknats i propositionen ökat bidrag till Folkparkernas centralorganisation med anled-

ning av motionen 1977/78:1388, yrkande 2, och med bifall till motionen 1977/78:556, yrkande 2, båda motionerna såvitt nu var i fråga, beslutade att 90 000 kr. utöver vad som beräknats i propositionen skulle anvisa för detta ändamål,

8. beträffande frågan om en ökning av medelsanvisningen till Folkets husföreningarnas riksorganisation, vari reservanterna ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som beräknats i propositionen ökat bidrag till Folkets husföreningarnas riksorganisation med anledning av motionen 1977/78:1388, yrkande 2, och med bifall till motionen 1977/78:556, yrkande 2, båda motionerna såvitt nu var i fråga, beslutade att 40 000 kr. utöver vad som beräknats i propositionen skulle anvisas för detta ändamål,

9. beträffande anslagsbeloppet, vari reservanterna ansett att utskottet under 7 bort hemställa

att riksdagen, i den mån den biföll reservationerna 5–8, till Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer för budgetåret 1978/79 anvisade det av utskottet förordade reservationsanslaget med den ökning som föranleddes av riksdagens beslut med anledning av dessa reservationer.

Punkten 7 (Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet)

Regeringen hade under punkten B 7 (s. 30–33) föreslagit riksdagen att till Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 13 010 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1977/78:1388 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen beslutade att under punkten B 7 Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet bevilja den av skolöverstyrelsen m. fl. begärda anslagsökningen av 4 425 000 kr. till biblioteksverksamheten för synskadade (yrkande 3).

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till propositionen 1977/78:100 och med avslag på motionen 1977/78:1388, yrkande 3, till Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet för budgetåret 1978/79 anvisade ett anslag av 13 010 000 kr.

Punkten 15 (Stöd till Skådebanan. Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner. Vissa bidrag till teater-, dans- och musikverksamhet.)

Regeringen hade dels i ett fristående avsnitt (s. 41–49) med rubriken "Kulturrådets utredning om stödet till Skådebanan" föreslagit riksdagen att godkänna det i propositionen förordade bidragssystemet för de regionala

Nr 92

Torsdagen den
9 mars 1978

---

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

Torsdagen den
9 mars 1978

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

skådebanorna, dels under punkten B 15 (s. 63–67) föreslagit riksdagen att till Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 112 079 000 kr., dels under punkten B 18 (s. 70–71) föreslagit riksdagen att till Vissa bidrag till teater-, dans- och musikverksamhet för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 5 774 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna
1977/78:446 av Per Bergman m. fl. (s),

1977/78:556 av Georg Andersson m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen beslutade

a) att bidraget till de regionala skådebanorna skulle fördelas av Stiftelsen Riksskådebanan,

b) att till Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 2 539 000 kr. minskat förslagsanslag av 109 540 000 kr. samt att till Vissa bidrag till teater-, dans- och musikverksamhet anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 2 539 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 8 313 000 kr. (yrkande 3),

1977/78:560 av Ingrid Diesen m. fl. (m), vari yrkats

1. att riksdagen under B 18 Vissa bidrag till teater-, dans- och musikverksamhet till Stiftelsen Riksskådebanan skulle anslå 2 327 000 kr.,

2. att riksdagen med avslag på förslaget om införande av grundbidrag till regionala skådebanor under anslaget B 15 Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner anvisade 110 540 000 kr., varav 1 000 000 kr. skulle fördelas bland regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner och

1977/78:875 av Eva Hjelmström m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga yrkats att anslaget Vissa bidrag till teater-, dans- och musikverksamhet för tillgodoseende av anslagsposten 6, Arrangerande musikföreningar, höjdes med 1 088 000 kr. över nuvarande belopp och utgick med 1 824 000 kr. (yrkande 1).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande frågan huruvida ett särskilt statsbidragssystem skulle införas för de regionala skådebanorna med bifall till propositionen 1977/78:100 och med avslag på motionen 1977/78:560, yrkande 2, såvitt nu var i fråga, beslutade att ett bidragssystem skulle införas,

2. att riksdagen beträffande frågan huruvida statens kulturråd eller Stiftelsen Riksskådebanan skulle fördela statsbidraget till de regionala skådebanorna med bifall till propositionen 1977/78:100 och med avslag på motionen 1977/78:556, yrkande 3 a, beslutade att bidraget skulle fördelas av statens kulturråd,

3. att riksdagen godkände det i propositionen 1977/78:100 förordade

bidragssystemet för de regionala skådebanorna till den del det inte behandlats under moment 2,

4. att riksdagen beträffande frågan under vilket anslag medel till de regionala skådebanorna skulle anvisas med bifall till propositionen 1977/78:100 och med avslag på motionerna 1977/78:556, yrkande 3 b, och 1977/78:560, yrkande 1 och 2, båda motionerna såvitt nu var i fråga, beslutade att medelsanvisningen skulle ske under anslaget B 15 Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner,

5. att riksdagen beträffande frågan om en i förhållande till vad som beräknats i propositionen med 1 000 000 kr. ökad medelsanvisning under anslaget B 15 Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner skulle avslå motionen 1977/78:560, yrkande 2, såvitt nu var i fråga,

6. att riksdagen beträffande medelsanvisningen under anslaget B 15 med bifall till propositionen 1977/78:100 och med avslag på motionerna 1977/78:556, yrkande 3 b, och 1977/78:560, yrkande 2, båda motionerna såvitt nu var i fråga, till Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner för budgetåret 1978/79 anvisade ett förslagsanslag av 112 079 000 kr.,

7. att riksdagen beträffande frågan om en i förhållande till vad som beräknats i propositionen med 979 000 kr. ökad medelsanvisning under anslaget B 18 Vissa bidrag till teater-, dans- och musikverksamhet skulle avslå motionen 1977/78:875, yrkande 1, såvitt nu var i fråga,

8. att riksdagen beträffande medelsanvisningen under anslaget B 18 med bifall till propositionen 1977/78:100 och med avslag på motionerna 1977/78:556, yrkande 3 b, 1977/78:560, yrkande 1, och 1977/78:875, yrkande 1, alla motionerna såvitt nu var i fråga, till Vissa bidrag till teater-, dans- och musikverksamhet för budgetåret 1978/79 anvisade ett reservationsanslag av 5 774 000 kr.,

9. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:446.

Reservationer hade avgivits

10. beträffande frågan huruvida ett särskilt bidragssystem skulle införas för de regionala skådebanorna av Tore Nilsson (m) och Ingrid Diesen (m) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:560, yrkande 2, såvitt nu var i fråga, och med avslag på propositionen 1977/78:100 beslutade att något bidragssystem inte skulle införas,

11. beträffande frågan huruvida statens kulturråd eller Stiftelsen Riksskådebanan skulle fördela statsbidraget till de regionala skådebanorna av Georg Andersson, Ingemar Leander, Åke Green, Lars-Ingvar Sörenson, Hans Alsén, Lennart Bladh och Catarina Rönnung (samtliga s) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1977/78:556, yrkande 3 a, och med avslag på propositionen 1977/78:100 i motsvarande del skulle anta av

Nr 92

Torsdagen den
9 mars 1978

---

*Anslag till allmänna kulturändamål,
m. m.*

---

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

reservanterna framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde, innebärande att riksdagen till Stiftelsen Riksskådebanan överlämnade förvaltningsuppgiften att pröva frågor om statsbidrag till regionala skådebanor,

    beträffande frågan under vilket anslag medel till de regionala skådebanorna skulle anvisas

12. av Georg Andersson, Ingemar Leander, Åke Green, Lars-Ingvar Sörenson, Hans Alsén, Lennart Bladh och Catarina Rönnung (samtliga s) som – vid bifall till reservationen nr 11 – ansett att utskottet under 4 bort hemställa

    att riksdagen med bifall till motionerna 1977/78:556, yrkande 3 b, och 1977/78:560, yrkande 1 och 2, båda motionerna såvitt nu var i fråga, samt med avslag på propositionen 1977/78:100 beslutade att medelsanvisningen skulle ske under anslaget B 18 Vissa bidrag till teater-, dans- och musikverksamhet,

13. av Tore Nilsson (m) och Ingrid Diesen (m) som – vid bifall till reservationen nr 10 – ansett att utskottet under 4 bort hemställa

    att riksdagen med bifall till motionerna 1977/78:556, yrkande 3 b, och 1977/78:560, yrkande 1 och 2, båda motionerna såvitt nu var i fråga, samt med avslag på propositionen 1977/78:100 beslutade att medelsanvisningen skulle ske under anslaget B 18 Vissa bidrag till teater-, dans- och musikverksamhet,

14. beträffande frågan huruvida till bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner skulle beräknas ett i förhållande till regeringens förslag med 1 000 000 kr. ökat belopp under anslaget B 15 Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner av Tore Nilsson (m) och Ingrid Diesen (m) som – vid bifall till reservationen nr 10 – ansett att utskottet under 5 bort hemställa

    att riksdagen beträffande frågan om en i förhållande till vad som beräknats i propositionen med 1 000 000 kr. ökad medelsanvisning under anslaget B 15 Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner skulle bifalla motionen 1977/78:560, yrkande 2, såvitt nu var i fråga,

    beträffande medelsanvisningen under anslaget B 15 Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner

15. av Georg Andersson, Ingemar Leander, Åke Green, Lars-Ingvar Sörenson, Hans Alsén, Lennart Bladh och Catarina Rönnung (samtliga s) som – vid bifall till reservationen nr 12 – ansett att utskottet under 6 bort hemställa

    att riksdagen med anledning av propositionen 1977/78:100 och motionen 1977/78:560, yrkande 2, såvitt nu var i fråga, samt med bifall till motionen 1977/78:556, yrkande 3 b, såvitt nu var i fråga, till Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner för budgetåret 1978/79 anvisade ett förslagsanslag av 109 540 000 kr.,

16. av Tore Nilsson (m) och Ingrid Diesen (m) som – vid bifall till reservationerna nr 10, 13 och 14 – ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1977/78:100 och motionen 1977/78:556, yrkande 3 b, såvitt nu var i fråga, samt med bifall till motionen 1977/78:560, yrkande 2, såvitt nu var i fråga, till Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner för budgetåret 1978/79 anvisade ett förslagsanslag av 110 540 000 kr.,

beträffande medelsanvisningen under anslaget B 18 Vissa bidrag till teater-, dans- och musikverksamhet

17. av Georg Andersson, Ingemar Leander, Åke Green, Lars-Ingvar Sörenson, Hans Alsén, Lennart Bladh och Catarina Rönnung (samliga s) som – vid bifall till reservationen nr 12 – ansett att utskottet under 8 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1977/78:100 och motionen 1977/78:875, yrkande 1, såvitt nu var i fråga, med avslag på motionen 1977/78:560, yrkande 1, såvitt nu var i fråga, och med bifall till motionen 1977/78:556, yrkande 3 b, såvitt nu var i fråga, till Vissa bidrag till teater-, dans- och musikverksamhet för budgetåret 1978/79 anvisade ett reservationsanslag av 8 313 000 kr.,

18. av Tore Nilsson (m) och Ingrid Diesen (m) som – vid bifall till reservationerna nr 10 och 13 – ansett att utskottet under 8 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1977/78:100, med bifall till motionen 1977/78:560, yrkande 1, såvitt nu var i fråga, och med avslag på motionerna 1977/78:556, yrkande 3 b, och 1977/78:875, yrkande 1, båda motionerna såvitt nu var i fråga, till Vissa bidrag till teater-, dans- och musikverksamhet för budgetåret 1978/79 anvisade ett reservationsanslag av 2 327 000 kr.

Punkten 16 (Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper)

Regeringen hade under punkten B 16 (s. 67–68) föreslagit riksdagen att till Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 10 400 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1977/78:448 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga yrkats att anslaget Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper höjdes med sammanlagt 8 000 000 kr. och uppgick till 17 100 000 kr. (yrkande 2),

1977/78:731 av Pär Granstedt m. fl. (c),

1977/78:875 av Eva Hjelmström m. fl. (ypk), vari såvitt nu var i fråga yrkats att reglerna för stöd till jazzgrupper skulle ses över i enlighet med vad som anförts i motionen (yrkande 4).

1977/78:1388 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari såvitt nu

var i fråga yrkats att riksdagen beslutade att under punkten B 16 Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper höja det föreslagna anslaget från 10,4 till 15 milj. kr. (yrkande 4).

Anslag till allmänna kulturändamål, m. m.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till propositionen 1977/78:100 samt med avslag på motionerna 1977/78:448, yrkande 2, och 1977/78:1388, yrkande 4, till Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper för budgetåret 1978/79 anvisade ett reservationsanslag av 10 400 000 kr.,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:731,
3. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:875, yrkande 4.

Punkten 19 (Filmstöd)

Regeringen hade under punkten B 20 (s. 75–80) föreslagit riksdagen att till Filmstöd för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 13 190 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1977/78:730 av Georg Andersson m. fl. (s) och

1977/78:1138 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen hos regeringen begärde att särskilda direktiv utarbetades för det statliga filmstödet som säkerställde det parlamentariska och fackliga inflytandet resp. möjliggjorde en utveckling av svensk film oberoende av genregränser, format eller distributionsformer.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen till Filmstöd för budgetåret 1978/79 anvisade ett reservationsanslag av 13 190 000 kr.,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:730,
3. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1138.

Punkten 21 (Bidrag till folkbibliotek)

Regeringen hade under punkten B 23 (s. 82–85) föreslagit riksdagen att

1. godkänna den i propositionen förordade ändringen av bestämmelserna för bidrag till lokal folkbiblioteksverksamhet för allmän upprustning,
2. till Bidrag till Folkbibliotek för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 19 100 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1977/78:556 av Georg Andersson m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen beslutade att under anslaget Bidrag till folkbibliotek som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts angående en förstärkning av bokutlåningen på arbetsplatser (yrkande 4),

1977/78:563 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen beslutade

1. att hos regeringen begära förslag till en lag om normer för folkbibliotekens verksamhet, varvid borde beaktas a) att normerna kontinuerligt skulle ses över av lämplig central myndighet, förslagsvis kulturrådet, b) att statsbidrag borde utgå till kommunerna för denna verksamhet,

2. att under anslaget Bidrag till folkbibliotek anvisa ytterligare 3 000 000 kr. för biblioteksverksamhet på arbetsplatser samt

1977/78:1388 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen beslutade att under punkten B 23 Bidrag till folkbibliotek bevilja de av statens kulturråd begärda anslagsökningarna för lokal biblioteksverksamhet med 7 593 000 kr. och bidrag till inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk med 1 518 000 kr. samt vidare uttala att verksamheten med bokbussar och bokutlåning på arbetsplatser borde fortsätta och vidareutbyggas (yrkande 5).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen godkände den i propositionen 1977/78:100 under punkten B 23 förordade ändringen av bestämmelserna för bidrag till lokal folkbiblioteksverksamhet för allmän upprustning,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:563, yrkande 1, om normer för folkbibliotekens verksamhet,

3. att riksdagen med bifall till propositionen 1977/78:100 samt med avslag på motionerna 1977/78:563, yrkande 2, och 1977/78:1388, yrkande 5, sistnämnda motion såvitt nu var i fråga, till Bidrag till folkbibliotek för budgetåret 1978/79 anvisade ett reservationsanslag av 19 100 000 kr.,

4. att riksdagen beträffande frågan om en förstärkning av bokutlåningen på arbetsplatser skulle avslå motionerna 1977/78:556, yrkande 4, och 1977/78:1388, yrkande 5, sistnämnda motion såvitt nu var i fråga,

5. att riksdagen beträffande frågan om en fortsättning och vidareutbyggnad av verksamheten med bokbussar skulle avslå motionen 1977/78:1388, yrkande 5, såvitt nu var i fråga.

Reservation hade avgivits

19. beträffande frågan om en förstärkning av bokutlåningen på arbetsplatser av Georg Andersson, Ingemar Leander, Åke Green, Lars-Ingvar Sörenson, Hans Alsén, Lennart Bladh och Catarina Rönnung (samtliga s) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:556, yrkande 4, och med anledning av motionen 1977/78:1388, yrkande 5, sistnämnda motion såvitt nu var i fråga, som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen 1977/78:556 anförts angående en förstärkning av bokutlåningen på arbetsplatser.

Punkten 24 (Vissa bidrag till bildkonst)

Regeringen hade under punkten B 28 (s. 92–93) föreslagit riksdagen att till Vissa bidrag till bildkonst för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 4 676 000 kr.

Torsdagen den
9 mars 1978

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1977/78:556 av Georg Andersson m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen beslutade att till Vissa bidrag till bildkonst anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 195 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 4 871 000 kr., varvid bidraget till Konstfrämjandet skulle utgå med 3 450 000 kr. och bidraget till Sveriges konstföreningars riksförbund med 735 000 kr. (yrkande 5) samt

1977/78:561 av Eva Hjelmström (vpk) och Carl-Henrik Hermansson (vpk), vari yrkats att riksdagen beslutade om en ytterligare höjning av anslaget under utbildningsdepartementet B 28 till Sveriges konstföreningars riksförbund med 231 000 kr. till sammanlagt 931 000 kr.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som beräknats i propositionen ökat bidrag till Konstfrämjandet skulle avslå motionen 1977/78:556, yrkande 5, såvitt nu var i fråga,

2. att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som beräknats i propositionen ökat bidrag till Sveriges konstföreningars riksförbund skulle avslå motionerna 1977/78:556, yrkande 5, och 1977/78:561, båda motionerna såvitt nu var i fråga,

3. att riksdagen beträffande medelsanvisningen med bifall till propositionen 1977/78:100 samt med avslag på motionerna 1977/78:556, yrkande 5, och 1977/78:561, båda motionerna såvitt nu var i fråga, till Vissa bidrag till bildkonst för budgetåret 1978/79 anvisade ett reservationsanslag av 4 676 000 kr.

Följande tre reservationer hade avgivits av Georg Andersson, Ingemar Lcander, Åke Green, Lars-Ingvar Sörenson, Hans Alsén, Lennart Bladh och Catarina Rönnung (samtliga s):

20. beträffande frågan om ett i förhållande till vad som beräknats i propositionen ökat bidrag till Konstfrämjandet, vari reservanterna ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:556, yrkande 5, såvitt nu var i fråga, beslutade att 160 000 kr. utöver vad som beräknats i propositionen skulle anvisas för detta ändamål,

21. beträffande frågan om ett i förhållande till vad som beräknats i propositionen ökat bidrag till Sveriges konstföreningars riksförbund, vari reservanterna ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1977/78:561 och med bifall till motionen 1977/78:556, yrkande 5, båda motionerna såvitt nu var i fråga, beslutade att 35 000 kr. utöver vad som föreslagits i propositionen skulle anvisas för detta ändamål,

22. beträffande anslagsbeloppet, vari reservanterna ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen i den mån den biföll reservationerna nr 20 och 21 till Vissa bidrag till bildkonst för budgetåret 1978/79 skulle anvisa det av utskottet förordade reservationsanslaget med den ökning som föranleddes av riksdagens beslut med anledning av nämnda reservationer.

Nr 92

Torsdagen den
9 mars 1978

Punkten 27 (Riksantikvarieämbetet: Vård och underhåll av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader)

Regeringen hade under punkten B 39 (s. 112–114) föreslagit riksdagen att till Riksantikvarieämbetet: Vård och underhåll av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 4 187 000 kr.

Anslag till allmänna kulturändamål, m. m.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1977/78:1134 av Gunnar Oskarson (m) och Lars Schött (m) samt

1977/78:1522 av Ingrid Diesen m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen – under förutsättning av bifall till yrkande 1 i samma motion – till Riksantikvarieämbetet: Vård och underhåll av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader anvisade 4 887 000 kr. (yrkande 2).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till propositionen 1977/78:100 och med avslag på motionen 1977/78:1522, yrkande 2, till Riksantikvarieämbetet: Vård och underhåll av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader för budgetåret 1978/79 anvisade ett reservationsanslag av 4 187 000 kr.,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1134.

Reservation hade avgivits

23. av Tore Nilsson (m) och Ingrid Diesen (m) som – vid bifall till reservationen nr 1 – ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1977/78:100 och med bifall till motionen 1977/78:1522, yrkande 2, till Riksantikvarieämbetet: Vård och underhåll av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader för budgetåret 1978/79 anvisade ett reservationsanslag av 4 887 000 kr.

Punkten 32 (Bidrag till regionala museer)

Regeringen hade under punkten B 58 (s. 161–166) föreslagit riksdagen att till Bidrag till regionala museer för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 14 060 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1977/78:559 av Ingrid Diesen m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen till Bidrag till regionala museer anvisade ett förslagsanslag av 14 340 000 kr. (yrkande 1),

1977/78:564 av Lena Öhrsvik (s) och Bernt Nilsson (s),

1977/78:1123 av Helge Hagberg (s) och Evert Hedberg (s) samt

1977/78:1524 av Erik Johansson i Hållsta (c).

Torsdagen den
9 mars 1978

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till propositionen 1977/78:100 och med avslag på motionen 1977/78:559, yrkande 1, till Bidrag till regionala museer för budgetåret 1978/79 anvisade ett förslagsanslag av 14 060 000 kr.,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:564,
3. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1123,
4. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1524.

Reservation hade avgivits

24. av Tore Nilsson (m) och Ingrid Diesen (m) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1977/78:100 och med bifall till motionen 1977/78:559, yrkande 1, till Bidrag till regionala museer för budgetåret 1978/79 anvisade ett förslagsanslag av 14 340 000 kr.

Punkten 33 (Riksställningar)

Regeringen hade under punkten B 59 (s. 166–168) föreslagit riksdagen att till Riksställningar för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 9 806 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1977/78:559 av Ingrid Diesen m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen till Riksställningar anvisade ett reservationsanslag av 9 526 000 kr. (yrkande 2).

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till propositionen 1977/78:100 och med avslag på motionen 1977/78:559, yrkande 2, till Riksställningar för budgetåret 1978/79 anvisade ett reservationsanslag av 9 806 000 kr.

Reservation hade avgivits

25. av Tore Nilsson (m) och Ingrid Diesen (m) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1977/78:100 och med bifall till motionen 1977/78:559, yrkande 2, till Riksställningar för budgetåret 1978/79 anvisade ett reservationsanslag av 9 526 000 kr.

GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Kulturpolitik är ett viktigt område. Vad vi gör på detta område kan ha långtgående verkningar. Genom kulturpolitiska insatser kan vi skapa möjligheter till förändring av människors livssituationer. Konst, musik, litteratur, film, teater kan öppna nya världar i den enskildes liv. De kan föra människor in i en medvetenhet om orsakssammanhang, maktförhållanden och strukturer i samhället. Därmed kan också krafter till mänsklig frigörelse utvecklas. Genom en aktiv kulturpolitik ges människor möjlighet att utveckla en egen skapande aktivitet.

Underlåtenhet inom kulturpolitiken lämnar fältet fritt för kommersialismens krafter. Det kulturutbud som drivs fram av profitbegär innebär en fara. Detta utbud passiviserar och hindrar därför utveckling av skapande aktiviteter. Detta kulturutbud ger en förljugen bild av verkligheten och blir därför en fiende till demokratin. Det är nämligen bara genom att analysera verkligheten som vi har möjlighet att ta ställning, ge vår mening till känna och därmed förverkliga demokratiska strävanden.

Vi politiker måste bli mera medvetna om kulturpolitikens roll. Det gäller i vårt arbete här i riksdagen och det gäller även i kommuner och landsting. Det finns hos somliga en oförlåtlig nonchalans inför dessa frågor. Så får det inte vara. Kulturpolitiken angår oss alla – ingen undantagen.

Tänk efter en kort stund. Vår tillvaro är fylld av bilder, toner, ord. Från morgon till kväll. Men på vilka villkor? Med vilka budskap? Vilka är budskapens avsändare? Hur påverkas vi och våra barn?

Jag ställer frågorna. De angår alla.

När vi nu behandlar den statliga kulturbudgeten för nästa år så måste det ske med beaktande av de kulturpolitiska mål som riksdagen år 1974 satte upp. Jag nödgas då konstatera att betydligt större insatser behövs från såväl regering som opposition för att vi skall kunna känna oss tillfreds.

Den återhållsamhet med nya åtaganden som vi alla tvingats in i sätter sina tydliga spår också på kulturpolitikens område. Även om det egentligen bara är småpengar som kultursektorn har att disponera, om man ser det i relation till de stora miljardrullningar som sker på vissa andra områden, så vet vi alla att det frostiga ekonomiska klimatet i hög grad påverkar också kulturpolitikens fält.

Kulturminister Wikström har rönt betydande uppskattning i massmedia och även bland kulturarbetare för att han kunnat hävda kultursektorn rätt väl när det gällt de ekonomiska tillskotten. Jag vill inte förringa hans insatser på det området men finner det ändå angeläget att få säga ett par saker.

För det första bör det betonas att Jan-Erik Wikströms reformer är delvis skenbara. I den inflationsekonomi som den borgerliga regeringen har fört oss in i förtärs betydande belopp som rubricerats som reformer för att täcka automatiska kostnadsstegringar. För att kort belysa detta kan nämnas att i årets budget som regeringen föreslår räknar man med en höjning av anslagen med 8 % för att kompensera kostnadsökningar – i vissa fall har man en lägre procentsats. Men inflationen var i fjol 13 %. Det fattas således – uträknat med enkel matematik – rätt mycket pengar för att man skall klara av att betala redan pågående verksamhet.

För det andra vill jag framhålla att årets kulturbudget innehåller mindre reformer än någon budget sedan 1974. Detta gäller även om man bortser från de ytterligt negativa effekter som årets höga inflation har.

Dessa förhållanden får särskilt allvarliga konsekvenser för folkrörelserna. De kulturaktiviteter som sker genom Folkets hus, folkparkerna, Konstfrämjandet och bildningsförbunden får i fast penningvärde sämre anslag än tidigare. De fasta institutionerna klarar sig bättre eftersom de är garanterade täckning för lönekostnadsökningar.

Anslag till allmänna kulturändamål, m. m.

I den socialdemokratiska riksdagsgruppen ser vi allvarligt på denna utveckling. Den folkrörelseinriktning av kulturpolitiken som angavs i den första stora kulturpropositionen 1974 håller nu på att förfuskas. Att detta är en önskad utveckling inom moderata samlingspartiet utgör för oss ingen överraskning. Moderaterna vill nu gå ännu längre i kampen mot folkrörelserna. De säger nej till utveckling av Skådebanan på regional nivå. De säger nej till LO-ABF:s och TCO-TBV:s försöksverksamhet med kultur i arbetslivet. De angriper Rikskonserter och Riksutställningar. Den moderata profileringen i kulturpolitiken framträder allt tydligare. Kampen emot kommersialismens negativa verkningar på kulturområdet har de ju heller aldrig anslutit sig till.

Moderaternas negativa inställning till folkrörelserna är således ingen överraskning. Däremot är det obegripligt att centerpartiet och folkpartiet så lättvindigt har accepterat denna utveckling.

Jag är naturligtvis tacksam och glad över att folkpartiet och centern nu har accepterat förslaget om försöksverksamheten Kultur och arbetsliv. De avvisade förslaget för knappt ett år sedan men har nu glädjande nog kommit på bättre tankar. Jag tackar för det. Bättre sent än aldrig.

Men när det gäller anslagsutvecklingen är de borgerliga eniga om att hålla folkrörelseorganisationerna på sparlåga. Det har jag svårt att förstå. Varför skall inte folkrörelsernas kulturella aktiviteter få bedrivas i minst oförändrad omfattning? Den borgerliga budgeten innebär att dessa tvingas minska sin verksamhet.

Våra förslag i de socialdemokratiska reservationerna innebär ingen miljardrullning. Vi har lagt oss på den blygsamma nivån att vi bara begär att folkrörelserna får kompensation för den faktiska inflationen. Totalt rör det sig om ca 1,5 milj. kr. Med en gnutta god vilja skulle utskottsmajoriteten ha kunnat bifalla denna begäran utan att kulturministern lidit någon prestige-förlust. Men njuggheten mot folkrörelserna har präglat också utskottsbehandlingen. Jag beklagar detta.

Denna kallsinniga inställning till folkrörelserna går igen också på områden där åtgärder inte kostar pengar. Jag tänker på våra förslag om att handikapporganisationerna själva skall få fördela anslagen till kulturprogram och att Riksskådebanan bör fördela anslagen till de regionala skådebanorna. Handikapporganisationernas egen önskan tillmäts nu liksom i fjol ingen betydelse hos den borgerliga majoriteten. Remissopinionen i fråga om skådebanorna negligeras. Folkrörelserna måste uppfatta detta som obehagliga nålstick från den borgerliga gruppen. Jag fattar inte varför regeringen inte kan visa mera generositet mot just folkrörelserna och deras organ.

Frågan om stödet till Skådebanan har utretts. Utredningen har remissbehandlats. Flertalet remissinstanser har tillstyrkt förslaget. Regeringen har berett ärendet och kulturutskottet har prövat regeringens förslag. Trots detta anser utskottets representanter för moderata samlingspartiet att det behövs ett fylligare underlag och en grundligare diskussion för att ta ställning i denna fråga. Med denna motivering yrkar de avslag på förslaget om ett nytt bidragssystem för regionala skådebanor.

Jag uppfattar motiveringen som ett svepskäl. Säg i stället rakt ut som det är: ni vill inte bygga ut detta stöd till en folkrörelseanknuten verksamhet.

Stiftarna av Riksskådebanan är ett antal fackliga organisationer samt ABF, TBV och KF. I de regionala skådebanorna ingår ett stort antal medlemsorganisationer.

Skådebanans mål är att sprida upplysning om scenkonst och musik samt annan konstnärlig verksamhet. Den skall verka i samarbete med arbetsmarknadens organisationer, folkbildningsverksamheten och andra ideella sammanslutningar och folkrörelser samt myndigheter och organ på kulturområdet.

Skådebanornas verksamhet omfattar inte enbart biljettförmedling. De förmedlar även uppsökande program, anordnar kulturresor och allmänna kulturarrangemang. Vidare omfattar verksamheten också försäljning av grammofonskivor, konst och litteratur.

Jag tycker det är angeläget att ge denna verksamhet ett förstärkt stöd. Särskilt angeläget är det att nå nya grupper med kulturaktiviteter. Här tror jag att Skådebanan kan spela en viktig roll.

Kulturrådet föreslår att Skådebanans verksamhet skall ges möjlighet att utvecklas i tre steg. Utbildningsministern vill inte utfärda några löften om stöd till den fortsatta utvecklingen, men jag uppskattar att han tagit ett första steg. Jag hoppas att en fortsättning följer.

En skrämmande negativism mot folkrörelser och idéburna organisationer redovisas av ett antal representanter för vänsterpartiet kommunisterna i en motion till årets riksdag. I motionen vänder de sig emot att kommunerna överlåter verksamheter på folkrörelser. "Eftersom många folkrörelser är och måste vara ideologiskt profilerade --- finns det --- invändningar mot att verksamheter som har bedrivits eller kan bedrivas i kommunal regi av ekonomiska skäl förs över till folkrörelser", heter det i motionen. Och vidare skriver de: "I kommuner ges dock möjlighet till en allmän medborgerlig kontroll och insyn, som inte finns i den folkrörelsestyrda verksamheten." Sällan har folkrörelsefientligheten kommit klarare till uttryck.

I 1974 års beslut om målen för kulturpolitiken skrev dåvarande utbildningsministern: "Samhället har ingen anledning att driva en verksamhet som lika bra eller bättre sköts av en idéburen rörelse." Denna sats har ofta och med glädje citerats i debatten om kultur- och fritidspolitik. Jag har levat i den kanske enfaldiga tron att vi här i riksdagen var eniga i denna uppfattning. Ingen hade år 1974 några invändningar mot den uppfattning som Bertil Zachrisson uttryckte i den citerade meningen.

Nu har emellertid fem vpk-are anmält sitt utträde ur denna gemenskap genom motionen 1132. Denna motion är inte föremål för behandling i det betänkande som vi nu diskuterar, men eftersom den redovisar så tydliga avvikelser från den allmänna inriktning vi under senare år velat ge kulturpolitiken har jag funnit det motiverat att kommentera motionen i denna debatt.

Herr talman! Jag har här anmärkt på vissa ekonomiska begränsningar som den borgerliga regeringen gjort när det gäller anslag till organisationernas

Torsdagen den
9 mars 1978

---

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

aktiviteter inom kulturområdet. Andra allvarliga begränsningar på kulturområdet som regeringen föreslagit är att dels slopa det allmänna bidraget till fritids- och kulturaktiviteter i kommunerna om 25 milj. kr., dels förhindra studiecirkelverksamheten att växa med mer än 2 %. Båda dessa förslag skulle, om de förverkligades, allvarligt drabba kulturaktiviteterna.

Lyckligtvis har man i utbildningsutskottet nått enighet om att lyfta av tvåprocentstaket. Trycket från studieförbunden och deras medlemmar blev tydligen för starkt för att utskottets borgerliga ledamöter skulle orka stå emot. Jag uppskattar att de tagit intryck av opinionen, och jag hoppas att de borgerliga kamraterna i kulturutskottet på samma sätt skall ta intryck av den starka opinion som gett sig till känna när det gäller anslaget till fritidsverksamheten i kommunerna. Ett bifall till den socialdemokratiska partimotionen om att bibehålla anslaget om 25 milj. kr. till denna verksamhet skulle möjliggöra en fortsatt verksamhet av kulturpolitiskt värde bland barn och ungdom.

Vi får återkomma till den debatten, men jag ansåg ändå att det var motiverat att nämna dessa två viktiga frågor när vi här debatterar de statliga insatserna på kulturområdet. De hör nämligen intimt ihop med de frågor som vi behandlar nu. Åtgärderna inom litteraturområdet får vi också tillfälle att återkomma till – en proposition framläggs, om jag är rätt underrättad, i morgon – liksom de viktiga frågorna angående radio- och TV-verksamheten, som vi i dag har fått en proposition om.

Kulturutskottets betänkande nr 18, som vi nu skall diskutera en stund, ger intryck av stor splittring i utskottet – i vart fall om man ser till det stora antalet reservationer. Men antalet reservationer beror mera på tekniska omständigheter. Vårt krav i den socialdemokratiska motionen nr 556 om att folkrörelser och organisationer skall få full kompensation för inflationens verkningar har med nödvändighet lett till krav om anslagshöjningar på ett flertal punkter – därav det stora antalet reservationer. De flesta reservationerna bygger emellertid på samma motivering.

Jag yrkar bifall till samtliga reservationer från den socialdemokratiska gruppen i kulturutskottet.

INGRID DIESEN (m):

Herr talman! Kulturutskottets föreliggande betänkande spänner över så gott som hela det kulturpolitiska fältet, och diskussionen kan därför te sig en smula svåröverskådlig. Jag skall emellertid i huvudsak uppehålla mig vid de moderata reservationer som finns fogade till utlåtandet.

Jag kan ändå inte låta bli att börja med ett citat ur den intressanta artikel som nyligen var införd i Vecko-Journalen och som var författad av Artur Lundkvist. Han skriver där bl. a.: "Jag vill börja med talet om de två kulturerna, som jag anser har urartat och blivit vilseledande. Man ställer mot varandra en högkultur som man brännmärker som elitistisk och en sub- eller popkultur som inte sällan betecknas som folklig eller demokratisk. I själva verket finns det, enligt min mening, endast en kultur, fast den består av många olika nivåer, från den mest krävande till den jämförelsevis lättillgängliga."

Hur fjärran är inte denna uppfattning från den som redovisades av statens kulturråd i den lilla skrift som kallas Kultur i arbetslivet. Den ingår ju i ett flernationellt projekt, på vilket kulturrådet har lagt ner mycket arbete och mycket pengar. Kanske den arbetsinsatsen kunde använts bättre på alla de utredningsuppdrag som redan vilar på kulturrådet och som bör fullföljas. Vår reservation angående kulturrådets anslag för utrednings- och utvecklingsarbete kommer Lars Ahlmark att senare utveckla.

I och med innevarande budgetår infördes ett nytt bidragssystem för de regionala museerna. Frågan hade då under åtskilliga år varit uppe till diskussion i riksdagen med anledning av motioner från olika håll. När statsrådet Wikström därför framlade ett förslag till förra riksmötet noterade utskottet detta med tillfredsställelse. Utskottet uttalade bl. a.:

”Liksom statens kulturråd finner utskottet det önskvärt med en fortsatt utbyggnad av stödet. Utskottet anser det emellertid olämpligt att genom uttalanden föregripa riksdagens ställningstaganden beträffande anslagsutvecklingen under de budgetår som följer närmast efter 1977/78.”

Utskottet ändrade föredragande statsrådets förslag och förordade samma system som redan fanns när det gäller bidrag till teater- och musikinstitutioner.

I årets proposition är statsrådet inte beredd att tillstyrka den uppräknig av statsbidraget till de regionala museerna som har föreslagits av kulturrådet. Han vill först se hur det nya systemet har inverkat på kommunernas och landstingens beredvillighet att lämna bidrag. Men enligt den utredning som har gjorts av kulturrådets nämnd för museer och utställningar finns det knappast fog för några farhågor att en ökning av statliga bidrag skulle ha medfört en reduktion från andra bidragsgivare. Tvärtom har det tydligen gjorts stora regionala och lokala satsningar.

Vi anser från moderat håll att såväl de stora statliga som de regionala museerna har en betydande eftersläpning när det gäller anslagstilldelning på grund av ett bristande intresse från den tidigare socialdemokratiska regeringen. Den nuvarande regeringen är betydligt mer positiv när det gäller att slå vakt om de institutioner som under lång tid har byggts upp i vårt land.

Vi har emellertid i en reservation föreslagit en uppräknig av anslaget till de regionala museerna redan i år, visserligen med en ganska blygsam summa av 280 000 kr., men det skall ändå ses som en markering av hur viktigt det är med en utbyggnad av detta stöd.

Den summa som föreslagits har vi i stället velat pruta på anslaget till Riksutställningar. Vi har redan tidigare från moderat håll hävdat att Riksutställningar i första hand bör vara ett serviceorgan och inte arrangör av utställningar. Utställningsverksamheten bör i större utsträckning än hittills skötas av våra statliga och regionala museer, som har material i överflöd, medan däremot Riksutställningar ju inte har något eget material.

Vi är inte alldeles ensamma om den här uppfattningen. Föreningen Sveriges landsantikvarier anförde i sitt remissvar på MUS-65 bl. a., att huvudansvaret för utställningsverksamheten borde åvila museerna, varvid

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

läns museerna borde få ansvaret för distribution av centralt producerade utställningar inom sina län. Vidare framhölls att en del av de för Riksutställningar avsedda resurserna i stället borde disponeras för anställande av utställningskonsulenter vid läns museerna. Det tycker vi skulle vara en god lösning.

Jag övergår sedan till en helt annan fråga, nämligen anslaget till Skådebanan. Där föreslås i årets budgetproposition att samma bidragssystem skall införas för de regionala skådebanorna som det som nu gäller vid teater-, dans- och musikinstitutioner. Samtidigt sker en kraftig uppräknings av anslagen, till Riksskådebanan med 37 % och till de regionala skådebanorna med 60 %. Riksskådebanan skall i fortsättningen finansieras helt med statliga medel. De regionala och lokala skådebanorna införs som jag nyss sagt i ett automatiskt verkande system med statsbidrag till 55 % av lönekostnaderna. I botten ligger ett förslag och en utredning av kulturrådet under ledning av den tidigare socialdemokratiska ordföranden i rådet. Där skisseras en utveckling i tre etapper mot en alltmer utökad verksamhet.

Redan nu förekommer det att skådebanor förmedlar grammofonskivor, konst och litteratur, om än i blygsam omfattning. Men man har också börjat ordna utlandsresor, vilket förefaller onödigt med tanke på att såväl resebyråer som studieförbund redan nu ofta ordnar resor, där tonvikten ligger på kulturella arrangemang av olika slag. Särskilt onödigt förefaller det eftersom det till 90 % är deltagare från Stockholms län som är med på utlandsresorna, ingalunda människor från glesbygder där kulturutbudet är knappare än runt huvudstaden. Det kan inte vara särskilt angeläget att uppmuntra den sortens verksamhet.

Skådebanan har olika slag av medlemmar, dels individuellt anslutna – de är ett fåtal – dels gruppanslutna medlemmar. De senare betalar en lägre medlemsavgift än de individuellt anslutna. De individuellt anslutna har, säger kulturrådet, inget formellt inflytande och inga särskilda kanaler för en påverkan av organisationen. Men det sägs också att medlemmarna i skådebaneorganisationen är de som är längst ifrån dem som fattar beslut om deras välfärd. Orden är fortfarande kulturrådets, som också säger att det finns en risk att medlemmarna lätt kan bli betraktade som föremål, för vilka åtgärder skall vidtas. Ja, medlemmarna vet inte ens alltid om att de är medlemmar, vilket ju är en inte ovanlig företeelse vid kollektivanslutning.

Skådebanan arbetar genom ombud, men inte ens de har något reellt inflytande över verksamheten. Men även många teatrar arbetar med ombud utanför Skådebanans organisation. Detta gillar man inte från Skådebanans sida. Man uppfattar detta som ett intrång i den egna verksamheten. Det här tyder ju på att Skådebanan vill skaffa sig en monopolställning när det gäller publikkontakter. Detta bekräftas i viss mån av att ABF i sitt remissvar säger, att målet för Skådebanan i framtiden bör vara att till större delen belägga institutionernas totala platsantal. Utskottet har ingenting att säga om ett eventuellt framtida monopol för Skådebanan. Det finner jag litet märkligt, eftersom vi har tagit upp den frågan i vår motion. Jag vill gärna efterhöra

utskottets mening på denna punkt. Är det en lycklig utveckling med ett eventuellt framtida monopol? Bör inte allmänheten i framtiden liksom hittills kunna köpa sina biljetter direkt hos resp. institution? Ett sådant spontant initiativ har man väl all anledning att uppmantra.

Man bör också diskutera frågan med hänsyn till teaternas och musikinstitutionernas egna intressen. Jag tycker att man berövar teaternas deras eget initiativ att gå ut och värva medlemmar och därmed påverka publikintresset. Åtskilliga teatrar och fria grupper har redan visat att det går mycket bra att bedriva både föreställningsverksamhet och aktivt publikarbete.

Över huvud taget tycker vi att frågorna om de kulturella institutionernas eget ansvar visavi publiken borde diskuteras betydligt mer ingående, innan man inför ett automatiskt verkande statsbidrag för de regionala skådebanorna. Jag vill återigen påminna om att frågan om stödet till läns museerna flera gånger varit uppe till behandling, medan den nu aktuella frågan inte motionsvägen har tagits upp här i riksdagen tidigare.

Med hänvisning till vad jag här har anfört yrkar vi från moderat håll avslag på förslaget om ett nytt bidragssystem till regionala skådebanor. Vi anser att bidrag liksom hittills bör utgå under punkten B 18 och har räknat upp årets anslag med 8 % till 2 327 000 kr. Den miljon som vi då har prutat bort vill vi i stället lägga till de pengar som fördelas direkt till lokala och regionala teater- och musikinstitutioner under punkten B 15. Det bör ankomma på kulturrådet att fördela dessa pengar.

Herr talman! Jag yrkar härmed bifall till samtliga reservationer i utskottets betänkande där moderata samlingspartiets representanter finns med.

GEORG ANDERSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Fru Diesen visade att de farhågor jag tidigare uttalade om folkrörelsefientligheten inte var ogrundade, eftersom hon riktade en långtgående kritik mot den verksamhet som Skådebanan bedriver. I mitt anförande talade jag om hur Skådebanan är uppbyggd, av olika organisationer och folkrörelser.

Vi har ju haft, och har, den viktiga principen att folkrörelserna själva får bestämma sin verksamhet på grundval av sina idéer och mål. Fru Diesen drar sig emellertid inte för att tala om att Skådebanan bedriver en onödig verksamhet. Detta är ett ganska djärvt angrepp från fru Diesens sida mot inriktningen av olika folkrörelseorgans verksamhet. Hon kritiserade inflytandet på verksamheten, dvs. demokratin i detta sammanhang. Men jag tror inte att det finns anledning till det, fru Diesen. Vi finner brister i de demokratiska arbetsformerna på många håll, kanske ibland också i det här huset. Men jag betvivlar att det skulle vara speciellt motiverat att angripa Skådebanans verksamhet.

Vidare uttryckte fru Diesen farhågor för att en utveckling av det här stödet skulle leda till ett monopol. När det gäller att bygga ut ett folkrörelseorgan kommer alltså från moderat håll omedelbart kritik för monopol, men då det rör sig om att stärka institutioner hyser tydligen fru Diesen aldrig några farhågor för att det kan uppstå monopolsituationer.

Anslag till allmänna kulturändamål, m. m.

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

I kulturrådets utredning av stödet till Skådebanan har det, som jag sade, skisserats hur man etappvis bör bygga ut detta i tre steg. Om fru Diesen tar del av den rapporten från kulturrådet tror jag att hon kan komma till insikt om att de farhågor som hon uttalat är helt omotiverade.

INGRID DIESEN (m) kort genmäle:

Herr talman! Georg Andersson ifrågasatte om jag tagit del av kulturrådets utredning angående Skådebanan. Självfallet har jag gjort det. Jag har betänkandet här i min hand, och det var från det som jag hade hämtat många av de synpunkter som jag framförde. Låt mig också citera en mening ur betänkandet:

”Kulturrådets summering av Skådebanans verksamhet av idag är delvis kritisk.” Man kan instämma i att det finns mycket att kritisera.

Jag fick inte något svar av Georg Andersson på min fråga hur utskottet ser på frågan om en eventuell framtida monopolställning för Skådebanan. Jag har inte uttalat någon allmän negativism gentemot folkrörelser, men jag tycker att det är litet oroande om Skådebanan skall få en monopolställning. Jag tycker att vi skall kunna diskutera hur man skall fördela denna verksamhets publikkontakter. Anser Georg Andersson att det är fel om institutionerna själva försöker stärka sina publikkontakter? På många håll ute i landet är det väl ändå så att institutionerna bäst känner de möjligheter som kan finnas att gå ut till nya publikgrupper och försöka värva dem för teater eller för annan kulturell verksamhet.

Georg Andersson säger också att det aldrig framförs någon kritik från moderat håll när det gäller institutionerna. Vi tycker att det är mycket viktigt att slå vakt om de institutioner som vi har och som har byggts upp under lång tid. De kan bl. a. fungera som ett riktmärke för kvalitet, och vi tycker att kvalitet är viktig när det gäller kultur.

Georg Andersson tog också upp frågan om kommersialism, och man kan väl säga att även Skådebanan har vissa drag av kommersialism. Den är intresserad av att teatrarna har höga biljettpriser, eftersom det ger Skådebanan bättre inkomster.

Jag tycker vidare att man skulle nyansera debatten om begreppet kommersialism. Det ingick ju i målen för kulturpolitiken att man skulle försöka begränsa kommersialismens negativa verkningar, men det tycks Georg Andersson ha glömt.

GEORG ANDERSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill komplettera ett citat som fru Diesen anförde. Hon läste bara följande mening:

”Kulturrådets summering av Skådebanans verksamhet av idag är delvis kritisk.” Men hon borde ha fortsatt också med vad som skrivs i fortsättningen, där det framhålls att kulturrådet inte anser att verksamheten bedrivs felaktigt utan att bristerna mycket beror på dåliga resurser. Fru Diesen sade emellertid att verksamheten bedrivs felaktigt, och hon är inte beredd att ge ökade resurser till den.

Vad vi nu diskuterar är möjligheterna att avhjälpa bristerna i Skådebanan genom att ge den ökade resurser. Var med om att hjälpa till med det, så kan vi sedan diskutera det fortsatta arbetet för att motverka kommersialismens negativa verkningar! Skådebanan är, som jag sade i mitt huvudanförande, mycket viktig när det gäller att föra ut kulturaktiviteter till nya grupper. Är inte det ett mål också i den moderata kulturpolitiken?

INGRID DIESEN (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag måste konstatera att Georg Andersson inte refererar riktigt. Efter den mening som jag citerade förut – "Kulturrådets summering av Skådebanans verksamhet av idag är delvis kritisk" – står det nämligen: "Det betyder inte att idén är dålig, bara att utförandet hittills har sina brister – –." Men det står inte heller att idén är bra.

För att återkomma litet grand till kommersialismen tycker jag att man skulle analysera detta begrepp litet närmare. Vad menar vi egentligen? Är alla de kulturskapare som lever på sitt arbete också indragna i kommersialismen? Det är väl inte bara den kultur som ger vinst som är kommersiell?

Man kan väl också konstatera att kommersialismen i många avseenden har varit till glädje och nytta för kulturen. Vi har fått en mängd litteratur som har kunnat spridas till många människor, och vi har fått grammofonskivor. Om t. ex. en symfoniorkester skulle medverka i grammofoninspelningar och det skulle kunna bidra till att ge dem bättre inkomster, kan ju en eventuell vinst då användas för att spela in svårtillgänglig musik eller för att bidra till att sprida svensk musik i utlandet.

Det finns alltså inte enbart negativa inslag i det som vi i dagligt tal benämner kommersialism.

Jag tycker att debatten skulle vinna på en nyansering.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Vänsterpartiet kommunisterna har till årets riksdag lagt fram en rad motioner som behandlar problem på kulturpolitikens område. Våra mer allmänna synpunkter torde i och för sig vara väl kända, men efter den behandling som motionerna rönt i utskottet, där man över huvud taget inte tar upp dem till rejäl behandling, kan det finnas skäl att kortfattat också motivera bakgrunden till våra motioner. Jag skall därefter närmare gå in på två centrala motioner som nämns i kulturutskottets betänkande nr 18, medan C.-H. Hermansson och Inga Lantz senare i debatten kommer att ta upp andra väsentliga krav som vi ställt men som inte heller rönt någon egentlig behandling i utskottet.

Utgångspunkten för de krav vi ställt i motionerna är den kommersialisering och industrialisering som kulturlivet i dag präglas av. Kapital- och maktkoncentrationen inom näringslivet slår igenom också på kultursidan, där kulturen förvandlas till en försäljningsvara med lönsamheten som styrande faktor – en vara att passivt konsumeras, en vara avsedd att påverka och avsedd att ge profit. Hur möter man då från regeringens sida denna utveckling?

Torsdagen den
9 mars 1978

---

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

Den statliga kulturpolitiken har under såväl borgerlig som socialdemokratisk ledning präglats av att man ser frågan huvudsakligen som ett distributionsproblem. Och i årets budget har kulturen därtill satts på svältkost. Många vackra ord och målsättningar målas upp av de borgerliga företrädarna. Man hänvisar till riksdagsbeslutet 1974 om den statliga kulturpolitiken. Men alla dessa vackra ord är ingenting annat än såpbubblor som snabbt spricker om man blåser på dem. Utskottets borgerliga majoritet säger t. o. m. att man är nöjd med den behandling som kulturavsnittet fått i årets budget. Socialdemokraterna – har vi nu fått höra – kritiserar mildt den något ändrade inriktning som medlen fått i år, och den kritiken kan vi i stort sett instämma i. När det gäller pengar begär socialdemokraterna visserligen litet till, de beräknar kostnadshöjningarna till 13 % mot borgarnas 8 %, men det är i stort sett också allt.

Men, herr talman, vad som krävs nu är inte bara att kulturlivet får täckning för sina kostnadshöjningar – och där lär varken 8 eller 13 % räcka, med den inflation vi har i dag, utan då krävs det också aktiva motåtgärder mot den förslumning av kulturlivet som nu pågår. Det krävs ökat stöd åt den alternativa progressiva kulturen, det krävs nya insatser för att säkra att kulturen når ut till nya grupper på arbetsplatserna och i bostadsområdena. Det krävs en kraftfull satsning på barnkulturen som motvikt mot den skräpkultur, präglad av reaktionära värderingar och våldsinslag som i dag erbjuds barnen.

Herr talman! Våra motioner har denna inriktning, till skillnad från såväl propositionen som i de flesta fall också reservationerna i utskottet.

Jag sade inledningsvis att utskottet inte ens förmått sig till att ordentligt behandla motionerna. Jag tänker då särskilt på en motion, nämligen vår motion om filmpolitiken. Jag tycker, herr talman, att det är närmast skandalöst att skriva utskottsbetänkanden på det sätt som här har skett. Utskottens uppgift är att bereda ärendena – också motioner, får man förmoda. Att bereda ett ärende bör rimligen innebära att man anger skälen till att man tillstyrker eller avstyrker en motion. Att på det sätt som nu sker gång på gång enbart avstyrka utan närmare motivering är ett brott mot de demokratiska principerna, och det är en mycket allvarlig nonchalans inte endast mot de enskilda riksdagsledamöter eller partier som drabbas av detta utan framför allt mot de människor utanför riksdagen som genom sina folkvalda för fram olika krav.

Jag vill, herr talman, med detta inte bara protestera mot det sätt på vilket våra motioner behandlas i utskotten utan också mot det faktum att genom de övriga partiernas odemokratiska agerande vänsterpartiet kommunisterna utestängs från möjligheten att delta i utskottsarbetet på ett normalt sätt. Också detta måste betraktas som djupt odemokratiskt, och det försämrar riksdagens anseende och förankring inom folket.

Herr talman! Innan jag går in på motionerna vill jag kort kommentera vad Georg Andersson sade och hans påhopp på vår motion 1132 – en motion som inte skall behandlas i dag och som över huvud taget inte tas upp av kulturutskottet. Jag tycker det hade varit bättre om Georg Andersson i första

hand hade givit våra motioner som skall tas upp en hederlig behandling i utskottet.

För att återgå till själva motionen vill jag säga att det är uppenbart att Georg Andersson inte har läst den. Den framhåller särskilt vikten av den statliga satsningen på folkrörelserna. Den framhåller att många kommuner i dag lägger ner fritids- och ungdomsverksamhet utan att resurserna finns inom folkrörelserna att ta över den verksamheten. Kommunerna gör detta av krasst ekonomiska skäl. Klämman på motionen är helt enkelt den att kommunerna skall få samma ekonomiska möjligheter som folkrörelserna att bedriva den här verksamheten. Det betraktar vi som särskilt viktigt inför SIA-reformens genomförande.

Detta om detta.

I motionen 1138, som jag nämnde tidigare och som handlar om formerna för statligt filmstöd, riktar vi på en rad punkter allvarlig kritik mot det sätt på vilket filminstitutet i dag bedriver sin verksamhet. Inte på en enda rad i utskottsbetänkandet tas denna kritik upp. Utskottet konstaterar bara att stark kritik riktas mot filminstitutet men bemöter den inte utan erinrar om att en utredning tillsatts. Vi är väl medvetna om att en utredning har tillsatts, men utskottet måste väl ändå efter alla dessa år ha bildat sig någon uppfattning om filminstitutets verksamhet – eller saknar man från såväl de borgerligas som socialdemokraternas sida ett program för filmpolitiken i dag?

För att friska upp utskottsledamöternas minne och eftersom jag inte fick tillfälle att närmare redovisa motionen i utskottet skall jag kort sammanfatta huvudkritiken.

Vi anser att filminstitutets verksamhet har sin ideologiska förankring i en starkt konservativ filmsyn. Detta tar sig en rad konkreta uttryck. I motionen pekar vi på hur det statliga stödet har använts. Man har från filminstitutets sida konsekvent motarbetat olika intressanta filmprojekt, man har huvudsakligen satsat på traditionell kommersiell biografilm. Pengar har i strid med filmavtalet använts för att täcka underskott i filminstitutets s. k. egna fonder. Pengar har ställts till förfogande på den öppna lånemarknaden – man kan alltså påstå att filminstitutet bedriver en form av bankirverksamhet – osv. Kan utskottets talesman eller någon annan i utskottet här ge en ordentlig redovisning för hur det statliga stödet använts och också redovisa hur de särskilda statsbidragen utnyttjats, exempelvis för restaurering av gammal spelfilm och för distribution av barnfilm?

De pengarna skulle kunna användas för produktion av barnfilm och till importstöd när det gäller filmer från länder som vi normalt inte importerar från. I tredje världen pågår i dag en oerhört intressant utveckling inom filmproduktionens område. Utbildningsministern avsätter i propositionen 1 milj. kr. för projektbidrag till filmproduktion, och de pengarna skall enligt utskottet användas huvudsakligen till barnfilm. Det är naturligtvis bra, men det är långt ifrån tillräckligt om man verkligen vill satsa på en barnfilmsproduktion av hög kvalitet. Vi vet vad som händer med de miljoner som senast avsattes till sådana här bidrag genom AMS.

Huvudkritiken i vår motion gäller hur man säkerställer ett parlamentariskt

Nr 92

Torsdagen den
9 mars 1978

Anslag till allmänna kulturändamål, m. m.

Torsdagen den
9 mars 1978

*Anslag till allmän-
na kulturändamål.
m. m.*

och fackligt inflytande över det statliga filmstödet, och också härvidlag vill jag rikta en direkt fråga till utskottets talesman.

Regeringen anslår ju ytterligare 4,5 milj. kr. till produktion av långfilm, och det står att regeringen skall besluta om den närmare fördelningen av dessa medel. Hur har man från regeringens sida tänkt sig denna fördelning? Tänker man gå på det Scheinska förslaget, som kommer att innebära att en stor del av stödet undandras fackligt inflytande, eller kan man tänka sig att gå på Teaterförbundets förslag om en K-fond med starkt fackligt inflytande och inflytande också från regissörernas sida? Och har man inom regeringen någon uppfattning om till vilken form av film stödet skall gå – om man skall vidhålla den snäva traditionella inriktningen på biograffilm, eller om man kan tänka sig en utveckling av svensk film oberoende av genregränser, format eller distributionsformer?

Jag tycker, herr talman, att såväl regering som socialdemokrater måste bestämma sig för hur man vill se den framtida filmpolitiken och inte överlåta ansvaret på enskilda personer, som dessutom saboterar all progressiv utveckling av svensk film.

Herr talman! Jag tänker nu gå in på vår motion 448 om höjt statsbidrag till centrumbildningar och fria grupper inom kulturlivet. Också här nödgas jag rekapitulera delar av motionen, eftersom jag förvägrats en debatt i utskottet. Centrumbildningarna och de fria teater-, musik- och dansgrupperna har sedan de startade spelat en oerhört viktig vitaliserande roll i vårt kulturliv. De når ut till en bred publik. Kulturrådet framhåller i sin anslagsframställning att de fria teatergrupperna i dag svarar för en tredjedel av landets totala teaterföreställningar. Över en fjärdedel av den totala teaterpubliken i vårt land besöker de fria teatergruppernas föreställningar. De når framför allt ut till nya grupper och spelar i större utsträckning för barn och ungdom. De har varit ute på fackföreningar, skolor, ungdomsgårdar, pensionärshotell och andra vårdinrättningar, de har nått ut på fångelserna.

Denna breddning av kontaktytan gäller samtliga grupper. Förutom att de står för mycket av den förnyelse till såväl form som innehåll och distribution som skett under senare år – vi behöver bara gå till tältprojektet för att få ett mycket bra exempel på det – så är också deras demokratiska arbetsformer ett viktigt inslag i verksamheten.

Samhällets stöd till dessa gruppers verksamhet har aldrig stått i någon som helst rimlig proportion till denna verksamhets betydelse för svenskt kulturliv. Dessa kulturarbetare – trubadurer, filmare, bildkonstnärer, skådespelare och författare – har i dag många gånger en lönenivå som jag tror att inte ens den borgerliga regeringen med sin svängremspolitik skulle vilja påtvinga andra grupper i samhället. Om man förutsatte att staten tog samma ansvar för dessa grupper som för skådespelarna vid stads- och regionteatrarna, där staten betalar 55 % av lönekostnaderna, ter sig nuvarande anslag som ett direkt håll. Föregående år skedde visserligen en höjning av anslaget till de fria grupperna, men den höjningen var redan då otillräcklig. I år kommer de fria grupperna inte ens att få kostnadstäckning utan tvingas rusta ner sin verksamhet.

Vänsterpartiet kommunisterna kan inte acceptera detta, utan vi kräver en

kraftig uppräknning redan i år och anser att på sikt måste bidraget till dessa grupper nå samma nivå som den man i övrigt tillämpar, exempelvis när det gäller statsbidraget till institutionsteatrarna.

Inga Lantz kommer senare att särskilt motivera våra förslag när det gäller en speciellt eftersatt sektor i det här avseendet – musikgrupperna.

I motionen tar vi också upp centrumbildningarna. De har över huvud taget inte fått något kraftigare lyft under senare år. Centrumbildningarna administrerar mycket av de fria gruppernas verksamhet, och den nedrustning som de senaste årens anslag inneburit för deras del drabbar också de fria grupperna. Men centrumbildningarna har inte bara betydelse i det avseendet, utan de har också en mycket vitaliserande effekt inom svenskt kulturliv. Man har sökt nya arbetsformer, man har startat nya projekt. Jag skulle, herr talman, här kunna gå in konkret på centrumbildning efter centrumbildning och redovisa vilka reella kostnadshöjningar man faktiskt haft under senare år. Filmcentrum t. ex. har flyttat till nya lokaler, vilket inneburit en kraftig hyreshöjning. Portokostnader, tryckkostnader m. m. har skjutit i höjden. Samtidigt har man lyckats förnya sin verksamhet och nått ut till ännu bredare grupper, men det kostar också pengar.

Herr talman! Jag skulle vilja sluta med att återge vad herr Fälldin sade vid musik- och konstveckan i Junsele. Där hävdade han att det är ett viktigt jämlikhetskrav att kulturpolitiken i hög grad inriktas på grupper som hittills varit missgynnade i fråga om samhällets insatser på kulturområdet.

Hur sammanfaller detta uttalande med regeringens njugga satsning på kultursidan i årets budget? Och hur rimmar detta med den nedrustning som kommer att bli följden för centrumbildningarna och de fria grupperna?

Jag vill med det anförda yrka bifall till våra motioner 1138 och 448.

GEORG ANDERSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Per Olof Sundman kommer senare att kommentera vpk:s motioner. Jag skall bara kort bemöta Eva Hjelmströms inlägg om motionen 1132, eftersom hon beskyllde mig för ett påhopp.

Jag tog upp motionen 1132 därför att jag tyckte att den hade samband med min mera principiella deklaration beträffande folkrörelserna och deras verksamhet. Eva Hjelmström använde det billiga knepet att beskylla mig för att inte ha läst motionen. Men, Eva Hjelmström, jag läste ju innantill för kammaren ur motionen. Jag tycker att Eva Hjelmström skall vara tacksam för att jag inte läste mera ur den, men eftersom jag blev provocerad kan jag väl läsa ytterligare ett stycke, där det står: "Väl fungerande verksamheter i kommunal regi tvingas på grund av kommunalekonomiska överväganden över till folkrörelser, som kanske inte alls ledarmässigt eller på annat sätt är rustade att ta över."

Detta är ju att underkänna folkrörelsernas möjligheter att vara med i den här verksamheten. Jag förstår inte hur Eva Hjelmström kan skriva under en sådan motion och dessutom försvara den här i kammaren.

Anslag till allmänna kulturändamål, m. m.

Torsdagen den
9 mars 1978

---

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

EVA HJELMSTRÖM (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Vi får anledning att återkomma till den här motionen senare, när den också har fått en behandling i utskottet. Men, herr talman, Georg Andersson kan ändå inte vara omedveten om den nedrustningspolitik som förekommer runt om i kommunerna och som särskilt hårt drabbar den sociala sidan och kultursidan. Den innebär att man lägger ned verksamheter, i första hand sådana som är avsedda för ungdomar.

Vad vi hävdar i motionerna är att så inte får ske. Vi kräver att kommunerna skall få samma ekonomiska möjligheter som folkrörelserna i dag har att fortsätta att bedriva den här verksamheten, så att inte ungdomar drabbas. Det är vad klämman i vår motion går ut på.

GEORG ANDERSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Nu förvanskar Eva Hjelmström sin egen motion. Den går ut på en kritik av att kommunerna överlåter till folkrörelser att bedriva viss verksamhet. Riksdagen har tidigare uttalat enhälligt att folkrörelserna bör få ta över verksamhet som de kan sköta lika bra som eller bättre än kommunerna.

EVA HJELMSTRÖM (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte jag som förvanskar vår motion utan Georg Andersson. Det vore bra om Georg Andersson nästa gång inte bara citerade delar av motionen utan hela motionen. I annat fall kommer jag att göra det inför kammaren.

PER OLOF SUNDMAN (c):

Herr talman! Jag har anmält mig för att tala 15 minuter. Mot min vana kommer jag att utnyttja de här 15 minuterna. Möjligen kommer jag t. o. m. att dra något över tiden.

Kulturutskottets betänkande nr 18 behandlar i 34 punkter nära nog samtliga de 60 budgetposter som återfinns i utbildningsdepartementets proposition till årets riksdag under samlingsrubriken Kulturändamål. De enda undantagen är några poster som redan behandlats och några som kommer upp senare i vår. Till de senare hör den viktiga radiopropositionen och den likaledes viktiga propositionen om bevarandet av ljud- och bildupptagningar – båda lagda i dag. Vi står också inför en proposition om utveckling av litteraturstödet.

Till utskottets betänkande är fogade 25 reservationer, som Georg Andersson redan har påpekat. Därtill kommer de yrkanden som framförts eller kommer att framföras av representanter för vpk och apk. Talarlistan är tämligen lång – mer än ett dussin ledamöter har anmält sig. Det kan alltså tyckas vara bäddat för en mer omfattande kulturdebatt i dag. Det är i och för sig något positivt. Den kulturpolitiska sektorn ägnas ofta alltför ringa intresse i kammaren – Georg Andersson påpekade det också. Men jag tror inte att det just i dag blir något mer djuplodande meningsutbyte även om det dröjer ytterligare kanske två timmar innan vi når fram till voteringarna.

Jag tror att jag förs påstå att utskottets majoritet och den socialdemokratiska minoriteten egentligen ligger rätt nära varandra i sina värderingar. Möjligen har jag med den formuleringen gett vpk:s representanter olja att hålla på en eller annan eld. Det är denna närhet i värderingarna som har gjort det möjligt för utskottet att på tämligen kort tid arbeta sig igenom det aktuella avsnittet i budgetpropositionen. Det är också därför som själva betänkandet – liksom reservationerna – genomgående kunnat få en koncentrerad och kortfattad utformning. Jag tror dock – trots att Eva Hjelmström redan har klagat – att C.-H. Hermansson i varje fall i dag inte behöver klaga över att texten blivit alltför lakonisk. I förbigående bör jag kanske nämna att C.-H. Hermansson när han knorrade för några år sedan gjorde det ej utan rätt och att utskottet medvetet försökt bättra sig därvidlag. Men, som sagt, Eva Hjelmström knorrade i sitt anförande över att vi varit litet för kortfattade.

De tyngsta reservationerna i betänkandet bygger på den socialdemokratiska motionen 556 med utskottets ordförande Georg Andersson som första namn. Jag vill gärna säga att jag tycker att det är en välskriven och tänkvärd motion. Naturligtvis finns det ändå formuleringar och krumelurer, särskilt i det inledande avsnittet i motionen, som inte bör stå oemotsagda. Det motiverar en utvikning från min sida, utan att jag därför vill initiera någon omfattande kulturdebatt.

Jag syftar bl. a. på att man i motionens första mening konstaterar att 1974 års kulturpolitiska riksdagsbeslut fattades i "nästan total enighet", men att man några rader längre ned utgår från att detta innebar att riksdagen slöt upp kring en socialdemokratisk kulturpolitik.

Det där med den stora enigheten är helt korrekt. Men historieskrivningen i övrigt lämnar en hel del att önska. Jag tror detta bör påpekas – nu när påståendet ändå har framförts, om ock indirekt, i den socialdemokratiska motionen.

Det förhåller sig så att den första metodiska, målmedvetna och sammanhängande kulturpropositionen år 1974, Den statliga kulturpolitiken, i allt väsentligt byggde på betänkandet Ny kulturpolitik, SOU 1972:66. Det hade utarbetats av 1969 års statliga kulturråd – som inte skall förväxlas med det senare inrättade statens kulturråd. Det sistnämnda är ett slags ämbetsverk. Det förstnämnda var en socialdemokratisk rådgivningsgrupp som också fungerade som en utredning eller en kommitté.

1969 års kulturråd hade alltså en klar socialdemokratisk bindning. Men i sin analyserande och utredande verksamhet arbetade man med stor öppenhet. Man diskuterade, man provocerade klokt folk att producera tankar och synpunkter, man undersökte hur det förhöll sig i andra länder, man prövade och värderade det metodiskt insamlade underlagsmaterialet. När jag säger detta bygger jag det på förstahandserfarenheter, som ledamot av litteraturutredningen, som fackligt verksam inom Författarlövbundet och Konstnärliga och litterära yrkesutövaras samarbetsnämnd och som – på sin tid – ordförande i Kommunförbundets kulturdelegation.

Herr talman! Jag vill gärna här passa på tillfället att uttala min stora respekt för det gamla kulturrådets socialdemokratiska ordförandes, Paul Lindblom,

Torsdagen den
9 mars 1978

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

insatser i vår kulturpolitik och i vårt kulturliv. Han arbetade pragmatiskt, eftertänksamt och konstruktivt. Det är möjligt att han har gjort mera för svensk kulturpolitik än ömse statsråd, statssekreterare och andra ämbetsmän.

Jag vet att många socialdemokrater har litet svårt att tänka sig att vår kulturpolitik inte är en rent socialdemokratisk kulturpolitik. Man har sina invanda tankegångar. Kanske är det på sin plats att påpeka att 1969 års kulturråd i sitt betänkande inte förtiger att rådets utredningsuppdrag i icke ringa mån bygger på krav i centermotioner i riksdagen 1962 och de närmast följande åren. Centern var faktiskt så att säga först på plan. Man redovisar också att dessa motioner i sin tur går tillbaka till de kulturpolitiska resonemang som under 1950-talet drevs främst av centerpartisten Ragnar Oldberg i Lantbruksförbundets tidskrift Perspektiv. Ragnar Oldbergs bidrag till den kulturpolitiska debatten har varit av samma tyngd som Paul Lindbloms. Här kan också nämnas en liberal debattör som Bengt Nerman.

Med det jag sagt vill jag inte i dag här i kammaren dra upp en diskussion kring den historiska bakgrunden till vår tids svenska kulturpolitik. En sådan diskussion skulle bli ofruktbar. Varken Georg Andersson eller andra anmälda talare torde ha läst på läxan och granskat det bakgrundsmaterial som behövs för mera överlagda inlägg.

Jag vill blott bemöta formuleringarna i den socialdemokratiska motionens ingress. Den svenska kulturpolitiken är inte en socialdemokratisk kulturpolitik – utan just en svensk kulturpolitik. Den är pluralistisk i detta ords bästa mening. Den har formats under intryck av idéer och tankegångar från nära nog alla håll. Det var därför 1974 års riksdagsbeslut kunde fattas i så stor enighet. Jag vill gärna med adress till Eva Hjelmström säga att inte minst impulser och idéer från det håll som vpk representerar i hög grad har påverkat utformningen av svensk kulturpolitik.

Det som hittills har skiljt oss åt i riksdagen är egentligen bara detaljer och prioriteringar. Det är sannolikt att det på litet längre sikt kommer att dyka upp motsättningar av mer djupgående natur när det gäller kulturpolitiska ställningstaganden. Men den debatten får vi ta när den kommer.

Det väsentliga i den socialdemokratiska motionen 556 liksom i de socialdemokratiska reservationerna är att man vill höja vissa anslagsposter.

Man bygger detta bl. a. på några sofistikerade resonemang av matematisk natur. Det rör sig om vad som är kompensation för kostnadsökningar och vad som är reella insatser för nya reformer. Man hävdar att årets budgetproposition – när man räknat bort de automatiska kostnadsökningarna – är den svagaste sedan 1974. Man föreslår höjningar på en hel serie punkter. Också vpk och apk vill i sina motioner höja ett antal anslag. I sina ambitioner därvidlag går man långt utöver vad socialdemokraterna finner rimligt och möjligt. Det gäller särskilt apk.

Såvitt jag kan bedöma förhåller det sig så att regeringspartiernas ledamöter i kulturutskottet gärna såg att kulturanslagen höjdes utöver vad som föreslås i

propositionen. Men den ekonomiska verkligheten är som den är. Regeringen har av goda skäl funnit det nödvändigt intaga en restriktiv hållning. Av samma skäl har utskottets majoritet i princip accepterat de förslag som läggs fram i propositionen – med de undantag som markerats av utskottets moderata ledamöter i vissa reservationer.

Och vi menar att propositionen har ett reforminslag som måste betraktas som betydande med hänsyn till det finansiella läget.

Här vill jag gärna framhålla att utskottsmajoriteten inte är ensam om att böja sig för den kalla ekonomiska verkligheten.

Författarfondens styrelse – vars majoritet utses av Författarförbundet – har i sina petita yrkat att biblioteksansättningens grundbelopp, som f. n. är 26 öre, skall höjas i första hand till 38 öre, i andra hand till 30 öre. I propositionen föreslås en höjning med bara 2 öre till 28 öre – en knapp kompensering för penningvärdeförsämringen.

Detta är mitt tionde år i riksdagen. Under alla dessa tio år har författarna tagit initiativ till motioner i syfte att höja biblioteksansättningen. I år har man avstått från det. Man har accepterat den ekonomiska verkligheten och inte initierat några motioner. Det gäller i stort också för andra konstnärsgupper. Man har lagt sig lågt. Det framgår fullt tydligt om vi jämför årets motioner med dem som väckts tidigare år. Det är självklart att konstnärsgruppernas återhållsamhet i år inte får betraktas som något bestående. Deras realistiska bedömning av det statsfinansiella läget får inte läggas dem till last när vi åter har möjlighet att genom olika kulturpolitiska insatser bättre än i dag förstärka deras ekonomiska arbetsvillkor.

Praktiskt taget alla yrkanden i reservationerna och de yrkanden som framförts och kommer att framföras i kammaren med anledning av motionerna från vpk och apk avser höjningar av olika anslagsposter. Georg Andersson lovade att jag mera i detalj skulle kommentera motionerna från vpk och apk, men det avstår jag från.

Med hänvisning till vad jag redan sagt vill jag gärna uttala utskottsmajoritetens förståelse och sympati för de framförda yrkandena om anslagshöjningar. Men jag nödgas konstatera – åter med hänvisning till vad jag redan sagt – att det tyvärr inte finns utrymme för de önskade påslagen. Verkligheten är som den är.

Vad gäller utskottsutskottets punkt 15 – stöd till Skådebanan, bidrag till vissa regionala institutioner och vissa bidrag till teater-, dans- och musikverksamhet – är de aktuella reservationerna mera av principiell natur. De är åtta till antalet. Och de är faktiskt en smula svåröverskådliga, litet för snåriga för att man skall begripa vad de egentligen avser.

Frågan om stödet till Skådebanan – som består dels av Stiftelsen Riksskådebanan, dels av sju regionala skådebanor – har diskuterats och utretts mycket länge.

Skådebaneorganisationen har utan tvivel en mycket viktig funktion i vårt kulturliv. Den utformning av stödet till verksamheten som föreslås i propositionen bygger på den ordning som förordats av kulturrådet. Naturligtvis kan man hitta andra lösningar, men utskottets majoritet har efter övervägande beslutat tillstyrka propositionens förslag.

Anslag till allmänna kulturändamål, m. m.

Torsdagen den
9 mars 1978

---

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

De förslag som lagts fram om ökning av statsanslaget måste tyvärr avvisas.

Punkten 21 i utskottsbetänkandet handlar om det statliga bidraget till folkbiblioteken. Det är ett kärt ämne här i kammaren.

Också här finns det några yrkanden av principiell natur. I vpk-motionen 563 yrkas på införande av en bibliotekslag. Det är ett gammalt yrkande, som gång på gång dyker upp motionsvägen i riksdagen. Det är så att säga ett recidivärende, och det har även behandlats vid flera tillfällen i kulturutskottet. Problemen med en bibliotekslag har även på sin tid penetrerats av litteraturutredningen.

Det finns naturligtvis skäl som talar för införande av en bibliotekslag – ungefär av det slag som den som finns i Danmark. Å andra sidan är det ingalunda givet att en sådan lag får de konsekvenser av positiv art som man gärna tror. De invändningar mot en bibliotekslagstiftning som framfördes i den andra kulturpropositionen år 1975 gäller enligt kulturutskottet också i dag. Ett enigt utskott avvisar därför ännu en gång de framförda propåerna.

I reservationen 19 vill utskottets socialdemokratiska minoritet förstärka den del av det statliga biblioteksanslaget som avser bokutlåning på arbetsplatser. Det rör sig här fortfarande om en försöksverksamhet, som f. ö. tillkom på initiativ av litteraturutredningen. Jag delar motionärernas och reservanternas uppfattning att just arbetsplatsutlåningen är ett viktigt och framgångsrikt område inom folkbibliotekens verksamhet.

Nu är det emellertid så att det är kulturrådet som genom sin nämnd för litteratur och bibliotek fördelar det statliga folkbiblioteksbidraget på olika ändamål. Utskottets majoritet har bedömt det som olämpligt att riksdagen går in här och specialdestinerar vissa belopp.

Av samma skäl avvisar utskottsmajoriteten liknande yrkanden i apk:s motion 1388.

I såväl den socialdemokratiska motionen som i vissa reservationer och i motionen 561 av Eva Hjelmström och Carl-Henrik Hermansson diskuteras anslagen till Konstfrämjandet resp. Sveriges konstföreningars riksförbund.

Här vill jag erinra om att utskottet redan 1975 markerade sitt starka intresse för och uppskattning av konstföreningarnas verksamhet. Därvidlag råder stor enighet i utskottet. Vi ser däremot små möjligheter att öka anslagen av skäl som jag redan har berört.

Herr talman! Vissa andra frågor i utskottsbetänkandet kommer att tas upp av Börje Stensson och Lars Ahlmark. I övrigt vill jag bara sammanfattningsvis hänvisa till vad jag redan sagt. De aktuella reservationerna och de yrkanden som framförts här i kammaren berör i allt väsentligt höjningar av vissa anslag inom utbildningsdepartementets ansvarsområde. Men utskottsmajoriteten har tvingats foga sig efter den ekonomiska verklighet i vilken vi lever, och den har agerat en smula restriktivt.

Med detta får jag, herr talman, yrka bifall till utskottets betänkande nr 18 i dess helhet.

GEORG ANDERSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Per Olof Sundman har reagerat mot att vi i vår motion kallar den kulturpolitik som den socialdemokratiska regeringen genomförde för en socialdemokratisk kulturpolitik. Detta är i någon mån en semantisk diskussion. Per Olof Sundman vill inte kalla denna politik för socialdemokratisk, utan han vill kalla den för svensk. Enligt min mening är detta en lek med ord som jag inte tänker engagera mig i.

Pluralistisk var en annan etikett som Per Olof Sundman ville sätta på denna kulturpolitik. Men att hävda en pluralistisk samhällssyn är väl också det ganska typiskt socialdemokratiskt.

Jag skall i stället argumentera för en av våra reservationer, och den gäller Anslag till kulturprogram inom föreningslivet. Det anslaget möjliggör kulturverksamhet i nya miljöer och skapar arbetstillfällen för många fria kulturarbetare. Det är också ett av de viktigaste instrumenten i den statliga kulturpolitiken när det gäller strävanden att nå nya grupper med kulturaktiviteter och -upplevelser. Förmedlingsbyrån har därför föreslagit en kraftig förstärkning av detta anslag. Kulturrådet har instämt i förmedlingsbyråns motiveringar och tillstyrkt en ökning av anslaget med hela 50 %. Utbildningsministern föreslår en uppräknig med endast ca 7 %. Han har således här varit ännu mera restriktiv än i fråga om andra föreningsaktiviteter. Därtill kommer att den utvärdering av verksamheten som föreslås ske skall betalas inom ramen för detta anslag.

Jag tycker att utbildningsministern visat en något uppseendeväckande njuget på den här punkten. Konsekvenserna måste bli att denna viktiga verksamhet får bantas, och det är enligt min mening kulturpolitiskt mycket olyckligt. Jag har noterat att utbildningsministern, som i så många andra sammanhang brukar strö välvilliga uttalanden omkring sig, i det här fallet inte har några kommentarer i budgeten om verksamhetens värde.

Också kulturutskottets borgerliga majoritet är kallsinnig. Den säger att den inte kan tillstyrka att riksdagen, så som önskas i den socialdemokratiska motionen, "på punkt efter punkt med allmänt hållna motiveringar beslutar om höjningar av de anslagsbelopp som föreslagits i budgetpropositionen". Jag vill fråga Per Olof Sundman: Vilket fel har våra motiveringar för att också nästa år få behålla verksamheten på en oförändrad nivå? Vilka motiveringar har Per Olof Sundman för att nu föreslå ett minskat stöd till kulturprogram inom föreningslivet? Det är ju innebörden av budgeten och kulturutskottets majoritets ställningstagande.

EVA HJELMSTRÖM (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Per Olof Sundman var vänlig nog att framhålla att vänsterpartiet kommunisterna har givit många impulser till kulturpolitiken. Jag vill bara beklaga att de impulserna tyvärr inte har satt några som helst spår i årets proposition.

Per Olof Sundman förklarade också att utskottet i och för sig beklagade den dåliga tilldelning som kulturlivet har fått i årets budget. Men man har accepterat detta på grund av det ekonomiska läget. Man har inte bara

Nr 92

Torsdagen den
9 mars 1978

Anslag till allmänna kulturändamål, m. m.

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

accepterat det, utan man har även accepterat direkta nedskärningar. Det är ett faktum.

Verkligheten är som den är, framhöll Per Olof Sundman. Men verkligheten går att förändra. Ett minimikrav vore ändå att man tryckte på en omfördelning inom budgeten. Men så långt har inte utskottets borgerliga ledamöter sträckt sig.

Herr talman! Jag vill också beklaga att Per Olof Sundman över huvud taget inte gick in på de motioner som jag tog upp, nr 448 om fria grupper och centrumbildningar och nr 1138 om det statliga filmstödet. Jag frågar nu: Var skall vi få våra motioner behandlade och debatterade, om vi inte kan få det i utskottet och inte i kammaren?

Sedan gällde det inte bara höjningar av anslagsbeloppen, vilket Per Olof Sundman påstod. Det gällde också viktiga principiella frågor, bl. a. frågan hur det statliga filmstödet i fortsättningen skall fördelas och om det skall förekomma något fackligt och parlamentariskt inflytande över det.

Till de motioner som Per Olof Sundman kommenterade – bl. a. de om folkbiblioteken och Sveriges konstföreningars riksförbund – återkommer C.-H. Hermansson senare i debatten.

PER OLOF SUNDMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara bekräfta att Georg Andersson och jag är helt överens om att viktiga semantiska problem är förknippade med beskrivningen av svensk kulturpolitik. Jag tror att vi är helt ense i detta fall.

Georg Andersson ställde vissa frågor, som handlade om kulturprogram inom föreningslivet. Jag berörde inte detta avsnitt av betänkandet. Det kommer att tas upp av en annan talare litet senare.

Eva Hjelmström sade att vpk-motionerna inte har satt några spår i budgetarbetet här i riksdagen. Ja, i år har de inte satt några större spår. Men tar man till ett litet längre perspektiv och ser hur det varit under de senast gångna åren, finner man att initiativ och motioner från vpk ändå har satt spår i svensk kulturpolitik. Framför allt i de fall där det rått enighet mellan vpk och folkpartiet, centern samt moderaterna har vi under den gångna riksdagsperioden kunnat nå riktigt bra resultat.

Eva Hjelmström klagade över att jag inte tog upp frågan om stödet till centrumbildningarna, och hon kan naturligtvis ha rätt i den klagan. Däremot vet hon att jag är mycket positiv till verksamheten inom centrumbildningarna. Jag har på många olika sätt markerat att jag vill stödja dem så gott det går, och jag har alltid haft stöd i min tur av mina kamrater inom centerpartiet. I år har tyvärr den verklighet som vi har pratat om flera gånger satt käppar i hjulet. Vi kan inte åstadkomma större anslag till centrumbildningarna.

Vidare nämnde Eva Hjelmström att jag inte tagit upp till diskussion hur det förstärkta statliga filmstödet skall fördelas. Nej, det gjorde jag inte. Det är en ganska komplicerad historia, och jag tror att man får skjuta den debatten något framåt i tiden.

ÅKE GREEN (s):

Herr talman! Per Olof Sundman ansåg att socialdemokraterna och den borgerliga majoriteten låg ganska nära varandra i sättet att se på kulturpolitiken i det här utskottsbetänkandet. Jag kan hålla med honom, om man enbart ser till skillnaden i det totala anslagsbeloppet, för då är det inte mycket som skiljer. Men jag hoppas innerligt att skillnaden skall märkas om man ser till värderingar och principer.

Jag vill med några ord uppehålla mig vid punkterna Bidrag till folkbibliotek och Bidrag till bildkonsten. I motsats till den borgerliga majoriteten är vi socialdemokrater helt övertygade om riktigheten av att i alla lägen, oavsett område, göra de prioriteringar som behövs för att nå människor som är att betrakta som såväl socialt som ekonomiskt svaga. Det är också inom den gruppen vi finner dem som i dag står utanför i stort sett hela det traditionella kulturutbudet, och då inkluderar jag även litteraturen.

Om man nu har en ambition i den här riktningen, måste man söka sig in i det stora LO-kollektivet och till vissa delar av TCO, därför att det är där vi finner de människor som i dag saknar motivation för kulturaktiviteter. Det är där vi finner människorna som ännu inte har kommit i kontakt med kvalitetslitteraturen och därmed inte heller upptäckt vilken källa till förströelse och personlig utveckling en bok med kvalitet kan utgöra.

Vi reserverar ser det här förhållandet som både orättfärdigt och allvarligt. Vi gör det av flera skäl, främst två.

För det första: Det finns inget område inom kulturpolitiken där de mest negativa och nedbrytande formerna av det kommersiella utbudet är så starka och så dominerande som just inom litteraturområdet. Vi som har som målsättning att bl. a. försöka sprida intresset för kvalitetslitteratur för en mycket ojämn kamp mot slippriga veckotidningar vilkas enda uppgift tycks vara att försöka få oss passiviserade genom ett accepterande av en mycket falsk drömbild av verkligheten.

Detsamma gäller en stor del av den s. k. kiosklitteraturen och större delen av den stora floran av serietidningar som dessutom vänder sig till barn och ungdom, vilket inte gör problemet mindre allvarligt.

Det är den grupp som jag inledningsvis försökte beskriva och deras barn som är de stora konsumenterna av den här typen av litteratur. Det är alltså de socialt svaga och minst motståndskraftiga som man från vissa håll medvetet försöker att ytterligare försvaga.

För det andra: Det här sociala och kulturella handikappet går som regel i arv från föräldrar till barn. Jag är övertygad om att barn som växer upp i en miljö där det tryckta ordet består av i bästa fall en bunt veckotidningar och en och annan Manhattandeckare utan tvivel får en mycket sämre start här i livet, både när det gäller skolan och i fortsättningen. Det är den utvecklingen vi socialdemokrater med alla till buds stående medel vill försöka bryta.

Vi är naturligtvis mycket väl medvetna om att man inte åstadkommer denna förändring enbart med arbetsplatsutlåning. Här måste självklart en mängd olika åtgärder samordnas, åtgärder som säkerligen kommer att få anstå till nästa regeringsskifte. Men eftersom bokutlåningen på arbetsplat-

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

serna redan efter en ganska kort tid visar sig vara effektiv, och med vetskap om att många kommuner är beredda att starta bara de får ekonomiskt stöd, så vill vi göra den prioritering som framgår av vår motion och i reservationen 19 beträffande bidragen till folkbiblioteken.

Beträffande bidrag till bildkonsten kan jag fatta mig mycket kort. Vi föreslår en uppräknig av bidraget till Konstfrämjandet med 160 000 och till Sveriges konstföreningars riksförbund med 35 000 kr.

Varför då, kan man fråga sig. Samma motiv som anfördes beträffande arbetsplatsutlåning kan även gälla nu. Det handlar om en uppsökande verksamhet som syftar till att bredda intresset, i det här fallet för bildkonsten, till grupper som i dag står mer eller mindre utanför. Dessutom säger vi i motionen att det bör kunna skapa nya jobb för bildkonstnärer – självfallet inte några 400 000, men ett par, tre stycken kanske, och det är ju alltid en början.

Jag vill, herr talman, bara avslutningsvis instämma i Georg Anderssons bifallsyrkanden till reservationerna.

BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! Allra först ber jag att få yrka bifall på alla punkter till kulturutskottets hemställan i dess betänkande 1977/78:18.

Ett av de viktigaste inslagen i samhällets kulturpolitik måste vara att se till att kultur blir något som når och angår fler och fler. Att leva med i kulturaktiviteter och skapa kultur är en källa till glädje.

Den nuvarande regeringens aktiva kulturpolitik har som målsättning bl. a. att bredda och variera kulturutbudet. Regeringen har visat en uttalad strävan att samhället på olika sätt skall underlätta och medverka till att nya grupper upptäcker vad kulturlivet kan ge. Innevarande budgetårs anslag till kulturaktiviteter är förhållandevis stora.

I budgetförslaget för 1978/79 finns också viktiga ökningar av anslag. Men den samhällsekonomi vi nu har sätter ju gränser även för statliga åtaganden på kulturområdet. I det ekonomiska läge vi befinner oss i är det ytterst viktigt att tillgängliga medel fördelas riktigt. Vissa omdisponeringar har föreslagits i motioner. Utskottsmajoriteten har dock följt utbildningsdepartementets förslag i allt väsentligt. Det betyder såvitt jag kan förstå att utbildningsminister Jan-Erik Wikström gjort en rimlig bedömning i det omfattande arbete som ligger bakom budgetpropositionen på kulturområdet.

I en socialdemokratisk motion, 1977/78:556 punkten 1 C, föreslås att bidragen för kulturprogram bland handikappade skall fördelas direkt till handikapporganisationerna. Det är ju så f. n. att förmedlingsbyråer fördelar anslagna medel till studieförbund och länsbildningsförbund. Förslaget i motionen, som har avstyrkts av utskottsmajoriteten, följs upp i reservationen 4 till utskottsbetänkandet. Ett i sak identiskt motionsyrkande förelåg till behandling vid riksmötet 1976/77 men avstyrktes då av kulturutskottet. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag, och något som föranleder annat ställningstagande nu har inte framkommit.

Jag tycker att det är en omotiverad, för att inte säga olycklig, kategorisering

som motionärerna här eftersträvar. Jag ber att i sammanhanget få citera ett stycke ur handikapputredningen Kultur åt alla. Där sägs följande: "Principen om integration gäller självfallet också på kulturområdet. Den innebär att handikappade skall kunna delta tillsammans med andra i all kulturell verksamhet." I den debatt som fördes förra året, då motsvarande motionsyrkande behandlades, framhölls att studieförbunden även fortsättningsvis bör ha kulturprogram för och med handikappade och andra som är bosatta på institution. Vi måste kunna lita på att studieförbunden med stort engagemang försöker att knyta upp också de handikappade till sina kulturprogram som ordnas regionalt och lokalt. Principen om integration är alltså ett starkt motiv för avslag på reservationen 4, vilken som sagt grundar sig på den motion jag här talat om.

Vidare kan nämnas att alla handikappade förmodligen inte är med i någon handikapporganisation. Sådana handikappade riskerar att ställas utanför bidragsgivningen vid ett bifall till den socialdemokratiska reservationen. Givetvis är det ytterst angeläget att stimulera till kulturaktiviteter också bland sådana handikappade som inte finns med i någon specialorganisation.

Till de här nämnda två motiven för avslag kan läggas att om man väljer att slussa bidraget till handikapporganisationerna vid sidan av studieförbund och länsbildningsförbund kommer troligen samma krav på särbehandling att ställas av andra speciella grupper.

Förra året gjordes stora satsningar på kulturområdet och det bedömdes av många som mycket positivt, när vi behandlade kulturbudgeten. Vi bör också nu uppmärksamma innevarande års stora kultursatsning i utbildningsdepartementets budget. Det är mot dessa kraftiga satsningar vi skall se årets något mera begränsade.

Georg Andersson talade här om att majoriteten i kulturutskottet hade ställt sig kallsinnig till handikapporganisationernas och andra folkrörelserns anspråk på anslag i kulturbudgeten. Samtidigt nämnde han att den av socialdemokraterna föreslagna anslagshöjningen totalt rörde sig om ca 1,5 milj. kr. jämfört med vad utskottet föreslagit.

Jag frågar mig då om Georg Andersson menar att skillnaden mellan en hjärtlös kallsinnighet och ett varmt, generöst engagemang för handikapporganisationer och andra folkrörelser kan anges med en anslagssumma av viss storleksordning. Så kan givetvis inte vara fallet. Många, för att inte säga alla, i kulturutskottet är väl engagerade i folkrörelser av skilda slag och har goda erfarenheter av arbetet där, känner deras liv och verksamhetsformer och även i en del fall deras brist på ekonomiska möjligheter. Vi känner till vad folkrörelserna har uträttat i gångna tider, och vi bedömer deras värde som mycket stort för samhällsbyggandet i framtiden – och då inte minst som motståndsrörelser mot den skräpkultur som det talas om från och till i de anföranden som här hålls. Jag tycker därför det är fel att bedöma kulturutskottets majoritet som kallsinnig. Man kan ju teoretiskt tänka sig att utbildningsdepartementets budget i dessa ärenden hade legat ungefär på det socialdemokratiska förslaget nivå.

Kan man då vara säker på att socialdemokraterna hade varit nöjda med

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

detta, eller hade vi också då mött ungefär samma anspråk på större anslag?
Det är frågor som man kan ställa sig.

Herr talman! Jag vill till slut på samtliga punkter yrka bifall till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

GEORG ANDERSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Börje Stensson talade om regeringens aktiva kulturpolitik. Han sade att de anslag som regeringen föreslår är förhållandevis stora, men jag vill då fråga: I förhållandet till vad? Tidigare har jag hävdat att de är förhållandevis små, om man jämför med de reformer som genomfördes 1974 och åren därefter.

Det ekonomiska läget anförts som ett skäl. Det är klart att det ekonomiska läget är kärvt, men det präglas också av en stark inflation, och det gör det nödvändigt att höja anslagen till kulturverksamheten i minst motsvarande grad för att kulturaktiviteterna inte skall bli mindre. Det är egentligen det striden i dag gäller när vi diskuterar anslagen: Skall riksdagen gå med på så små anslagshöjningar att organisationerna tvingas begränsa den tidigare verksamheten? De höjningar vi har föreslagit med tanke på inflationstakten uppgår till 13 %, som totalt innebär ca 1,5 milj. kr. Det beloppet är inte så imponerande och därför säger herr Stensson att man väl inte kan betrakta det som kallsinnigt att säga nej till ett så ringa belopp och att gränsen väl inte går just där. Genom att vi bestämt oss för denna nivå, som enligt vår mening är en miniminivå, har vi velat inbjuda den borgerliga majoriteten i kulturutskottet att ta det här lilla steget. Kommer man med mycket stora krav får man naturligtvis räkna med avslag, men om man nu kommer med ett äskande för att garantera en oförändrad nivå, skulle då inte den borgerliga majoriteten ha kunnat gå oss till mötes? Hade socialdemokraterna varit nöjda om regeringen hade föreslagit det här? spekulerar Börje Stensson. Vår princip är att vi skall hålla inflationstakten också när det gäller anslagsutvecklingen. Detta är väl klart och inbjuder väl inte till några ytterligare spekulationer.

Sedan några ord om handikapporganisationerna. Vi måste lita på studieförbunden, sade Börje Stensson. Men visst kan vi väl lita på handikapporganisationerna också. De har begärt den ordning som vi föreslår i reservationen. Vissa handikappade står utanför organisationerna, säger Börje Stensson. Men nog kan vi lita på att handikapporganisationerna bedriver en öppen verksamhet, så att de inte stänger ute sådana handikappade som valt att vara utan medlemskap i organisationen. Detta behöver väl inte hindra att vi går handikapporganisationernas krav till mötes.

BÖRJE STENSSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller handikapporganisationerna och anslagen till deras kulturprogram, vilka enligt vår åsikt liksom tidigare bör gå via studieförbunden, kan ju om man börjar tumma på den här regeln även andra organisationer ställa samma krav. Man kan tänka sig krav från exempelvis

invandrargrupper som då och då – och kanske med all rätt – tycker att de inte får del av anslagen till kulturprogram. Detta är, enligt min mening, ett mycket viktigt skäl till att man bör bibehålla den nuvarande ordningen.

Jag anförde också en synpunkt på frågan om integration. Det är mycket viktigt att kulturprogrammen på detta område kommer fram genom medverkan från studieförbunden, så att dessa program kan få en blandad publik. Jag anser alltså att den av utskottsmajoriteten föreslagna metodiken är riktig. Också på andra håll i kulturbudgeten föreslås att medel till handikapporganisationerna skall utgå separat. Jag anser att det är motiverat att denna typ av bidrag lämnas på samma sätt som tidigare.

När det sedan gäller de totala anslagen påpekar Georg Andersson mycket riktigt att de inte följer med i inflationsutvecklingen. Men med hänsyn till de satsningar som skall ske i fortsättningen kanske kulturbudgeten ändå i sin helhet inte får mindre pengar, vilket här antytts. Förslagen om reformering av litteraturstödet, som jag förmodar kommer att läggas fram under fredagen, kommer såvitt jag förstår att ge åtskilliga nya miljoner. Detsamma gäller också radiopropositionen. Vi har alltså att ta hänsyn till dessa nya åtaganden när vi bedömer vilka anslag som kan ges till kulturändamål.

GEORG ANDERSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Det var ett intressant erkännande som Börje Stensson gjorde i sin senaste replik, nämligen att de anslag till folkrörelseorganisationerna som vi nu diskuterar inte ger täckning för inflationen, vilket innebär att de efter hand urholkas.

Men Börje Stensson hänvisar då till kulturbudgeten i dess helhet, och det belyser på ett mycket klart sätt den förändring i den kulturpolitiska inriktningen som vi nu står inför. Det är alltså så att insatserna styrs över till institutionerna medan folkrörelseverksamheten urholkas. Det är det vi angriper. Jag har inte i första hand vänt mig mot budgeten i dess helhet utan mot den profil som anslagsutvecklingen har fått, med en övervältring av insatserna på de fasta institutionerna och en urholkning av folkrörelseanslagen. Det är nu erkänt här. Jag hoppas verkligen att ni tar intryck av vår kritik och att kulturpolitiken inte framdeles får samma inriktning.

Jag har tidigare här i kammaren uttalat uppskattning över att utbildningsminister Wikström har tagit intryck av våra argument när det gällt exempelvis försöksverksamheten med kultur i arbetslivet och i efterhand tillgodosett våra motionskrav. Jag uttrycker kanske en from förhoppning när jag säger att jag hoppas att inriktningen på anslagsfördelningen i fortsättningen – om nu en borgerlig regering kommer att kunna fortsätta – inte skall bli den som redovisas i årets budget. Låt mig ändå framföra det önskemålet.

När det gäller diskussionen om handikapporganisationerna menar jag att det är viktigt att respektera folkrörelsernas egna önskemål om hur de vill ha det med hanteringen av de medel som stat, kommun och landsting ställer till deras förfogande. Handikapporganisationerna har själva uttalat ett klart önskemål. Riksdagen är på väg att för andra året i följd säga nej till deras önskemål, och jag beklagar det.

Anslag till allmänna kulturändamål, m. m.

Torsdagen den
9 mars 1978

---

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

BÖRJE STENSSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Studieförbunden är också folkrörelser – speciellt inriktade på att anordna kulturprogram. De har till uppgift att förmedla dessa pengar, och det är med stort förtroende vi låter dem göra det. Och de ytterligare medel som finns utöver de som liksom är specialdestinerade används av studieförbunden för att ordna kulturprogram även för handikappade – tillsammans med andra människor ute i samhället.

Georg Andersson säger att jag redovisat sympatier för ett ökat stöd till institutioner. Det är väl inte riktigt. Jag nämnde litteraturstödet, som i propositionen föreslås få en väsentlig ökning. Det gäller inte precis någon institution, utan avsikten är att medlen skall komma till nytta för alla som vill ta del av litteratur som ges ut.

Min avsikt är alltså inte att medverka till en styrning av anslagen till institutioner på bekostnad av annan kulturell verksamhet inom folkrörelserna.

Förste vice talmannen anmälde att Georg Andersson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Först och främst vill jag säga att vi skrivit vår motion efter att noga ha studerat utbildningsdepartementets kulturbudget. I den granskningen fick vi mycket god hjälp av kulturarbetare av skilda kategorier. Sammanfattningen av granskningen blir utan tvivel att den borgerliga regeringen i betydande avseenden sätter kulturen på sparlåga. Man avstyrker högst motiverade anslagsäskanden, krymper ned dem eller avstår från nödvändiga reformer – det är ett faktum som präglar budgetpropositionens kulturella del.

Det är betecknande att man från moderat håll vill strama åt ännu mer. Det är betecknande för den kulturfientlighet som ofta visas från det hållet i de fall det inte gäller den s. k. finkulturen. Föreningslivet får inte ens full kompensation för prisstegringar, och anslaget till folkrörelsernas kulturverksamhet räcker inte ens till för att kompensera inflationen, vilket här har erkänts.

Åke Green betonade i sitt inlägg att man nu måste resa motstånd mot kommersialiseringen på kulturområdet, kvasikulturens alla yttringar och allt det andra som vi känner till. Att motverka all denna kommersiella giftspridning är angeläget, men det gör man ju inte genom att skära ned kulturanslaget på det sätt som den borgerliga regeringen nu gått in för.

I vår motion citerar vi ur bil. 12 till budgetpropositionen bl. a. följande: "Nödvändigheten av att begränsa expansionen av den offentliga konsumtionen har emellertid lett till att utrymmet för nya reformer på kulturområdet är mindre nästa budgetår än under det innevarande." Utifrån detta sparsamhetsnit – samtidigt som 14 miljarder anslagits för militära ändamål – har budgeten konstruerats så att omdömet "kulturåtstramning intill kulturför-sämring", som det heter i vår motion, är väl befogat.

Per Olof Sundman säger som motivering till den här snålheten i propositionen att verkligheten är som den är. Till det bör sägas att generositeten mot det militärindustriella komplexet också är som den är och att den prioritering som satt sina spår i årets militärbudget också är en del av den verklighet vi lever i.

Samma tendens präglar utbildningsdepartementets förslag i fråga om vissa delar av utbildningsverksamheten. Att exempelvis bromsa vuxenutbildningen, den fria och frivilliga bildningsverksamheten genom otillräckliga anslag måste betecknas som ett bakåtsträveri.

Vi söker också i vår motion 1388 påvisa vilka det är som drabbas av åtstramningen. Ja, den drabbar i stor utsträckning de människor som vid vuxen ålder vill inhämta kunskaper och bildning som de tidigare av olika skäl – många gånger ekonomiska – har blivit förvägrade. Att bidragsvägen diktera att studiecirkelns antal inte får öka med mer än 2 %, medan studieförbunden under de senaste åren ökat sin cirkelverksamhet med ca 10 % årligen, får anses som helt oförsvarligt.

Vi är medvetna om att inom ramen för det här aktuella budgetavsnittet finns en rad punkter där höjningar av anslagen vore motiverade och mycket behjärtansvärda. Sålunda är exempelvis riksteaterverksamheten av stor betydelse inte minst för glesbygdsområdenas befolkning, liksom stödåtgärder åt olika kategorier: kulturarbetare, författare, konstnärer, skådespelare osv.

Det är med hänsyn till de begränsade yrkandena vi ställer våra förslag. Vi gör det främst utifrån syftet att bredda kulturverksamheten, att vidga kretsen av kulturskapande och bildningsökande människor.

Jag ber alltså i all korthet att få yrka bifall till motionen 1388 och dess förslag på olika punkter. I övrigt kommer jag självfallet att stödja reservationer och motioner som har till syfte att bredda och förbättra bildnings- och kulturutbytet på olika områden.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! I likhet med Per Olof Sundman skall jag be att få tala några minuter längre än den tid jag har anmält.

I förhållande till andra länder satsas det årligen litet på musiken i Sverige i dag. OMUS förslag var ett steg i rätt riktning, men fortfarande släpar de resurser efter som i olika former ges till musiklivet.

Musiken är genomgående hårt exploaterad och kommersialiserad. Det är de kommersiella intressena som styr musikutbudet. Det är inte bara popmusiken som exploateras av de kommersiella grammfonbolagen. De exploaterar även den klassiska musiken. Egentligen skulle man kunna säga att det är de stora grammfonbolagen som bestämmer vilken sorts musik och i vilken tappning det svenska folket skall få lyssna till musik, eftersom det är de stora grammfonbolagen som behärskar hela marknaden. Man kan också säga att grammfonmarknaden har blommat upp med hjälp av en tillrättalagd kommersiell musik.

Musiken och musiklivet är alltså genomkommercialiserat, och den seriösa musiken får det allt svårare att överleva i det här kulturklimatet. Och Sveriges

Anslag till allmänna kulturändamål, m. m.

Radio ställer upp på kommersialismen med sina listprogram Tio i topp och allt vad de nu heter. Det måtte förekomma en ganska intensiv och nära kontakt mellan Sveriges Radio och de kommersiella grammofonbolagen. Program som Tio i topp förutsätter en sådan kontakt och nära samarbete.

Herr talman! Det behövs stora insatser för att bekämpa kommersialismen i Sverige och för att bekämpa den på musiklivets område.

Man kan förstås fråga sig om man verkligen behöver musik över huvud taget. Vpk menar att musiken har en social funktion. I förhållande till exempelvis idrotten är musikens sociala funktion alldeles för underskattad. Musik är ofta en gruppverksamhet där man kan förena en social gemenskap med en givande fritidsaktivitet. Genom kommersialismens hårda exploatering och övertag har människornas musikaliska självförtroende rubbats trots att alla människor är musikaliska. Det är t. ex. bara 2 ‰ av befolkningen som är tondöva. Kommersialismen utnyttjar också människornas okunighet om musik.

En satsning på musik är, menar vpk, en social framtidssatsning och ger dessutom en värdefull fritidsverksamhet. Det gäller att stödja amatörverksamheten och gå in med musikaktiviteter på förskolorna så tidigt som möjligt, då barnen ännu inte är förstörda av kommersialismen.

Att lyssna på kommersiell musik är i dag ett dominerande fritidsintresse, särskilt bland ungdomar. Åldersgrupperna 9–14 år lyssnar exempelvis närmare fyra timmar i veckan på musik som de själva köpt. De lägger ned ca 250 milj. kr. om året på fonogram. Också i åldersgrupperna 15–25 år utgör musiken en så stor utgiftspost att den kommer före kostnaden för kläder.

Eftersom kommersialismen behärskar musiklivet är musikens villkor svåra för seriösa musiker, både när det gäller att få jobb och när det gäller att få ekonomisk ersättning för det jobb man gör. Man kan med fog påstå att den musikaliska yttrandefriheten är mycket kringskuren. Det finns små möjligheter till nyskapande verksamhet. Över 80 % av konsertinstitutionernas musik är skriven före år 1900. Trots det finns det i dag ingen anställd tonsättare i Sverige.

Det verkar som om musiken inte har någon funktion i dag. Jag menar då givetvis den seriösa musiken. Under medeltiden behärskade kyrkan musiken. Under feodaltiden var det feodalherrarna som styrde, och under 1800-talet gjorde borgerskapet sin musik. Det gjordes musik, men i vår tid skapar vi ingen egen seriös musik. Det lilla utbud av seriös musik som ändå tillkommer försvinner i skuggan av den kommersiella musiken. Detta förhållande gäller egentligen hela västerlandet.

Vissa genrer är speciellt eftersatta. Det gäller bl. a. invandrarnas musik, som skulle kunna berika det svenska musiklivet enormt, om den bara fick en chans.

Eftersom Sveriges Radio nästan uteslutande saluför standardiserad musik har de små icke kommersiella grammofonbolagen svårt att existera. Möjligheterna till grammofonskiveutgivning måste ökas utanför den kommersiella sektorn.

Musikcirkularnas verksamhet stryps genom regeringens njugghet. Rege-

ringen begränsar ökningen till 2 %, trots att ökningen de senaste åren legat mellan 10 och 15 %. Eftersom musikcirkulerna är uppskattade och efterfrågade, bl. a. inom folkbildningen, blir regeringens åtgärd också ett slag mot det seriösa musiklivet.

Kontakt nätet – så kallas en sammanslutning som dels organiserar musiker och kulturarbetare i olika musikföreningar, dels arrangerar festivaler och sommargrupper. Kontakt nätet bildades 1974 och har nu över 17 000 medlemmar, som finns i ett 80-tal musikföreningar. Denna organisation borde få statligt ekonomiskt stöd, menar vpk. Kontakt nätet fyller mer än väl de krav som ställs för att bli en ungdomsorganisation under statens ungdomsråd.

Jazzmusiken, en i nuet levande nyskapande kulturform som syftar till att utveckla människornas egen inneboende kreativitet, är fortfarande en starkt eftersatt kulturyttring. Den låter sig inte institutionaliseras och är inte kommersiellt gångbar hos de multinationella grammofonbolagen.

Vänsterpartiet kommunisterna menar att staten och kommunerna måste ge den seriösa musiken ett helt annat stöd än vad den får i dag. Bl. a. måste stöd ges i form av ökade möjligheter att få jobb och också ökade möjligheter att få rimlig ersättning för det jobb man utför som musiker. Stödet skall, menar vpk, utgå såväl till jazz, progressiv popmusik och folkmusik som till seriös musik. Samtliga dessa musikformer kan nämligen ses som alternativ till den kommersiella musiken.

Det förekommer i dag ingen musikalisk experimentverksamhet i Sverige. Sedan Nalenpalatset försvann från Regeringsgatan finns inte något liknande, och det finns med all säkerhet behov av ett nytt Nalen.

I motsats till bl. a. Norge och Danmark har Sverige ingen s. k. grammo fonantologi för den egna musikhistorien. Och den svenska musikhistorien borde bli dokumenterad. Det finns i dag heller ingen professionell symfoniorkester som är verksam norr om Gävle, och det finns ingen statlig musikförmedling.

Herr talman! Jag har tagit upp några udda ströcxempel för att visa hur illa den seriösa musiken är behandlad i dag i Sverige. Jag är övertygad om att jag skulle kunna nämna många fler konkreta exempel på hur svårt musiklivet har det i dag. Njuggheten från myndigheters och politikers sida är dålig ekonomi på lång sikt. Man fortsätter ju att utarma musiklivet trots att det finns ett stort behov av musik också i vår tid och trots att det finns en stor skara mycket duktiga musiker som skulle kunna berika musiklivet och kulturlivet för oss alla.

Herr talman! I motionen 875 behandlar vpk dessa frågor. Per Olof Sundman sade i sin replik till Eva Hjelmström att hon knorrade. Vi knorrar inte över att våra motioner blir dåligt behandlade, men man måste konstatera att vpk:s motioner får en mycket snål behandling i betänkandena. Utskottet anföregentligen ingen motivering till avstyrkandet av vpk-motionen 875. Jag skall be att få citera ur kulturutskottets betänkande nr 18, s. 21, där utskottet säger följande – det enda man skriver om motionen: "Utskottet är medvetet om betydelsen av den fria musikverksamheten men anser sig inte böra gå utöver regeringens förslag i fråga om medelsanvisningen under nu ifrågava-

Anslag till allmänna kulturändamål, m. m.

Torsdagen den
9 mars 1978

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

rande anslagspost under anslaget B 18. Utskottet avstyrker alltså ifrågavarande yrkande i motionen 1977/78:875.”

Utskottet lämnar alltså inte någon som helst motivering för sitt avstyrkande. Att vpk-motioner får en så knapphändig behandling hänger naturligtvis samman med att vi vpk-ledamöter är utestängda från att plädera för våra motioner i utskottet.

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till motionen 875.

CATARINA RÖNNUNG (s):

Herr talman! Kulturutskottet har tillstyrkt att 1 milj. kr. under anslaget Bidrag till konstnärer m. m. skall anvisas för projektbidrag till filmer som är avsedda att distribueras på annat sätt än genom vanliga biografier. I den socialdemokratiska gruppmotionen 730 säger vi att detta bidrag är en nödvändig förutsättning för de fria filmarnas arbetsmöjligheter. Vi framhåller också det angelägna i att merparten av detta belopp anslås till att framställa barnfilm.

Det är glädjande att utskottet i betänkandet säger sig fästa stort avseende vid att just barnfilm stimuleras. Utskottet ser gärna att den tillstyrkta medelsanvisningen disponeras på det sätt som motsvarar önskemålet i vår motion. Dessutom understryks att distributionen utanför biograferna ligger särskilt väl till för barnfilm. Här skulle jag vilja framhålla vilken fin insats som redan görs när man visar barnfilm genom barnens Bio Kontrast. Men verksamheten behöver breddas, fler barnfilmer av god kvalitet och fler barnfilmer med icke traditionell långfilmstid behöver produceras.

Barnpsykologer har framhållit att många barn kan ha svårt att följa med i handlingen i de långfilmer som visas på biograferna – även om de framställts för barn. Filmerna är för långa och blir av den anledningen svärbegripliga. Dessutom går många barn på bio utan någon vuxen i sällskap. Det mest positiva vid barnfilmvisningen utanför biograferna är att ledarna för filmverksamheten har möjlighet att diskutera innehållet i filmerna och att barnen kan bearbeta sina upplevelser med någon vuxen eller med varandra. Utskottet utgår från att de ansökningar om projektbidrag till film som ges in till konstnärsnämnden, som har att fördela stödet, kommer att i stor utsträckning avse just barnfilm. Man framhåller att det är en ny försöksverksamhet som skall startas. Vi kommer från socialdemokratiskt håll att med uppmärksamhet följa hur denna försöksverksamhet utvecklar sig och återkommer i frågan, om vi anser att barnfilmen inte fått skälig andel av detta stöd.

Jag har för dagen inget yrkande.

LARS AHLMARK (m):

Herr talman! Låt mig till att börja med kommentera de socialdemokratiska reservationer vid punkten 3 rörande Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet, vilka är numrerade 2 och 3, samt anknytande delar av motionen 556.

I fråga om fördelningsgrunderna för anslaget till kulturprogram inom

föreningslivet uttalade utskottet förra året med anledning av en motion bl. a. följande: "Statsbidraget har möjliggjort att kulturprogram kommit till stånd i ökad omfattning inom föreningslivet. Bidraget skall täcka kostnader förenade med verksamheten. Utskottet finner det rimligt att vid fördelningen av bidraget respektive studieförbunds totala verksamhet i fråga om kulturaktiviteter tillmäts avgörande betydelse." Något särskilt beslut av riksdagen i denna fråga var enligt utskottets bedömning ej erforderligt.

Socialdemokraterna ser i sin motion detta uttalande som ett direkt ingrepp i förmedlingsbyråns frihet att själv söka finna fördelningsprinciper som står i överensstämmelse med kulturpropositionen 1974:28. Man bör då observera att förmedlingsbyrån ej lyckats ena sig kring någon bestämd fördelningsmodell. Den senast tillämpade modellen innebär att antalet medlemmar och antalet avdelningar i till studieförbunden anslutna organisationer tillhopa tillmäts samma vikt som antalet redovisade kulturaktiviteter.

Bidraget skall täcka kostnader i samband med arrangemangen. Att då låta målgruppen få en sådan vikt vid fördelningen ter sig föga rimligt och leder, som jag kunde visa i förra årets debatt, till egendomliga konsekvenser. Därav utskottets uttalande förra året, vilket i det nu föreliggande betänkandet citeras som motiv för avslag på motionen i denna del.

Den socialdemokratiska motionen innehåller även krav på uppräknning av anslaget till kulturprogram inom föreningslivet. Detsamma gäller i än högre grad apk-motionen 1388. Uppräkningar av anslag är naturligtvis nästan alltid lätta att motivera. Totalt sett måste dock en budget vara en sammanvägning av skilda behov och önskemål, och utskottet har därför avstyrkt motionerna i dessa avseenden. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i punkt 3.

Jag övergår nu till att behandla den moderata motionen 1522 av Ingrid Diesen m. fl. Ingrid Diesen har redan något berört denna motion till vilken reservationer vid punkterna 2 och 27 hänför sig.

I det förra fallet gäller det medel till två projekt som dels LO, TCO, ABF och TBV, dels Vuxenskolan tagit initiativ till. LO-projektet, Kultur och arbetsliv, diskuterades ingående i denna kammare förra året med anledning av en motion i ärendet. Kulturutskottet anförde formella skäl mot att gå in på en mer omfattande prövning av sakfrågan men sade också att enligt utskottets bedömning en närmare granskning av förslaget kunde komma att visa att skäl kan anföras mot den föreslagna uppläggnings av försöksverksamheten som ett medel att nå de av riksdagen tidigare uppställda kulturpolitiska målen. Någon närmare granskning av förslaget har, vad man kan se av utskotts-betänkandet, i varje fall inte utskottet gjort. Låt mig komma med ett par invändningar, som i väsentliga stycken även gäller Vuxenskolans projekt, Gemenskap mellan generationerna.

Den ena invändningen avser prioriteringsfrågan. Den kan ställas redan då det gäller kulturrådets samlade utrednings- och utvecklingsbehov. Men verkligt intressant är den på sikt, om projekten är framgångsrika. Man har då rimligen att vänta att de utbildningsinsatser som nu görs i liten skala begärs för hela landet och att de friare resurser för uppsökande verksamhet som nu satsas på ett fåtal företag och kommuner skall gälla alla.

Torsdagen den
9 mars 1978

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

Beaktar man att LO-projektet gäller ett trettiotal företag – vi har tusentals företag i det här landet – och att Vuxenskoleprojektet gäller 15 av landets 277 kommuner, detta till en total försökskostnad om 7 milj. kr., får man ett begrepp om vad verksamheten i full skala skulle kosta. Finns det en långsiktig seriös tanke bakom dessa försök innebär de en viktig kulturpolitisk prioritering som – i likhet med alla andra prioriteringar – inte bara gynnar några utan även drabbar andra.

Den andra invändningen gäller uppläggningsen med i det ena fallet två och i det andra fallet ett studieförbund inkopplade. Styrkan hos de svenska folkbildningsorganisationerna är att de representerar många olika grupper, åsiktsriktningar och idéer. De skapar en valfrihet för den som vill engagera sig. Den som står främmande för ett studieförbund och dess medlemsorganisationer kan känna samhörighet med ett annat. Det gäller naturligtvis även människor på arbetsplatsen – det är ju samma personer som på fritiden väljer en rad olika studieförbund. Att inte ha en försöksuppläggning som för in alla intresserade studieförbund ser jag som en svaghet. Det vore olyckligt om vi får en sektorisering av det svenska samhället, där studieförbunden fördelar målgrupperna sinsemellan i stället för att låta var och en söka sig till eller fångas in av det utbud och den gemenskap som känns riktiga.

Om man således, för att mer ingående kunna pröva dessa frågor, inte nu vill bevilja 700 000 kr. till denna del av kulturrådets utrednings- och utvecklingsverksamhet kan en sådan summa komma väl till pass på annat håll.

Kulturutskottet underströk således i betänkandet 1976/77:1 att i vilken utsträckning undantagsregeln i 9 § fornminneslagen kan tillämpas beror på vilka resurser man har att på annat sätt bestrida de kostnader som aktuella arbetsföretag blir befriade från. Detta borde beaktas vid avvägningen av riksantikvarieämbetets anslag. I den moderata motionen föreslås att 700 000 kr. tillförs motsvarande konto.

Därmed yrkar jag bifall till reservationen 1 vid punkten 2 samt till reservationen 23 vid punkten 27.

Vid punkten 13, Rikskonsertverksamhet, har de moderata ledamöterna i utskottet avgivit ett särskilt yttrande som knyter an till motionen 1516. I denna framhålls behovet av en prövning av verksamheten vid Stiftelsen Institutet för rikskonserter.

Motionärerna pekar på att skilda aspekter av Rikskonserters verksamhet är föremål för separat bedömning av olika organ. Ett samlat grepp skulle därför vara av värde. Utskottet följer i sitt resonemang motionens framställning men drar sedan motsatt slutsats: att det inte finns skäl förorda någon ytterligare prövning av verksamheten.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att statens kulturråd i sin anslagsframställning den 12 augusti 1976 skrev följande: "Det är angeläget att institutets roll preciseras bättre. Det regionala konferensarbete som kulturrådet tillsammans med bl. a. rikskonserter och regionmusiken inleder hösten 1976 bör kunna ge en bättre helhetsbild av institutets kommande uppgifter."

I nästa anslagsframställning den 11 augusti 1977 skriver kulturrådet:

”Kulturrådet framhöll i föregående års anslagsframställning att institutet för rikskonserters framtida roll och uppgifter bör preciseras bättre. Detta bör kunna ske allteftersom arbetet fortskrider eller avslutas i kulturrådets regionala musikplaneringsgrupp, kulturrådets utredning om fonogramverksamhet samt utbildningsdepartementets utredning om internationella kontakter inom kulturområdet. Det är ännu för tidigt att i denna anslagsframställning dra några definitiva konsekvenser av nämnda utredningsarbete.”

Vi får väl se vad kulturrådet skriver i år. I sinom tid misstänker jag att en övergripande prövning kommer, även utan riksdagens begäran.

GEORG ANDERSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill något kommentera Lars Ahlmarks inlägg beträffande försöksverksamhet för projektet Kultur och arbetsliv.

Moderaterna väljer i sin motion 1522 att för sitt avslagsyrkande ange en ideologiskt neutral motivering. De menar att med hänsyn till kulturrådets arbetsbelastning vore det oklokt att sätta i gång med de två projekt som avses. Jag anade väl att det inte bara gällde detta med arbetsbelastningen utan att det bakom den moderata motionen låg en mer ideologisk viljeyttring. Den här Lars Ahlmark delvis avslöjat här, när han nu repeterar de två invändningar som man har haft men som man tidigare inte riktigt har givit uttryck åt.

För det första var det prioriteringen – den här verksamheten skulle kosta för mycket i full skala, och någon skulle bli drabbad om vi skulle satsa på detta. Vem Lars Ahlmark var rädd om, dvs. vem som skulle drabbas, avslöjade han inte. Jag vore intresserad av att få höra vad han fruktar i det avseendet.

För det andra säger Lars Ahlmark att det bara är tre studieförbund som blir involverade i de här båda projekten. I försöksverksamheten Kultur och arbetsliv deltar två studieförbund, ABF och TBV. För in alla studieförbund! säger Lars Ahlmark. Men nu måste vi lägga märke till att studieförbunden är serviceorgan till sina medlemsorganisationer. Det är ett påpekande som jag gärna vill göra också med tanke på Börje Stenssons inlägg tidigare i debatten, där han talade om studieförbunden som självständiga folkrörelser.

LO och TCO vill på sina arbetsplatser få till stånd en försöksverksamhet med kulturaktiviteter. Då väljer de naturligtvis att bedriva den försöksverksamheten i samarbete med de studieförbund som de själva är medlemmar i. Det kan inte ligga något konstigt i det. Det vore väl orimligt om man skulle kräva av LO att gå till Medborgarskolan för att få hjälp med att bedriva den här försöksverksamheten på sina egna arbetsplatser. Så är det, och jag kände att det var angeläget att markera detta, också med tanke på den debatt som vi hade i fjol, där Gunnar Richardson anförde sina betänkligheter i något förtäckta ordalag. Jag har tidigare uttryckt min glädje över att folkpartiet och centerpartiet nu stöder det här projektet, men jag konstaterar att moderaterna är ståndaktiga. Det är väl i och för sig hedersamt, men det ger ju en litet underlig belysning av det regeringssamarbete som man nu ändå försöker bedriva.

LARS AHLMARK (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker att det var värdefullt att Georg Andersson ställde frågan vem som skulle drabbas av de två projekt som nu är under förberedelse. Det är en fråga som egentligen inte någon kan svara på i dag men som vi alla borde ställa oss.

De här projekten skall pågå fram till år 1982. Ingen vet vilken regering som år 1982 och några år före kommer att ha ansvaret för kulturpolitiken. Men jag undrar om vi inte kan vara överens om att varje regering kommer att ha svårt att bereda plats för nya kostnader i storleksordningen många tiotal miljoner. Det är sådana kostnader som dessa projekt pekar fram emot. Skall försöksverksamhet i större skala vara meningsfull, måste vi också tänka igenom om vi vill att dessa kostnader skall få slå ut någonting annat inom kultursektorn och i så fall vad. Den debatten saknar jag inför behandlingen av detta ärende i dag.

Den andra frågan gäller hur man skall låta de anställda på en arbetsplats få ökad kontakt med kulturlivet, dvs. om man anser sig kunna kosta på utbildningen av särskilda kulturförmedlare och göra speciella kulturinsatser på arbetsplatserna. Jag anser att dessa människor själva skall ha möjlighet att välja om de kontakterna skall gå den ena eller den andra vägen. Det är ju så att den som är anställd i ett företag genom sin fackliga anslutning kan tillhöra exempelvis TBV. Om vederbörande är medlem i Kooperativa förbundet har han också anknötning till ABF. Om han är medlem i folkpartiet har han anknötning till Vuxenskolan. Genom att han bedriver studier på fritid känner han kanske samhörighet med Medborgarskolan eller något annat studieförbund.

Det är alltså inte så självklart att en viss person, anställd på en viss arbetsplats, därmed automatiskt tillhör ett visst studieförbund eller skall styras på ett sådant sätt att han får en minskad möjlighet till reell valfrihet på detta område.

Tidigare i dag har vi moderater kritiserats för att vi inte skulle ha någon känsla för folkrörelserna. Vi har en mycket stark känsla för folkrörelserna, men vi har också en mycket stark känsla för att de enskilda människorna själva skall få ange vilka folkrörelser de känner samhörighet med. Studieförbunden har anknötning åt olika håll, och de har därmed också varierande bildningsprofiler. Det kan göra att ett sådant val känns angeläget för många människor.

GEORG ANDERSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte gå in på den senaste diskussionen som Lars Ahlmark förde. Den debatten är känd från tidigare tillfällen när man diskuterat vilka studieförbund som de fackliga organisationerna skall ha rätt att samarbeta med. Jag menar att det är deras sak att avgöra den frågan.

Jag skall något kommentera Lars Ahlmarks diskussion om prioriteringarna. Han säger att man inte vet vilka som skulle komma att drabbas och få mindre anslag om vi nu bygger ut den här verksamheten. Men skall vi vara så rädda för att börja nya angelägna utvecklingsprojekt som herr Ahlmark nu är,

då kommer vi aldrig vidare i den kulturpolitiska utvecklingen. Vi skall väl inte inom kulturområdet alltid behöva ta från ett område för att kunna påbörja något nytt inom ett annat.

I fjolårets debatt framförde utskottets talesman Gunnar Richardson något av samma betänkligheter som herr Ahlmark har då han frågade sig om de stora pengar som detta projekt skulle kosta inte skulle kunna användas på ett bättre sätt. Gunnar Richardson ställde sig tveksam till en kraftig satsning på kulturaktiviteter på arbetsplatserna om sådana i första hand tjänade politiska syften. Folkpartiet och centern har nu ändrat ståndpunkt när det gäller denna fråga, och jag har vid två tillfällen uttryckt min uppskattning av det.

När det gäller prioriteringsfrågan står emellertid Lars Ahlmark fast vid fjolårets ståndpunkt. På den fråga som Gunnar Richardson ställde i maj i fjol och som gällde om inte pengarna skulle kunna användas på ett bättre sätt har ni från moderat håll svarat med er motion. Ni menar att pengarna bör användas till underhåll av fornlämningar. LO och TCO har nogsamt uppmärksammat ert svar och era värderingar i den här motionen.

LARS AHLMARK (m) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller användandet av dessa pengar har vi noterat att när vi inte anser att tiden är mogen för att köra i gång ett projekt – vars konsekvenser Georg Andersson tydligen inte anser sig ha någon särskilt bestämd uppfattning om – bör man lägga pengarna på någonting annat som kan upplevas som angeläget. Det förslag vi i det fallet har framfört är någonting som kulturutskottet har varit helt enigt om vid föregående riksmöte.

Jag noterar att Georg Anderssons uppfattning är att det är de fackliga organisationerna som skall bestämma vilka studieförbund som skall vara förmedlande i fråga om kulturen på arbetsplatserna. Här går det en klar gränslinje mellan den socialdemokratiska attityden och den moderata. Vi menar att det är människorna själva, de anställda, som skall ha rätten att bestämma.

PER BERGMAN (s):

Herr talman! Kolleger har uttryckt sin förvåning över att jag begärt ordet i ett sammanhang som bär beteckningen kulturfrågor. Jag kan förstå det. Jag har ju så ofta diskuterat dessa frågor, så det är kanske onödigt att jag nu åter tar till orda. Jag vill emellertid gärna göra några kommentarer till den motion som jag tillsammans med ett tiotal kolleger i kammaren har väckt i en fråga som gäller musikteatern.

Jag är glad över att vi här kan få en öppen debatt om frågor som rör musikteater, exempelvis frågor om huvudmannaskap och finansiering. Få ting i samhället är i dag fria från debatt och öppen belysning. Såväl religion som läkekunst och andra ting kan ifrågasättas och diskuteras av vem som helst. Men vi har i det avseendet någon liten relik kvar i samhället, och det gäller sådant som har samband med musikteater eller som på något sätt har anknytning till vad som bedrivs som musikteater i den här stan, den kungliga

---

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

Torsdagen den
9 mars 1978

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

operans verksamhet. När det gäller sådana frågor slocknar våra hjärnor eller vad det nu kan vara för något som händer. I varje fall blev de som skulle betrakta det förblindade av det damm som under århundradena lagrat sig just på den frågan: Hur skall vi ha det med huvudmannaskapet och finansieringen av det som kan gå under beteckningen musikteater eller lyrisk teater?

Teater- och musikrådet avgav 1973 ett betänkande om just musikteaterfrågan. Det var mycket intressant. Rådet plockade fram hur det stod till med finansieringen och huvudmannaskapet på musikteaterområdet. Det var en prestation i sig. Men självklart kunde rådet inte dra några logiska slutsatser av detta. Det var inte heller att begära. Betänkandet anmäldes i propositionen 1974:28, men dåvarande departementschefen liksom hans föregångare och efterträdare kommenterade självklart inte denna fråga. Det orkade man inte med av olika skäl.

Att behandla de olika teaterformerna är väldigt besvärligt, eftersom vi handskas med samma termer för två så vitt skilda företeelser som musikteater och dramatisk teater – eller lyrisk teater och talscener, för att använda andra beteckningar. Termerna har helt olika innehåll, när man ser på den verklighet som döljer sig bakom.

Den dramatiska teatern spred sig snabbt från Stockholm ut till städerna. Där stadsteatrar bildades. Så småningom fann man att även mindre orter ville ha teaterbesök av ensembler, som hade fasta spelplatser. Man drev då fram en regionalisering av teaterverksamheten, alltså en teater med förankring i länet och med landstinget såsom huvudman. På det sättet fick man förankring i en bygd, där man hade politisk bakgrund till verksamheten.

Man skapade alltså större regioner för teaternas verksamhet. Man hade olika motiv för detta. Ett av de motiv som angavs var följande, som jag citerar ur propositionen från 1974:

”Därmed kan utformningen av verksamheten, i fråga om både form och innehåll, mer direkt påverkas av förhållandena inom området. Detta bör kunna leda till en ökad kontakt mellan teatern och publiken. Erfarenheterna visar också att publikintresset växer när teatern på detta sätt är förankrad i den miljö där den arbetar.”

Detta gäller alltså talscenerna. Jag som har växt upp i Göteborg har lång erfarenhet av denna relation mellan stadens befolkning och dess teater just i aktuella frågor som bränner i människornas tankar. Nu har vi uppe i Norrland fått både LKAB- och NJA-pjäser, som visar vad vi menar med att man på teaterscenerna skall föra en diskussion, som rör för människorna väsentliga ting och på det sättet vidgar deras vyer kring deras egen situation. Regionaliseringen har varit till nytta för närheten till den sorts miljö som det här är fråga om.

Detta har emellertid ingenting att göra med den lyriska teatern utan gäller bara talscenerna. Den lyriska teaterns repertoar är en helt annan än talscenens. För den lyriska teatern är de gamla mästarna viktigast. Det är originellt med nyskapade operastycken eller operetter. Motsatta förhållanden råder beträffande talscenen. Där är det mer ovanligt att spela de gamla klassikerna. När musikteatern presenterar sina produkter, finns det ingen

anknytning till den sociala miljön eller till orten. Musikteaterns produkter har en mer internationell prägel och spelas i årtal, om de nu någonsin blir slutkörda.

Teater- och musikrådets musikteaterutredning påtalade det självklara men inte tillräckligt klarlagda och för alla medvetna förhållandet att musikteatern kräver helt andra ekonomiska, personella och lokalmässiga resurser. Det är exempelvis mer än dubbelt så dyrt att driva en musikteater, men jag skall inte fördjupa mig i detta.

Utredningen föreslog att man skulle bilda fyra regioner och på det sättet regionalisera den lyriska teatern i landet. Operan i Stockholm skulle vara centrum i öster, Lyriska teatern i Göteborg i väster och Malmö stadsteater i söder, och så ville man skapa en motsvarighet i norr, i kanske något andra former. Ingen kan påstå att det skulle innebära en regionalisering i den meningen att det skapades en miljö kring teatern, för inte kan en fjärdedel av landet betraktas som något slags enhetlig miljö som skulle kunna korrespondera med teatern.

Inte heller har vi beslutsformer i så stora regioner, inga politiska organ som fungerar. Vi har kommunförbund, för all del, men det är en dålig form av demokrati, eftersom någon beskattningsrätt inte är förknippad med den beslutsformen.

Därför stämmer alltså inte talet som vi förde ut med pukor och trumpeter om att vi skulle regionalisera teatern. Man tror att man gör det, men man blundar för att helt andra saker gäller i fråga om musikteatrarna. Ändå har vi kvar i princip samma bidragssystem för den teaterformen.

Jag vore väldigt glad om utskottet har rätt när det säger att önskemålen i motionen i allt väsentligt tillgodoses genom den beredning av bidragsfrågorna som kulturrådet skall göra så att en proposition kan komma 1979/80. Vi får tillfälle att återkomma då, men jag har velat säga detta om de olika teaterformerna i förhoppning om att det på något sätt skall kunna påverka beredningsarbetet, så att vi när frågan kommer till riksdagen på nytt verkligen kan ta tag i den och få bättre balans i de insatser som stat och kommun gör för att främja olika slags teaterverksamhet.

CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Per Olof Sundman använde sig av en infam metod för att söka förhindra en allmän kulturpolitisk debatt. Han tog alla i famn, gav komplimanger till socialdemokratin och intygade sedan att vpk i hög grad påverkat kulturpolitikens utformning. Jag vill nog mäla mig ut ur P.O. Sundmans famntag. Allt är inte så väl på kulturområdet som det skulle ha varit om man tagit större hänsyn till vpk:s synpunkter.

Däremot sade Per Olof Sundman en riktig sak, nämligen att de motioner som föreligger från olika håll framför allt utmynnar i krav om ökade anslag. Det är kanske inte så konstigt, därför att det är sådana konkreta krav som man kan framföra här i kammaren. Men det finns i motionerna allmänna kulturpolitiska resonemang, och jag är helt överens med honom om att man måste se kulturpolitiken mot den bakgrunden och inte bara som en serie av

Nr 92

Torsdagen den
9 mars 1978

---

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

Torsdagen den
9 mars 1978

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

anslagsfrågor.

Eftersom vänsterpartiet kommunisterna är ett av de få politiska partier som har ett utformat kulturpolitiskt program, kan jag inte neka mig nöjet att något litet citera ur detta för att ge en bakgrund till den plädering som jag sedan skall göra för några av våra motioner. Vi skriver i programmet bl. a. följande:

”Det svenska kulturlivet erbjuder en bild av varandra motstridande tendenser och strömningar. Kulturen i dess traditionella mening, med tonvikt på de sköna konsterna, har förlorat sin sociala bas och är på väg att trängas ut från marknaden. En kommersiell kulturindustri, grundad på massmedieteknik, har uppstått. Koncentration och monopolisering har ökat här liksom inom andra produktionsområden. Storfinansen har slagit under sig avgörande delar av kulturindustrin. De stora imperialistiska koncernernas verksamhet spelar en allt större roll. I filmer, populärmusik och masslitteratur sprider dessa en samhälls- och människosyn präglad av tilltagande antihumanism, cynism och råhet. Den borgerliga kulturindustrin exploaterar de arbetandes kunskapsbehov och upplevelser samtidigt som den hämmar deras möjligheter att uttrycka egna erfarenheter och känslor. Den framställer myter om livet och samhället i det dubbla syftet att tjäna pengar och bevara klassamhället”.

Vad skall man då göra åt detta tillstånd, som inte är särskilt tilltalande, på kulturens område? Vi menar att det framför allt är arbetarrörelsen och kulturarbetarna som måste ta upp kampen. Vi säger, om jag får citera ett stycke till i vårt kulturprogram:

”Arbetarrörelsen måste fullfölja kampen mot kommersialism och monopolisering av kulturen. Den måste försvara mänsklighetens progressiva kulturarv och samtidigt kämpa för socialistisk kultursyn. Arbetarklassen och kulturarbetarna är de avgörande krafterna mot förtryckarkulturen och för en progressiv kulturutveckling.”

Herr talman! Mot den allmänna bakgrunden vill jag här säga några ord om två motioner, 563 om folkbibliotekens verksamhet och 561 om höjning av anslaget till Sveriges konstföreningars riksförbund. Jag yrkar omedelbart bifall till dessa bägge motioner.

Per Olof Sundman betecknade frågan om folkbibliotekens verksamhet och vårt krav om en bibliotekslag som ett recidivärende. Jag kan för all del acceptera den beteckningen. Men om man inom kulturutskottet är överens om att det handlar om en sjukdom, kan vi ju ställa frågan: Vad vill man då göra för att bota denna sjuka?

Det enda man gjort hittills är att avslå de motioner som vi i flera år återkommit med med krav på förändringar på detta område så att man skulle säkra bättre förhållanden när det gäller folkbibliotekens verksamhet.

Dessa problem har förstärkts under senare år. Alla vet att kommunerna befinner sig i ett kärvt ekonomiskt läge som på många håll lett till omfattande social och kulturell nedrustning. Denna har drabbat inte minst folkbiblioteken. Samtidigt som den kommersiella masskulturen, som jag talade om förut, har ökat mycket kraftigt i omfång, har folkbibliotekens resurser på inget sätt kunnat motsvara de krav man kan ställa om de skall utgöra en motvikt mot

denna skräpkultur.

Jag vill anföra några siffror ur motionen som visar de stora standardskillnader som finns i dag mellan de kommunala biblioteken och som vi framför allt vill försöka att göra någonting åt.

Bokanslaget varierade 1976 för invånare i olika kommuner mellan 30,28 kr. och 2,61 kr., alltså en spännvidd på närmare 28 kr., en skillnad på 1 044 %.

I de bäst utvecklade kommunerna uppgår antalet boklån till mer än 17 volymer per invånare och år, men i andra änden på den skalan finns kommuner med så få lån som två lån per invånare och år. Detta har att göra med skillnader i standard när det gäller folkbiblioteken ute i kommunerna.

De nuvarande statliga bidragen till folkbiblioteken sägs syfta till en utjämning av dessa skillnader. Men vi har anfört i motionen, och vi tycker att det finns skäl för påståendet, att konstruktionen är sådan att man kan starkt ifrågasätta om inte det nuvarande bidragssystemet bidrar till att permanenta och förstärka dessa skillnader.

Hur vill då vpk förbättra läget? Vi anser att man bör anta en bibliotekslag som garanterar en jämn kulturell standard mellan kommunerna. Vi menar att den skulle innebära ett alternativ till den kommersiella kulturen och att nya grupper skulle få tillgång till ett bra kulturutbud.

Vad har då kulturutskottet att säga om detta krav? Det enda argument man anför är att den procentuella skillnaden i fråga om driftkostnader per invånare är mycket större när det gäller andra sektorer av kulturverksamheten, som teater, museer och utställningsverksamhet, än vad jag nyss påvisade beträffande folkbiblioteken. Men detta kan ju inte vara något skäl för att inte göra någonting på något område för att utjämna de stora skillnaderna. Vad kulturutskottet har anfört talar snarast för att man måste börja någonstans, och vi tycker att det finns speciella skäl för att just när det gäller folkbibliotekens verksamhet skapa en jämnare kvalitet ute i kommunerna. Vi anser faktiskt att boken och det tryckta ordet fortfarande är det grundläggande när det gäller kulturen. Vi tror att det i varje kamp för en progressiv kultur är oerhört viktigt att slå vakt om litteraturen, om boken och det skrivna ordet.

Ett annat skäl för utskottets ställningstagande är en hänvisning till vad regeringen anförde i en proposition 1975 som skäl mot en bibliotekslagstiftning. Det vill utskottet än en gång ansluta sig till. I den propositionen – nr 2, den stora propositionen om den statliga kulturpolitiken – anförs egentligen tre skäl mot en bibliotekslag, och jag tycker att inget av dem är bärande. Det första skälet är att en sådan lagstiftning som ger detaljerade föreskrifter för biblioteksverksamhetens omfattning snabbt kan bli föråldrad och i vissa fall motverka sitt syfte, eftersom miniminormer lätt utvecklas att fungera som maximinormer. Men vi har i vår motion anhållit att dessa normer kontinuerligt skall ses över av lämplig myndighet, förslagsvis kulturrådet. Därmed tycker jag att det argumentet i propositionen faller.

Det andra skäl som regeringen anförde 1975 var att kravet på en

Nr 92

Torsdagen den
9 mars 1978

---

*Anslag till allmänna kulturändamål,
m. m.*

Torsdagen den
9 mars 1978

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

bibliotekslag skulle kunna vara tillämplig på hela kulturområdet och alltså kunde tas till intäkt för detaljerade bestämmelser också när det gäller teater, musik och bildkonst. Men vi har inte fört resonemanget på det viset. Vi menar att det är skillnad på biblioteksverksamheten och de övriga kulturformer som propositionen talar om. Jag hänvisar här åter till vad jag sade nyss om bokens och det skrivna ordets speciella betydelse.

Ett tredje skäl som statsrådet 1975 anförde var en hänvisning till vad en tidigare socialdemokratisk departementschef sagt redan 1965, nämligen att bara ett förstatligande av folkbiblioteken skulle kunna ge möjligheter till en fullt enhetlig utveckling. Men vi har inte ställt det kravet. Vi tror att man kan komma ett stycke på väg mot ett bättre kulturutbud på bibliotekens område genom att införa en sådan bibliotekslagstiftning som vi har talat om.

Jag kan alltså inte finna att man vare sig i den proposition som kulturutskottet hänvisar till eller i utskottets egen skrivning i dag har kunnat anföra några bärande skäl mot vår argumentation. Företrädarna för kulturutskottet måste ju vara medvetna om de mycket stora skillnaderna i kvalitet och möjligheter när det gäller olika kommuners satsningar på biblioteken. Det är skillnad på drygt 30 kr. och ungefär 2:50 kr. Jag vill därför fråga utskottets företrädare: Hur vill ni råda bot på detta? Vad har ni för förslag för att utjämna dessa skillnader och verkligen ge ett tillfredsställande kulturutbud på bokens område till de stora grupperna i samhället?

En speciell sak som vi har tagit upp i vår motion är att vi kräver att det skall anvisas ytterligare 3 milj. kr. för biblioteksverksamhet på arbetsplatserna. Jag vill erinra om att vpk:s motion är den enda av föreliggande motioner som på denna punkt har ett konkret yrkande om en bestämd anslagshöjning. Övriga motioner, t. ex. den socialdemokratiska och motionen från apk, talar allmänt välvilligt om hur viktig bokutlåningen på arbetsplatserna är. Det har också socialdemokraterna gjort här i debatten. Men de vill inte ansluta sig till vpk:s konkreta yrkande om en ökning av anslaget med 3 milj. kr. Jag vill ställa frågan till de socialdemokratiska reservanterna: Varför kan ni inte ansluta er till det? Det innebär ju att man konkret säger att så och så mycket skall man nu omedelbart öka resurserna för utlåning på arbetsplatserna.

Kulturutskottet har en något egendomlig motivering för avstyrkandet av vår motion. Det hänvisar till vad som sagts beträffande den första fråga som jag här har behandlat. I propositionen framhålls att man nu kan omfördela resurserna från vissa kommuner till andra när det gäller anslag till folkbiblioteken, och det skulle vara vägen ut ur svårigheterna. Detta är en ståndpunkt som vi kritiserar. Vi menar att det rimligen inte kan vara någon lösning på frågan. Till det resonemanget hänvisar man när man avstyrker vårt krav på ytterligare 3 milj. kr. till arbetsplatsutlåning. Jag vill ha en förklaring från representanten för kulturutskottet på hur man, när man avstyrker det här yrkandet om ytterligare 3 milj. kr. till utlåning på arbetsplatserna, kan göra detta med en motivering som rör en helt annan fråga, nämligen vårt krav på en bibliotekslag. Jag tycker detta är orimligt.

Herr talman! Jag skall fatta mig kort när det gäller den andra motionen som jag har att motivera, även om den är mycket beaktansvärd. I motionen krävs

en höjning av anslaget till Sveriges konstföreningars riksförbund.

Konstföreningsrörelsen är en utomordenligt stark och väl utvecklad rörelse i vårt land. Den omfattar över 900 personalkonstföreningar och medlemsantalet uppgår till 450 000. Konstföreningarna arrangerar årligen över 4 500 konstutställningar och nära 300 000 övriga kulturprogram.

Nu har man begärt en höjning av anslagen med en betydande summa, 670 000 kr., och det kravet stöds av kulturrådet. Men regeringen vill bara gå med på en höjning på 50 000 kr., vilket med hänsyn till penningvärdets försämring i realiteten innebär att man minskar anslaget till konstföreningarna. För att det skulle vara oförändrat krävs det en höjning med minst 81 000 kr. Man skär alltså helt enkelt ned anslaget till konstföreningarna, och vi tycker att detta är orimligt. Jag vill erinra om att det har förts en politisk diskussion och att det har varit en s. k. politisk strid här i riksdagen om anslaget till konstföreningsrörelsen. De tre borgerliga partierna anslöt sig under vårriksdagen 1975 till en vpk-motion, där det krävdes att anslag borde utgå till Sveriges konstföreningars riksförbund. Därmed möjliggjordes anslag till konstföreningsrörelsen. Det skulle väl vittna om en positiv inställning till frågan, men nu skär man ned anslaget i reella pengar, och jag vill därför ställa den fråga som man ofta möter bland medlemmarna i konstföreningsrörelsen: När de borgerliga partierna 1975 anslöt sig till vpk-motionen, var de då mera intresserade av att tillfoga den dåvarande regeringen ett voteringsnederlag än att principiellt stödja konstföreningarnas strävan?

Herr talman! På denna punkt har kulturutskottet ingenting att säga om vår motion. Det hänvisar bara till att regeringen vill höja med 50 000 kr. och föreslår att man skall nöja sig med detta.

Per Olof Sundman sade att jag för några år sedan klagade över att utskottet hade uttalat sig alltför lakoniskt om våra motioner, och han menade att man nu rättat till den saken. Men, Per Olof Sundman, så kortfattat som kulturutskottet här uttryckt sig om vår motion – dvs. man säger ingenting alls – så kortfattat kan väl ingen levande islänning uttrycka sig.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

PER OLOF SUNDMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag tog mig friheten att uttala mig positivt om kulturpolitiska initiativ såväl från socialdemokrater som från vpk. Detta betraktades av herr Hermansson som en infamitet. Jag beklagar att han tar det på det viset. Jag har för vana att uttala vad jag tycker och anser öppet, även när det råkar vara en positiv värdering av dem som i vart fall i vissa sammanhang är politiska motståndare. Jag använde också termen "recidivärenden", vilket herr Hermansson försökte göra sig lustig över. Jag vill framhålla att termen kan användas även i icke medicinska sammanhang och hänvisar herr Hermansson till handbiblioteket på samma våning som denna.

Vidare tog herr Hermansson upp frågan om bibliotekslagstiftningen och påvisade de stora spännvidderna i de medel som anvisas inom olika

Nr 92

Torsdagen den
9 mars 1978

---

*Anslag till allmänna kulturändamål.
m. m.*

Torsdagen den
9 mars 1978

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

kommuner. Ja, det är riktigt att det finns spännvidder och olikheter i det avseendet, och det är dem som vi försöker jämna ut genom statliga anslag till folkbiblioteken. Tyvärr finns dessa stora skillnader, och de kan knappast avskaffas med hjälp av en bibliotekslag. De beror på omständigheter som inte alltid sammanhänger med ambitioner i kommunerna utan också med deras geografiska struktur. Erfarenheten från andra håll visar att detta är problem som inte löses bara genom några formuleringar i en lagtext.

Herr Hermansson påpekade också att vpk har ett kulturprogram. Det gläder mig att höra. Jag vill samtidigt framhålla att de flesta partier håller sig med sådana program. Vi har ett förträffligt sådant inom det parti som jag tillhör.

Vad gäller arbetsplatsutlåningen ser vi alla i kulturutskottet gärna att den utvecklas ytterligare, men vi anser att fördelningen av medel till de olika områden där de statliga anslagen kan användas skall ske via statens kulturråd.

CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort, eftersom debatten har dragit ut på tiden och vi har en mycket lång votering framför oss.

Per Olof Sundman skall inte vara ledsen för att jag använde ordet "infam". Han borde ha hört den beundran för hans debattkonst som låg i min röst när jag gjorde det. Sedan är det möjligt att man kan använda uttrycket "recidivärende" också i icke medicinska sammanhang. Jag har inte som herr Sundman hunnit konsultera ordböckerna i handbiblioteket, men vi kanske nästa gång i stället kunde få en bruksanvisning när främmande ord används, vilket sker så flitigt här i debatten.

Jag tror, för att återvända till vad som är mera väsentligt, att kulturutskottet gör fel när det inte mera allvarligt vill ta upp frågan om kravet på en bibliotekslagstiftning. Jag nöjer mig med att säga det och konstatera att jag icke har funnit att kulturutskottets representant anvisat någon väg för att minska de stora klyftor som i dag finns mellan kommunerna och alltså möjliggöra ett rimligt utbud på bokens område för alla medborgare i vårt land.

GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Det finns två bekymmer inom den medicinska kultursektorn – och det finns faktiskt en sådan! – som tidsmässigt utvecklats tämligen jämsides. Det ena är destruktiva krafters föresatser att förstöra Serafimerlasarettet. Det andra är att det i Stockholm befintliga medicinhistoriska museet drabbats av alltmer akuta lokalproblem.

Jag har i motionen 1977/78:558 – som behandlas under punkten 31 – yrkat att staten bör gå in i de sedan en tid tillbaka pågående resonemangen om medicinhistoriska museets framtida lokalisering och drift.

När jag i januari skrev detta var det min förhoppning att frågan om Serafimerlasarettets fortsatta öden, som nu är föremål för förhandlingar mellan staten och landstinget, skulle ha behandlats i riksdagen innan

motionen om medicinhistoriska museet kom upp till behandling. Därför är motionens konkreta förslag, nämligen att använda Serafimerlasarettets kärnbyggnad – den kirurgiska kliniken – till medicinhistoriskt museum, villkorligt och givetvis beroende på om den olycka skulle tima, att Serafimerlasarettet verkligen kommer att läggas ned.

Serafimerlasarettets problem kommer rimligtvis att diskuteras i kammaren senare i vår. Låt mig därför här och nu bara erinra om

att lasarettet stått under statens beskydd från sin tillkomst vid 1700-talets mitt och fram till 1968.

att det är rikets äldsta bevarade sjukhus och

att det alltifrån 1752 och intill denna dag förkroppsligar en viktig del av Sveriges – och Finlands – medicinska historia.

Låt mig också erinra om att den kirurgiska kliniken är inrymd i ett 1600-talspalats, inom vilket Urban Hjärne haft sitt apotek och Christopher Polhem sitt laboratorium. Byggnaden är självfallet kulturminnesmärke.

Enligt min mening är det *här* ett framtida medicinhistoriskt museum bör ha sin plats, om sjukvårdshuvudmannen lämnar scenen.

Nu har kulturutskottet frågat en kommunal arbetsgrupp till råds och fått svaret att byggnaden inte lämpar sig för detta ändamål. Annars skulle man ju kunna tro att just stora sjuksalar skulle lämpa sig bra för museiändamål. Däremot anser man inom kommunen lokalerna lämpliga som kontor, och denna ärevördiga sjukhusbyggnad lär, enligt vad det sägs, vara dömd att i framtiden inhysa gatukontoret.

Genom att kritiklöst acceptera bedömningar från uppgiftslämnare med andra bindningar släpper kulturutskottet ifrån sig möjligheten att slå vakt om ett verkligt kulturellt ändamål till förmån för den växande kontoriseringsen i innerstaden.

I min motion har jag framhållit att ett medicinhistoriskt museum i huvudstaden inte uteslutande är ett kommunalt intresse utan självfallet ett riksintresse. Denna synpunkt har helt kommit bort i kulturutskottets betänkande. Om man nu skall inrätta en stiftelse för att driva museet borde staten naturligtvis vara representerad där, alldeles oavsett om det skall innebära ett ekonomiskt engagemang eller inte.

Som läget nu är, herr talman, har jag inget yrkande. Men jag utgår från att de berörda statsråden icke desto mindre håller sig orienterade om utvecklingen i saken och själva tar de initiativ som kan finnas ändamålsenliga.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Tore Nilsson och Ingrid Diesen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

---

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

Torsdagen den
9 mars 1978

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

Punkten 3

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 2 av Georg Andersson m. fl. samt 3:o) motionen nr 1388 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Georg Andersson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig.

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 3 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av Georg Andersson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Georg Andersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 148
Nej - 136
Avstår - 1

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av Georg Andersson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Georg Andersson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 3 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av Georg Andersson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Georg Andersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 148
Nej - 137

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reserva-

tionen nr 4 av Georg Andersson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Georg Andersson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 92

Torsdagen den
9 mars 1978

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 3 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av Georg Andersson m. fl.

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Georg Andersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 148
Nej - 138
Avstår - 1

Punkten 4

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) motionen nr 875 av Eva Hjelmström m. fl. i motsvarande del samt 3:o) motionen nr 1388 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Inga Lantz begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapropositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig.

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 4 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 875 av Eva Hjelmström m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 267
Nej - 14
Avstår - 5

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reserva-

Torsdagen den
9 mars 1978

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

tionen nr 5 av Georg Andersson m. fl. samt 3:o motionen nr 1388 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Georg Andersson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig.

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 4 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av Georg Andersson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Georg Andersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 147
Nej - 138
Avstår - 1

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 6 av Georg Andersson m. fl., 3:o motionen nr 448 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del samt 4:o motionen nr 1388 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Georg Andersson begärde votering upptogs för bestämmande av kontraposition i huvudvoteringen de återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upptogs för bestämmande av kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen ånyo propositionerna under 3:o och 4:o), av vilka den under 3:o förklarades ha flertalets mening för sig.

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition för voteringen om kontraposition i huvudvoteringen uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 4 mom. 3 antar reservationen nr 6 av Georg Andersson m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 448 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 129
Nej - 15
Avstår - 142

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition för huvudvoteringen uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 4 mom. 3 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av Georg Andersson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 148
Nej - 136
Avstår - 1

M o m . 4

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 7 av Georg Andersson m. fl. samt 3:o) motionen nr 1388 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Georg Andersson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig.

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 4 mom. 4 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av Georg Andersson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Georg Andersson begärde

Nr 92

Torsdagen den
9 mars 1978

---

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

Torsdagen den
9 mars 1978

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 147
Nej - 138
Avstår - 1

M o m . 5

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 8 av Georg Andersson m. fl. samt 3:o) motionen nr 1388 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Georg Andersson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapropositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig.

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 4 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av Georg Andersson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Georg Andersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 148
Nej - 138
Avstår - 1

M o m . 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1388 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

M o m . 7

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 5 och 6

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1388 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 8-14

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 15

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av Tore Nilsson och Ingrid Diesen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingrid Diesen begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 15 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av Tore Nilsson och Ingrid Diesen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingrid Diesen begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	236
Nej	–	49
Avstår	–	2

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 11 av Georg Andersson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

M o m . 3-6

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m . 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 875 av Eva Hjelmström m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Inga Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 15 mom. 7 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 875 av Eva Hjelmström m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning

Nr 92

Torsdagen den
9 mars 1978

---

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

Nr 92

Torsdagen den
9 mars 1978

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 270
Nej - 15
Avstår - 1

M o m . 8-9

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Punkten 16

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o motionen nr 448 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del samt 3:o motionen nr 1388 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Eva Hjelmström begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig.

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 16 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 448 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 271
Nej - 14
Avstår - 2

M o m . 2

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 875 av Eva Hjelmström m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Inga Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 16 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 875 av Eva Hjelmström m. fl. i motsvarande del.

Nr 92

Torsdagen den
9 mars 1978

Anslag till allmänna kulturändamål, m. m.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 270
Nej - 14
Avstår - 1

Punkterna 17 och 18

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 19

Mom. 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1138 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 19 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1138 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 269
Nej - 16
Avstår - 1

Punkten 20

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 21

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Torsdagen den
9 mars 1978

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 563 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Carl-Henrik Hermansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 21 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 563 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Carl-Henrik Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 269
Nej - 14
Avstår - 1

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) motionen nr 563 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del samt 3:o) motionen nr 1388 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Carl-Henrik Hermansson begärde votering upptogs för bestämmande av kontra-propositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig.

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 21 mom. 3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 563 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Carl-Henrik Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 268
Nej - 15
Avstår - 2

M o m . 4

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 19 av Georg Andersson m. fl. samt 3:o) motionen nr 1388 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Åke Green begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig.

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 21 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 19 av Georg Andersson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Anna-Greta Skantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 148
Nej - 135
Avstår - 1

M o m . 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1388 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 22 och 23

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 24

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 20 av Georg Andersson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Åke Green begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 24 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 20 av Georg Andersson m. fl.

Nr 92

Torsdagen den
9 mars 1978

---

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

Torsdagen den
9 mars 1978

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Åke Green begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 148
Nej - 135
Avstår - 1

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 21 av Georg Andersson m. fl. samt 3:o) motionen nr 561 av Eva Hjelmström och Carl-Henrik Hermansson, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Carl-Henrik Hermansson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Carl-Henrik Hermansson begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 24 mom. 2 antar reservationen nr 21 av Georg Andersson m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 561 av Eva Hjelmström och Carl-Henrik Hermansson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Carl-Henrik Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 133
Nej - 13
Avstår - 137

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 24 mom. 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 21 av Georg Andersson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Åke Green begärde rösträkning

verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 148
Nej - 135
Avstår - 1

M o m . 3

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 25-31

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 32

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 24 av Tore Nilsson och Ingrid Diesen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingrid Diesen begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 32 mom. 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 24 av Tore Nilsson och Ingrid Diesen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingrid Diesen begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 229
Nej - 48
Avstår - 3

M o m . 2-4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Punkten 33

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 25 av Tore Nilsson och Ingrid Diesen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 34

Utskottets hemställan bifölls.

På förslag av talmannen beslöt kammaren att uppskjuta behandlingen av återstående på dagens föredragningslista upptagna utskottsbetänkanden till morgondagens sammanträde.

Nr 92

Torsdagen den
9 mars 1978

---

*Anslag till allmän-
na kulturändamål,
m. m.*

Torsdagen den
9 mars 1978

*Om arbetsskade-
försäkringens giltighet vid genomgång av utbildning*

§ 11 Om arbetsskedeförsäkringens giltighet vid genomgång av utbildning

Socialministern RUNE GUSTAVSSON erhöll ordet för att besvara *Gustav Lorentzons* (vpk) den 27 februari anmälda fråga, 1977/78:311, till arbetsmarknadsministern, och anförde:

Herr talman! Gustav Lorentzon har frågat arbetsmarknadsministern vilka åtgärder denne kommer att vidta för att snarast rätta till vad Gustav Lorentzon anser vara orättvisor i lagen om arbetsskedeförsäkring. Frågan gäller försäkringens giltighet under utbildning.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Den nya arbetsskedeförsäkringen omfattar liksom den tidigare försäkringen i viss utsträckning också studerande. Försäkringen gäller därvid i den mån utbildningen är förenad med särskild risk för arbetsskada. Enligt närmare regeringsföreskrifter innebär detta att försäkringen gäller under moment i utbildningen, när eleven utför arbete som stämmer överens med eller liknar vanligt förvärsarbete. Då har de studerande alltså samma skydd som de förvärsarbetande, men inte under rena teorielektioner.

Den tidigare yrkesskedeförsäkringen täckte bara elever i utbildning som angavs i en särskild förteckning, men gällde för dem under hela skoldagen. Elevskyddet vilade ursprungligen på principen att utbildningen skulle vara förenad med särskild skaderisk. Försäkringen kom dock efter hand att omfatta även utbildningar där det teoretiska inslaget var betydande. Olikheten i skadeskydd gentemot dem som stod utanför förteckningen var då svår att motivera.

Jag vill här påminna om att när elevförsäkringen ursprungligen kom till var yrkesskedeförsäkringen det enda försäkringsskyddet i modern mening. Sedan dess har en allmän socialförsäkring vuxit fram med en grundtrygghet bl. a. vid olycksfall och sjukdom för alla människor i samhället. Att vi har behållit en särskild arbetsskedeförsäkring beror på att man anser att den som förvärsarbetar löper större risk att bli skadad än andra. De förvärsarbetande får också bära de skaderisker som följer med produktionen.

Det nya särskilda elevskyddet har koncentrerats till de situationer som anknyter till arbetsskedeförsäkringens syfte, nämligen utbildningsmoment med särskild skaderisk. Jag vill erinra om att elevförsäkringens krav på särskild skaderisk tillstyrktes av ett enigt socialförsäkringsutskott när försäkringen beslöts i maj 1976.

Kravet på särskild skaderisk har också lett till att man inte längre har ett extra skydd vid färd till eller från undervisningen utöver det som alla människor har i den allmänna försäkringen. Den tidigare ordningen var svår att motivera och den var inte rättvis i förhållande till sådana studerande som inte fanns med i elevskyddet.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammararens förhandlingar.

GUSTAV LORENTZON (vpk):

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret på min fråga. Men när man lyssnade till socialministerns uppläsning av svaret, fick man närmast en känsla av att svaret var ett uttryck för den obotfärdiges förhinder.

En gång i tiden antogs denna lag, sedan lagförslaget – som det står i svaret – tillstyrkts av ett enigt socialförsäkringsutskott. Men när det nu uppstått en opinion och det visat sig förekomma felaktigheter vid lagens tillämpning, måste det hela rättas till. Detta vill socialministern dock inte vara med om.

Under senare tid har det bland eleverna på AMU-centra överallt i landet rått ett utbrett missnöje med den nya arbetsskadeförsäkringen, som trädde i kraft den 1 juli i fjol. Den innebär väsentligt sämre försäkringsskydd än vad lagen om yrkesskadeförsäkring, som gällde fram till den 1 juli 1977, gav AMU-eleverna. Deras riksorganisation har uppvakttat regeringen för att få en ändring till stånd – socialministern tog emot tillsammans med en hel rad andra prominenta personer – dock utan något löfte om förbättrat försäkringsskydd.

För att rikta allmänhetens uppmärksamhet på det här förhållandet, som jag menar är oefterrättligt, beslöt man om en kort arbetsnedläggelse vid samtliga AMU-centra i landet. En omfattande namninsamling har också genomförts. AMU-eleverna tar mycket allvarligt på frågan. Tidigare hade eleverna vid AMU-centra samma försäkringsskydd som förvärsarbetande på vanliga arbetsplatser, vilket innebär att alla skador på själva arbetsplatsen och skador vid olyckor under färd till och från arbetsplatsen täcktes av försäkringen. Detta skydd gäller inte längre.

Till arbetsmarknadsutbildning söker sig i stor utsträckning personer som har fått sluta sina tidigare jobb på grund av arbetsbrist. När de hade anställning gav yrkesskadeförsäkringen helt arbetsskadeskydd, men så är det alltså inte längre på AMU-centret. Varför det är på det sättet kan eleverna inte förstå, och det begriper inte jag heller.

Det verkar minst sagt underligt att eleverna i arbetsmarknadsutbildning, som tidigare måst kämpa hårt för att få ett utbildningsbidrag som någorlunda svarar mot levnadskostnaderna, nu också i viss utsträckning skall bli utstötta från den arbetsskadeförsäkring som gäller alla förvärsarbetande, inte endast arbetstagare som fallet var tidigare. Också i andra avseenden är lagen bättre än förut, men för eleverna i arbetsmarknadsutbildning har situationen väsentligt försämrats.

Den utredning som föregick förslaget om den nya arbetsskadeförsäkringen föreslog att AMU-elevernas försäkringsskydd skulle bibehållas som det var. Också arbetsmarknadsstyrelsen har uttalat sig för detta, och jag vill slutligen fråga socialministern: Är AMU-elevernas resor till och från arbetet mindre riskabla än förvärsarbetandes resor? En person som i dag är AMU-elev kan ju tidigare ha haft ett arbete inom produktionen. Då var han arbetsskadeförsäkrad, men nu är han det inte. Och vidare: Varför skall försäkringsskyddet inte gälla vid den teoretiska utbildningen? Om vederbörande bryter ett ben eller skadar ryggen eller ett knä, får han stå risken själv.

Nr 92

Torsdagen den
9 mars 1978

Om arbetsskadeförsäkringens giltighet vid genomgång av utbildning

Torsdagen den
9 mars 1978

*Om arbetsskade-
försäkringens gil-
tighet vid genom-
gång av utbildning*

Socialministern RUNE GUSTAVSSON:

Herr talman! Jag redogjorde nyss för orsaken till att de studerande inte längre har något arbetsskadeskydd vid färdolycksfall. Att den tidigare elevförsäkring kunde gälla vid sådana olycksfall får ses mot bakgrund av att den gällde under alla utbildningsmoment på uppräknade skolor och kurser. Vissa elever hade således rätt till ersättning vid färdolycksfall medan andra inte hade det, och detta var inte rättvist. Risk för färdolycksfall är ju något som alla människor utsätts för i trafiken, och risken för de studerande är givetvis inte beroende av utbildningens art. I detta avseende har de studerandes intresse av skydd ansetts tillgodosett genom den allmänna försäkring, som också gäller för alla andra som råkar ut för färdolycksfall utan samband med förvärvsarbete. Jag vill här också påminna om den allmänna rätten till trafikskadeersättning.

Vidare vill jag erinra om att alla som täcks av studerandeförsäkringen i princip har samma skydd. Att inom arbetsskedeförsäkringen ge förmånligare skydd åt vissa elevgrupper är något som det finns betänkligheter emot. Förutom de svårigheter som ligger i att det finns en mängd olika utbildningar, så kan man fråga sig vilka urvalsprinciper som i så fall borde tillämpas. Bör t. ex. arbetsmarknadsskäl tillmätas särskild betydelse eller skall utbildningens art eller graden av samhällsnytta vara avgörande? Det är bl. a. dessa svårigheter som gjort att elevförsäkringen i stället har knytits till kursmoment med särskild skaderisk och gäller lika för alla.

GUSTAV LORENTZON (vpk):

Herr talman! Nu är det faktiskt så, herr socialminister, att AMU-elever efter den nya lagen fått ett sämre försäkringsskydd än gymnasie- och grundskoleelever. Kommunförbundet har tecknat en försäkring som omfattar alla elever i grundskola och gymnasium och som innebär att eleven är försäkrad både vid praktiska och teoretiska moment, vid studiebesök utanför skolorna och färd till och från skolan. Detta gäller inte eleverna vid AMU-center.

Vissa AMU-center i landet har själva undersökt frågan och gått till Folksam och hört sig för om en kompletterande försäkring. Om allt vore så bra som socialministern här meddelar oss, skulle AMU-eleverna inte uppträda som de gör och försöka få en försäkring vid sidan om.

AMU-eleverna själva hävdar att någon på departementet har svarat dem att om man skulle försäkra eleverna i den utsträckning det här är fråga om skulle det ställa sig alldeles för dyrt. Jag skulle gärna vilja att socialministern svarar på om detta stämmer.

Grundtryggheten vid olycksfall och sjukdom för alla människor i samhället gäller naturligtvis också Wallenberg, men han behöver aldrig utnyttja den.

I det här fallet är det som Anatole France på sin tid uttalade det: I Frankrike är det förbjudet att sova under broarna och tiggas fram. Det hjälper inte AMU-eleverna, hur optimistisk socialministern än är.

Socialministern RUNE GUSTAVSSON:

Herr talman! Jag har redovisat för Gustav Lorentzon vad som gäller i dag, och jag har också redovisat motiven till de regler vi har.

Sedan vill jag återigen påpeka för Gustav Lorentzon att den allmänna försäkringen inte skall glömmas bort i sammanhanget.

GUSTAV LORENTZON (vpk):

Herr talman! De som studerar på AMU-center under tillämpning av 25-kronan är arbetsskadeskyddade, däremot inte de andra eleverna. I Kramfors finns exempel på företag som nu står på ruinens brant och haft möjlighet att skicka sin arbetskraft till AMU-center. Då gäller arbetsskadeförsäkringen för dessa, men inte för andra som är arbetslösa. Detta är en orättvisa, herr socialminister, det kommer man inte ifrån.

Skall regeringen uppträda så här halsstarrigt finns inget annat alternativ än att fackföreningsrörelsen i landet får ta hand om frågan. Det finns många människor som i dag får sluta på jobbet men som varit skyddade genom arbetsskadeförsäkringen. De kommer till AMU-center, därför att de blivit arbetslösa. Det är inte något självförvållat. Och då står detta skydd inte till deras förfogande längre.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Om socialstyrelsens anvisningar för den kommunala barnomsorgen

Socialministern RUNE GUSTAVSSON erhöll ordet för att besvara *Inga Lantz* (vpk) den 27 februari anmälda fråga, 1977/78:313, och anförde:

Herr talman! Inga Lantz har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att kommunerna i tid skall få socialstyrelsens anvisningar beträffande barnomsorgsplanen.

Tidplanen för barnomsorgsplaneringen innebär att förslag från sociala centralnämnden skall föreligga i maj-juni. Därefter sker remiss och information. Fullmäktige antar planen under hösten. Planen skall redovisas till socialstyrelsen senast den 15 mars påföljande år.

Avsikten är att barnomsorgsplaneringen skall ha karaktären av rullande femårsplanering där planerna årligen revideras. Planeringen har nu pågått sedan år 1975. Detta innebär att planeringen i sina huvuddrag är väl känd av kommunerna. Förra året skedde dock en viss förändring av innehållet i anvisningarna för redovisningen samtidigt som planeringsperioden bättre anpassades till övrig kommunal långtidsplanering. Inför årets planeringsomgång har socialstyrelsen avvaktat huvuddelen av kommunernas under 1977 uppgjorda planer för att tillgodogöra sig erfarenheterna av dessa innan nya anvisningar ges ut om hur redovisningen av planerna skall ske. På grund härav samt som följd av att materialet kommer ut i en ny skriftserie som förlängt produktionstiden något kommer årets anvisningar att föreligga ca en

Nr 92

Torsdagen den
9 mars 1978

---

*Om socialstyrelsens
anvisningar för
den kommunala
barnomsorgen*

Torsdagen den
9 mars 1978

*Om socialstyrelsens
anvisningar för
den kommunala
barnomsorgen*

vecka senare än år 1977. Efter vad jag har inhämtat avser socialstyrelsen att fortsättningsvis sträva efter att anvisningarna föreligger i februari månad varje år.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret – fast det var inte bra!

Redan i februari–mars startar kommunerna arbetet med den nya barnomsorgsplanen för den kommande femårsperioden. Nu gäller det alltså åren 1979–1983. Att man inte kan starta ännu tidigare beror på att man måste invänta de nya befolkningsprognoser som skall användas vid behovsberäkningarna.

Vid sidan av att kommunernas tjänstemän arbetar med planen sker också löpande politiska ställningstaganden, och beslut fattas för att få den politiska förankringen. Att arbetet med planen börjar så tidigt på året beror på att socialstyrelsen har sagt, att planen skall beslutas av kommunernas sociala centralnämnder under maj–juni, för att sedan skickas på remiss under augusti–september till allmänheten och vissa föreningar. För att få planen realistisk måste dessutom stadsbyggnadskontor och exploateringskontor samverka med socialförvaltningen i bl. a. markfrågor. Också skol- och fritidsförvaltningar är inkopplade i arbetet med planen. Först i slutet av året, i november, antas barnomsorgsplanen av kommunfullmäktige i samband med kommunernas budgetbeslut. Barnomsorgsplanen måste också samordnas med kommunernas KELP-arbete.

Herr talman! Jag har med denna noggranna tidsredovisning velat klarlägga att arbetet ute i kommunerna med barnomsorgsplanerna verkligen är både omfattande och tidskrävande.

Vad gör då socialstyrelsen, som är den centrala ansvariga myndigheten, för att hjälpa och underlätta kommunernas arbete i detta avseende? Det heter nämligen att socialstyrelsen skall ge kommunerna anvisningar om hur kommunerna skall beräkna behovet av platser osv. Ja, förra året kom det inte några anvisningar förrän i slutet av april. Då var kommunerna redan klara med sin planer i beräkningsavseende, och då sade socialstyrelsen bara att kommunerna kunde använda 1975 års beräkning. För 1978 års arbete lovade socialstyrelsen att anvisningarna skulle vara ute i kommunerna under januari–februari, alltså just då kommunerna börjar sitt arbete med planen. Men ännu har inga anvisningar kommit.

I det svar som jag nu har fått står det att årets anvisningar kommer att förligga ca en vecka senare än år 1977 – då de kom i april. Det är ju ingen mening med att vi får några anvisningar alls ute i kommunerna, om det skall vara på det viset. Kan inte socialministern se till att anvisningarna kommer i så god tid att kommunerna kan använda sig av dem? Det är ju ingen idé att socialstyrelsen skickar ut anvisningarna i april, för då är arbetet med beräkningarna redan klart. F. ö. har ju socialstyrelsen faktiskt lovat att anvisningarna skulle komma redan i januari.

Jag får väl tolka det svar jag nu fått på det sättet att socialministern inte

tänker vidta några åtgärder i denna fråga, utan att man tänker lämna kommunerna utan hjälp.

Socialministern RUNE GUSTAVSSON:

Herr talman! Jag har inte här tillgång till uppgifterna om när anvisningarna har kommit tidigare år, men jag skall undersöka om de uppgifter som Inga Lantz här har lämnat är riktiga.

Sedan tror jag att det bara är ett fåtal kommuner som startar den nya planeringsomgången så tidigt som Inga Lantz här gjorde gällande.

Jag vill också tillägga att redan inför förra årets planeringsomgång angav socialstyrelsen i skrivelse till alla kommuner att ändringarna i anvisningarna endast skulle komma att medföra smärre justeringar, och de kommuner som ansåg sig ha ett tillfredsställande planeringsunderlag och önskade göra sin barnomsorgsplanering innan anvisningarna var klara kunde göra det med ledning av tidigare anvisningar. Detta gäller även för årets planeringsomgång. Så illa ställt är det alltså inte, Inga Lantz!

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Tyvärr är det så illa ställt, och det är märkligt att en socialminister inte har tillgång till de här uppgifterna när han får en sådan här fråga. Vore jag socialminister skulle jag skaffa fram uppgifterna. Jag kan i alla fall tala om att mina uppgifter är riktiga och att kommunerna är tvungna att starta arbetet på den kommande barnomsorgsplanen så tidigt som man gör, eftersom socialstyrelsen sagt till om det. Man måste ju tänka på sådant som mark- och budgetfrågor för att få planen något så när realistisk och genomförbar.

Jag hade hoppats att socialministern skulle påskynda socialstyrelsens arbete med anvisningarna, så att de åtminstone skulle kunna vara klara i mars, medan man fortfarande håller på med den här tekniska beräkningen. Sedan kan man i och för sig starkt betvivla värdet av socialstyrelsens anvisningar och även av planerna i övrigt. Jag anser att planerna bygger på ett mycket tvivelaktigt underlag. Siffrorna är gamla och beräkningsmodellerna bygger hela tiden på en tänkt behovssiffra, varefter man gör ett avdrag så att man kommer fram till något som kallas servicenivå. Beräkningsmodellerna är egentligen ointressanta, om vi nu skall diskutera just dem, och direkt missvisande när det gäller att räkna ut ett behov. Jag menar att det borde finnas bättre beräkningsmodeller, när man skall räkna fram behovet av barnomsorgsplatser ute i kommunerna. Antingen kan man utgå ifrån att alla barn skall ha plats på daghem eller också kan man se på köerna som här i Stockholm omfattar 16 000 barn. Det skulle vara mera förankrat i verkligheten. Men när det gäller frågan om anvisningarna är jag djupt besviken dels därför att socialministern inte kände till det här, dels därför att han inte vill medverka till att kommunerna får hjälp med att få ut anvisningarna, så att dessa kan användas ute i kommunerna.

Nr 92

Torsdagen den
9 mars 1978

---

*Om socialstyrelsens
anvisningar för
den kommunala
barnomsorgen*

Torsdagen den
9 mars 1978

*Om förutsättningar
för ändrad
krigsplacering i
visst fall*

Socialministern RUNE GUSTAVSSON:

Herr talman! Det är också viktigt, Inga Lantz, att se efter att det finns barn på alla de platser som står till förfogande.

Sedan har jag fått den uppgiften att dessa anvisningar skall gå ut från socialstyrelsen den 15 mars.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Får jag fråga: Vad menar socialministern med att det inte finns barn till det fåtal platser som står till förfogande? Känner inte socialministern till den enorma kön i våra kommuner? Åtminstone *det* trodde jag att man skulle känna till som socialminister – de 16 000 barn som står i kö i den här kommunen eller de 3 000 kanske 4 000 barn som köar i min egen kommun.

Socialministern RUNE GUSTAVSSON:

Herr talman! Jag kan ju hänvisa Inga Lantz till den diskussion som förts i Stockholms kommun. Av den har det framgått att det finns ett stort antal lediga platser. Men jag vet ju också att det finns köer.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Orsaken till att beläggningen inte uppgår till mer än 60–66 %, som är fallet också i min hemkommun, är ju en helt annan. Det beror inte på att folk inte vill ha plats på daghem, utan det har med sjukdomsfrånvaro att göra liksom med administration som man inte ansett sig ha råd att bygga ut så att den fungerar. Det blir då glapp mellan olika placeringar.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 13 Om förutsättningarna för ändrad krigsplacering i visst fall

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK erhöll ordet för att besvara *Oswald Söderqvists* (vpk) den 2 mars anmälda fråga, 1977/78:326, och anförde:

Herr talman! Oswald Söderqvist har frågat om vilka typer av befattningar i krigsorganisationen som föranleder registrering som säkerhetsrisk och på vilket sätt innehavarna kan anses utnyttja befattningen så att det blir till fara för försvaret eller landets säkerhet.

En viktig uppgift för säkerhetsskyddet inom statsförvaltningen är att vidta åtgärder i syfte att hindra att personer som inte är pålitliga från säkerhetssynpunkt placeras i befattningar som är av betydelse för rikets säkerhet. För sådant ändamål får personalkontroll företas. Regler för hur denna kontroll skall gå till finns i personalkontrollkungörelsen.

Med personalkontroll förstås enligt kungörelsen inhämtande av upplysningar ur det polisregister som förs vid säkerhetsavdelningen inom rikspolisstyrelsen. I registret får rikspolisstyrelsen anteckna uppgifter som behövs för den särskilda polisverksamheten. Personalkontroll får bara företas i fråga

om den som innehar eller skall placeras i befattning som är av betydelse för rikets säkerhet. Sådana befattningar hänförs till skyddsklass. Det finns två skyddsklasser. Skyddsklass 1 omfattar befattningar som är av synnerlig betydelse för rikets säkerhet. Skyddsklass 2 omfattar övriga befattningar som är av betydelse för rikets säkerhet. Vilka befattningar som skall hänföras till skyddsklass 1 bestäms av regeringen. Överbefälhavaren bestämmer för försvarsmaktens del vilka befattningar som skall hänföras till skyddsklass 2.

Av vad jag har sagt framgår att det finns vissa befattningar inom vår krigsorganisation som är av betydelse för rikets säkerhet. Det typiska för dessa befattningar är att de ger innehavaren av befattningen tillgång till uppgifter om eller inblick i verksamhet vars uppenbarande för främmande makt skulle vara till skada för vårt försvar. Det är därför nödvändigt att det sker en kontroll av pålitligheten hos de personer som placeras i sådana befattningar.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för svaret på min fråga.

Jag har ingen fråga om försvarsministerns uppfattning avvikande mening när det gäller den första delen av svaret. Det är självklart att det är viktigt att vi har en säkerhetstjänst som kan hindra att personer, som inte är pålitliga, placeras på befattningar som är av betydelse för rikets säkerhet, som det heter. Vpk har flera gånger haft tillfälle att i motioner och i andra sammanhang föra fram kritik mot att den svenska säkerhetstjänsten präglas av en viss snedvridenhet som ofta drabbar personer i mycket underordnade befattningar medan personer som kanske vore mera farliga för rikets säkerhet många gånger går fria. Det är den tunga kritik som vi har att rikta mot säkerhetstjänsten, och den kritiken kvarstår givetvis.

Det fall som förorsakat min fråga gäller en vanlig värnpliktig, kanske korpral eller furir, som har fräntagits sin krigsbefattning därför att man, förmodligen efter klassning i skyddsklass 2, har ansett att han skulle kunna utnyttja denna befattning felaktigt. Soldaten hade en befattning inom artilleriet, där han tog emot uppgifter från eldledare och vidarebefordrade dem till batteriplatser. Man har alltså bedömt att han genom de insikter han skulle kunna få i detta arbete skulle vara farlig, och han har åtminstone t. v. fräntagits krigsplaceringsbefattningen över huvud taget.

Det kan inte hjälpas att de uppgifter man får del av i detta fall sprider ett visst löjets skimmer över klassningsverksamheten. Man kontrollerar alltså i detta fall en ung pojke, som gjort visst arbete i värnpliktsrörelsen under sin värnpliktstid, som arbetat fackligt – det kan inte gärna vara något som diskvalificerar honom i detta sammanhang – och som arbetat aktivt i Föreningen Folket i Bild kulturfront, dvs. för ett organ som anses vara en vänstertidskrift. Det är det enda han känner till som han tror skulle kunna diskvalificera honom i detta fall.

Jag vill fråga försvarsministern: Vad kan den här gossen i sin eldledarbe-

*Om förutsättningar
för ändrad
krigsplacering i
visst fall*

fattning i stabstället åsamka Sveriges försvar för skada, och hur skall han kunna använda de uppgifter han där får, så att rikets säkerhet sätts i fara?

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Herr talman! Jag vill bara ytterligare förklara för herr Söderqvist att detta inte är rätta tillfället att gå in på ett enskilt fall. Sådana skall vi inte diskutera här i kammaren, vilka frågor det än gäller.

Jag delar herr Söderqvists förmodan att det rör sig om en befattning i skyddsklass 2, och den befattningen är som sådan en gång klassad. I och med att befattningen är klassad blir personkontrollen en ren rutinåtgärd. Det tas alltså inte initiativ till kontroll av en person därför att denne, som i detta fall, har bedrivit viss verksamhet. Han har således blivit placerad i en klassad krigsbefattning, och då har det tydligen framkommit vissa uppgifter, som jag inte haft anledning att undersöka närmare. Det är över huvud taget inte försvarsdepartementets sak att göra det.

Jag ber också att få hänvisa till att chefen för justitiedepartementet i nästa vecka svarar på en annan interpellation. Justitiedepartementet har ansvaret för lagtillämpningen i de här frågorna. Hur sedan tillämpningen sker i praktiken är försvarsmyndigheternas sak, och där har även jag som försvarsminister ett ansvar.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Självklart får aktuella fall inte tas upp. Ändock är det så att generella fall som sätts under diskussion ofta initieras av aktuella enskilda fall, och det kan då vara lämpligt att ta upp litet grand av det också.

Självklart har inte heller försvarsministern eller försvarsdepartementet någonting med den juridiska sidan av saken att göra, och försvarsministern antyder att den kommer att tas upp vid besvarandet av en interpellation från en av mina partikamrater.

Vi kan gärna för mig hålla oss ett litet tag till det här om klassningen till skyddsklass 2. Sett ur rent allmänna synpunkter tycker jag att det drar ett visst löjets skimmer över säkerhetstjänsten på den militära sidan när man klassar befattningar som en signalist i låg befattning som om han skulle kunna få sådana uppgifter att han utgjorde fara för rikets försvar.

Det finns – anser jag – viktigare och kanske mycket större uppgifter att kontrollera, registrera och följa upp än att lägga ned arbete på dessa låga befattningar. Det må så vara att det är ren rutin och att det blir personundersökning utan att några speciella initiativ tas, men det verkar ändå ganska övermaga att kontrollera enskilda meniga soldater eller personer i mycket låga befälsbefattningar och sedan på grund av vidtagna kontrollåtgärder flytta ut dem ifrån den krigsbefattning de har.

Jag tycker att säkerhetstjänsten skulle ha viktigare saker att syssla med.

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Herr talman! Jag ber att få upplysa herr Söderqvist om att det inte är befattningens höjd, om jag får använda det uttrycket, som avgör huruvida

den klassas i skyddsklass eller inte. Det är fråga om känsligheten i den bedrivna verksamheten inom den organisation där befattningen finns.

För centrala staber kan det faktiskt behövas personalkontroll även för signalister därför att de kommer i kontakt med mycket känsligt material. Det är lika naturligt och lika vanligt förekommande att man kontrollerar meniga värnpliktiga som att man kontrollerar dem som har befattningar på högre plan. Det är inte alls något slags diskriminering av en viss grupp, utan alla behandlas lika.

Beträffande det löjets skimmer som herr Söderqvist talade om vill jag säga att det allvarliga är om personalkontrollen inte fungerar och det visar sig att riket vållas skada – då blir det ett löjets skimmer över den här säkerhetsverksamheten, och det tycker jag vore det olyckligaste av allt.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Det som försvarsministern säger är självklart. Försvarsministern behöver inte upplysa mig om att signalister, stabsbiträden eller andra som tjänstgör i högre staber måste underkastas säkerhetskontroll om de sysslar med kryptering eller sådana saker.

Men här var det alltså fråga om en typisk befattning mer på så att säga trupplan. Organisationen med den här eldledarbefattningen kan inte gärna betraktas så att man där kommer över några hemliga uppgifter.

Om vi ser till stabsorganisationen, så vet vi mycket väl att de avdelningar i en stab som verkligen sysslar med hemliga uppgifter är strängt avskärnade och mycket väl kontrollerade i förhållande till andra delar som kanske finns i samma stabsorganisation.

Frågan gäller den här klassningen i skyddsklass som pekar ut befattningar som över huvud taget inte skulle behöva göras till föremål för kontroll. Och dessutom tillkommer de andra förhållanden som vi får tillfälle att ta upp och debattera i annat sammanhang.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 14 Om planerna på ett nytt svenskt stridsflygplan för 1990-talet

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK erhöll ordet för att besvara *Nils Berndtsons* (vpk) den 2 mars anmälda fråga, 1977/78:328, och anförde:

Herr talman! Nils Berndtson har frågat mig om pressuppgifterna rörande flygplanet JA 90 är riktiga och hur jag i så fall anser att denna planering påverkar möjligheterna till civila produktionsalternativ vid Saab-Scania i Linköping.

Några planer angående ett nytt stridsflygplan, kallat JA 90, finns inte. Däremot studeras frågan om hur det svenska luftförsvaret skall se ut i början av nästa sekel av de militära myndigheterna som en del i den långsiktiga studie- och planeringsverksamhet som genomförs för hela totalförsvaret. De

---

*Om planerna på
ett nytt svenskt
stridsflygplan för
1990-talet*

jaktflygplan av typ JA 37 Viggen som nu börjat tillverkas kommer att behöva ersättas med början under 1990-talet, eftersom ett stridsflygplanssystem av detta slag har en livslängd om 15–20 år.

Frågan om det framtida luftförsvaret kommer att studeras ingående i den perspektivplaneringsomgång som nu pågår. Den kommer också att behandlas av den kommande försvarskommittén. Detta kommer att ge oss ett mycket brett och förutsättningslöst underlag angående luftförsvarets framtida utformning. Det är självklart att olika idéer om de framtida flygplanens utseende måste studeras i det sammanhanget.

Dessa studier förändrar inte Saab-Scantias eller den övriga flygindustrins möjligheter att planera för civila produktionsalternativ.

NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Jag hade knappast väntat mig att försvarsministern skulle bekräfta pressuppgifterna om att en planering pågår för ett nytt stridsflygplan för 1990-talet.

Under normala förhållanden skulle oron kunna skingras genom att uppgifterna dementeras från det ansvariga statsrådet. Jag skulle då ha kunnat tacka för svaret och sagt: Det var ju bra att ingen sådan planering pågår. Tackar gör jag, men jag är nu inte övertygad. Talet om studier och om vad som skall ersätta nuvarande flygplan kan dölja mycket långtgående planer.

Det finns dock en historia beträffande den militära flygplanstillverkningen. Jag syftar på Viggenplanetets tillkomst. Hur länge pågick förberedelserna av detta plan innan det nådde offentligheten eller riksdagen? Första gången projektet nämnades vid namn för riksdagen var 1963, men då var hela projektet mycket långt avancerat. Försvarsministern måste begripa att det mot denna bakgrund råder misstro mot militärledningens planer.

En tidning beklagade häromdagen att jag skulle ta försvarsministerns och riksdagens tid i anspråk med den här frågestunden. Till det kan man säga att om riksdagen fått en riktig redovisning av Viggenprojektet i slutet av 1950-talet och början av 1960-talet hade kanske åtskilliga miljarder sparats. Det kan alltså vara väl använd tid. Vi kanske rent av hade haft utarbetade planer för civil produktion vid Saab-Scania i stället för som nu hot om arbetslöshet.

Hela tiden finns det huvudproblem som jag tagit upp med i bilden men som försvarsministern bara snuddar vid i sitt svar. Om forskning och utveckling – eller studier eller vad man än kallar det – inriktas på att ett nytt flygplan skall vara påbörjat innan det gamla sluttillverkats, då minskar ju både möjligheterna och motivationen för att satsa på civila alternativ.

Det kan väl inte vara så svårt att förstå att arbetare och tjänstemän vid Saab-Scania upplever sin situation som mycket otrygg. Varje diskussion om minskning av militärutgifterna omräknas i hur många som skall bli utan jobb – därför att företagsledningen och statsmakterna vägrat att göra en ordentlig satsning på annan produktion än militärplan. Det kan inte vara så svårt att begripa att det råder osäkerhet i en kommun där var femte förvärvsarbetande går till någon form av militär verksamhet. Vi måste få en ordentlig satsning på

civil produktion i Linköping. Det är det vi behöver och inte planer på nya flygplan under 1990-talet!

Nr 92

Torsdagen den
9 mars 1978

---

*Om planerna på
ett nytt svenskt
stridsflygplan för
1990-talet*

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Herr talman! Herr Berndtson menar att jag skulle ha dementerat dessa uppgifter. Ja, det har jag gjort. Jag har ju upplyst Nils Berndtson och kammarens ledamöter i övrigt om att det inte pågår någon som helst planering av ett plan JA 90.

Herr Berndtson hänvisar i sin fråga till pressuppgifter. Jag har tittat i dessa. Det är den herr Berndtson närstående tidningen Ny Dag som återgivit dem och som dessutom har en bild på det omtalade flygplanet JA 90 publicerad den 8 mars 1978. Jag måste säga att det är mycket framsynt. Det visar sig vid en närmare granskning av denna modell att den helt och hållet tycks överensstämma med – jag har här bildmaterial som jag tyvärr inte kan visa, men herr Berndtson kan ju ta del av det senare – MRCA Tornado, det attackplan som för närvarande produceras av Italien, Västtyskland och England. Planet i Ny Dag har visserligen försetts med svenska nationalitetsbeteckningar, men jag skulle vilja ge herr Berndtson rekommendationen att han när han läser sådana här tidningsuppgifter och framför allt när han ser på bilder göra detta med viss kritik, även om det råkar vara i en tidning som tydligen är herr Berndtson mycket närstående.

I dag försiggår ingen som helst projektering av ett nytt svenskt jaktplan. Däremot är det försvarsmaktens och militärledningens skyldighet att i sin planering försöka bedöma vilka egenskaper vi skall ha i det svenska luftförvarssystemet kring år 2000. Inga som helst uppgifter finns i dag utlagda vid Saab-Scania i det avseendet.

Herr Berndtson tycks över huvud taget vilja skapa misstro mot försvarsledningen i detta land, och i så fall verkar inte ens en förvrängning vara ett otillåtet vapen. Vi kan ha en debatt om dessa frågor, men vi bör hålla oss till relevanta fakta.

NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Jag har faktiskt inte närmare diskuterat vare sig ifrågavarande tidningsartikel eller de illustrationer som har funnits. Jag har ställt en klar fråga om en sådan planering pågår och i så fall hur denna påverkar möjligheterna till civil produktion. Jag tycker inte att försvarsministern skall försöka smita undan den frågeställningen. Det är en huvudfråga för de anställda vid Saab-Scania i Linköping. Det är huvudfrågan för Linköpings kommun, om det skall fortsätta med en så otrygg sysselsättning som f. n.

Nu har försvarsministern förnekat att det finns några sådana planer, men mot bakgrunden av hemlighetsmakeriet kring Viggenprojektet har jag tillåtit mig att se kritiskt på både försvarsministerns besked och dementierna från Saab-Scania. Nu står försvarsministerns förnekande av uppgifterna i riksdagens protokoll inom kort, och detta kan vara av betydelse i en framtid. Om de var riktiga eller inte får framtiden utvisa. Men det allvarligaste i hela denna fråga är enligt min mening att när det gäller övergång till civil produktion står

*Om planerna på
ett nytt svenskt
stridsflygplan för
1990-talet*

regeringen i dag lika tomhänt som tidigare. Den frågan vill emellertid försvarsministern inte ägna någon uppmärksamhet. Det är nog nödvändigt att kraven på en civil produktion förstärks, om de anställda vid Saab-Scania skall kunna känna någon trygghet i anställningen.

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Herr talman! Herr Berndtson kunde redan av mitt ursprungliga svar på hans fråga utläsa att det inte förekommer någon planering av ett nytt svenskt flygplan. Att inom försvaret ha en planering angående vilket slags flygplanssystem som kommer att behövas är, som jag sade tidigare, en klar skyldighet. Däremot är ingenting sagt om huruvida ett sådant flygplan skall produceras inom landet eller köpas utifrån.

När det gäller övergången till civil produktion vill jag bara påminna om att den av regeringen tillsatta flygindustrikommittén bl. a. har till uppgift att undersöka på vilket sätt man – om man inte fullföljer utvecklingsarbetet enligt B3LA-projektet – skall kunna utnyttja de tekniska resurser som finns vid Saab. Även i det fallet slår herr Berndtson in öppna dörrar. Om regeringen hade några civila projekt att direkt skaka fram ur fickorna skulle vi nog ha erbjudit dem även till andra krisdrabbade företag i dag.

NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Om jag tolkar försvarsministerns senaste inlägg rätt så innebär det väl egentligen att det pågår en planering men att försvarsministern inte vill beteckna den JA 90. Något är det ju som man håller på att planera och som skall ersätta nuvarande flygplantyper. Vad jag har varnat för är en ny Vigganaffär, som riksdagen får ta ställning till först när den har avancerat mycket långt.

Sedan slår jag inte in några öppna dörrar när det gäller civil alternativproduktion, för man har verkligen ingenting gjort i den vägen. Jag vill erinra om att vi i en riksdagsmotion har citerat FN-rapporten som talar om att på kort sikt skulle övergångens smidighet i samband med avrustning till stor del bero på regeringarnas förmåga att förutse de typer av problem som kan uppstå och på förberedelsernas lämplighet. Om det är den sittande regeringens mening som försvarsministern ger uttryck för måste jag säga att förhoppningarna på den här regeringens förmåga att förutse de typer av problem som kan uppstå tydligen inte får ställas särskilt högt. Det är heller inte mycket som man har att redovisa när det gäller förberedelsernas lämplighet. Det finns tydligen inga förberedelser för en smidig övergång till en civil produktion.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 15. Tredje vice talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle trafikutskottets betänkande nr 12 och justitieutskottets betänkande nr 26 i nu angiven ordning uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 16 Anmälades och bordlades

Propositioner

1977/78:91 om radions och televisionens fortsatta verksamhet m. m.

1977/78:99 om statligt litteraturstöd m. m.

1977/78:110 om energiforskning m. m.

1977/78:121 om ändring i lagen (1970:943) om arbetstid m. m. i husligt arbete

1977/78:130 om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring, m. m.

§ 17 Anmälades och bordlades

Motioner

1977/78:1763 av *Torsten Stridsman* och *Filip Johansson*

1977/78:1764 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1977/78:94 om höjning av bensinskatten, m. m.

1977/78:1765 av *Nils Hjorth m. fl.* med anledning av propositionen 1977/78:98 med förslag till lag om skatt på vissa resor, m. m.

§ 18 Anmälan av interpellationer

Anmälades och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 9 mars

1977/78:140 av *Karl-Erik Strömberg* (fp) till bostadsministern om belåningen av fastigheter tillhöriga bostadsrättsföreningar:

I regeringsförklaringen har regeringen uttryckt en positiv uppfattning om boende med bostadsrätt. Regeringen har också vid ett flertal tillfällen sagt sig vilja stödja en ordning där de boende genom bostadsrättsformen i ökad utsträckning själva får ta ansvaret för och därmed ges inflytande över den egna boendemiljön. Ett uttryck för denna inställning var bl. a. det beslut som gjorde det möjligt för över 2 000 boende i Hallunda att inträda i bostadskooperationen. Även i andra sammanhang har övergång från hyresrätt till bostadsrätt åtnjutit regeringens stöd.

En förutsättning för att bostadsrättsföreningar skall erhålla 99-procentig belåning är bl. a. att kommunen utser en representant i föreningens styrelse. Om så inte sker kan statliga lån utgå till endast 92 % av pantvärdet.

I Norrköping har man ansökt om kommunal representation i s. k. fria bostadsrättsföreningar, dvs. bostadsrättsföreningar ej anslutna till HSB eller Riksbyggen utan skötta helt i hyresgästernas egen regi. Fastighetsnämnden tillstyrkte också ansökan.

Nr 92

Torsdagen den
9 mars 1978

Anmälan av interpellationer

Frågan bordlades dock i kommunfullmäktige efter det att kommunstyrelsen vid extra sammanträde beslutat yrka avslag. Motiveringen till avslagsyrkandet löd: "Kommunstyrelsen anser att bostadsrättslägenheter skall produceras av befintliga bostadskooperativa företag, som verkar helt utan enskilda vinstintressen."

Mina frågor till bostadsministern är:

Anser bostadsministern att det bara är befintliga bostadskooperativa företag som skall åtnjuta förmånen av 99-procentig belåning?

Har bostadsministern för avsikt att på något sätt förhindra att den här riskerade särbehandlingen upprepas i framtiden?

1977/78:141 av *Gunnar Olsson* (s) till industriministern om åtgärder för att trygga råvaruförsörjningen till vissa sågverk:

I flera av våra län spelar sågverken en avgörande roll från regional och lokal sysselsättningsynpunkt. Allt fler av dessa sågverk hotas av nedläggning på grund av brist på råvara. Det största problemet på lång sikt för sågverksindustrin är tillgången på råvara.

Försörjningen med råvara är ett problem även på kort sikt. Trots att produktionen i sågverken under 1977 bara uppgått till ca 11 miljoner kubikmeter har många företag haft problem med råvaruförsörjningen.

En gradvis nedskärning av kapacitet inom sågverksnäringen tycks vara ofrånkomlig. När anpassningen av kapaciteten sker måste man emellertid söka undvika nedläggningar av sågverk, som är av avgörande betydelse för sysselsättningen i en bygd. Sågverksindustrin är i huvudsak en småföretagsindustri, och på många håll i landet är ortens sågverk den enda industrin.

Så är förhållandet i flera av våra skogslän, bl. a. i Värmland. Här har nu Vänerskog planer på att avveckla Hannäs Sågverk i Kil i Värmland, med 88 anställda. Enligt en presenterad utredning vill Vänerskog avveckla ytterligare två sågverk. Totalt berörs 192 arbetare och 18 tjänstemän.

Till detta kommer att man avser att lägga ner sågverket i Lesjöfors omkring den 1 oktober 1978.

Sedan 1 januari 1978 har driften vid sågverket i Högboda upphört.

I samtliga fall åberopas brist på råvara.

Det ena sysselsättningsobjektet efter det andra försvinner således på grund av brist på sågtimmer, och på flera orter har dessa sågverk ur sysselsättningsynpunkt spelat en avgörande roll.

Vilka åtgärder ämnar statsrådet vidta för att trygga råvaruförsörjningen för de sågverk, som kan bedömas vara av avgörande betydelse för sysselsättningen i framför allt glesbygderna?

§ 19 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 9 mars

1977/78:341 av *Ingrid Diesen* (m) till kommunikationsministern om utformningen av omslag till telefonkatalogen:

Televerket har nyligen för tredje året i rad beslutat utlysa en tävling bland skolungdom för att få fram omslag till telefonkatalogen.

Anser statsrådet det lämpligt att statliga verk undandrar yrkesverksamma konstnärer arbetsuppgifter av detta slag?

1977/78:342 av *Birger Nilsson* (s) till industriministern om åtgärder för att trygga sysselsättningen för anställda vid AB Partner i Östersund:

I mitten av 1960-talet etablerade AB Partner, med generöst ekonomiskt stöd från staten, ett filialföretag i Östersund. Antalet anställda växte till nära 250. Företaget är nu krisdrabbat och antalet anställda är nere i cirka 140. Ytterligare neddragningar planeras under 1978 och 1979.

Oron för jobben är stor hos de anställda som fruktar att fabriken kommer att läggas ner. Besked om ett sökt industrigarantilån för att trygga driften har ännu inte lämnats och industriministerns löfte i somras om en ersättningsindustri har heller inte infriats.

Jag vill därför ställa följande frågor till industriministern:

1. Vilka åtgärder är industriministern beredd att vidtaga för att trygga jobben för de berörda anställda i Östersund?
2. När kan besked lämnas angående det sökta industrigarantilånet?
3. Hur långt har planerna på en ersättningsindustri avancerat?

1977/78:343 av *Joakim Ollén* (m) till budgetministern om avgiftsbeläggningen av statliga parkeringsplatser:

Regeringen beslöt 1970 att statliga parkeringsplatser skall avgiftsbeläggas. Sedan dess har försöksverksamhet ägt rum på vissa platser. Försöksverksamheten har således pågått i åtta år. Uppenbarligen måste tillräckliga erfarenheter nu ha vunnits av denna verksamhet. Att låta den förmenta försöksverksamheten fortsätta innebär att vissa statligt anställda tvingas att betala för parkeringsplatser medan andra slipper. Rättvisan i ett sådant förhållande förefaller dunkel.

Med hänvisning till det sagda vill jag fråga budgetministern:

Avser regeringen att vidtaga någon åtgärd med anledning av det för åtta år sedan fattade principbeslutet om avgiftsbeläggning av statliga parkeringsplatser?

Nr 92

Torsdagen den
9 mars 1978

---

*Meddelande om
frågor*

Nr 92

Torsdagen den
9 mars 1978

*Meddelande om
frågor*

1977/78:344 av *Joakim Ollén* (m) till budgetministern om rätten till förvärvs-
avdrag vid inkomstbeskattningen:

F. n. råder viss oklarhet om vem av föräldrarna som skall tillerkännas
förvärvsavdrag om de har gemensam vårdnad av barn. Med anledning härav
vill jag fråga budgetministern:

Anser statsrådet det lämpligt att statliga verk undandrar yrkesverksamma
förvärvsavdrag vid gemensam vårdnad?

1977/78:345 av *Kurt Söderström* (m) till socialministern om ordvalet i
författningstext:

I propositionen 1976/77:40 tilldelades socialstyrelsen det centrala ansvaret
för samhällets alkoholpolitik.

I samband därmed överfördes riksskatteverkets hittillsvarande uppgifter
på alkoholområdet till socialstyrelsen.

Riksskatteverket har i meddelande (RSV A1 1975:3) utfärdat föreskrifter
för godkännande av alkoholhaltiga essenser och aromer, avsedda att
användas vid framställning av konfektyr-, bageri-, charkuteri- eller liknande
varor. Ett av kraven – f. ö. det som vanligen kom till praktiskt bruk – var att
”Smakkoncentrationen är sådan att essensen/aromen bedöms vara odrickbar
även vid utspädning till en alkoholhalt av ca 10 volymprocent.”

Sedan huvudmannaskapet ändrats har socialstyrelsen i författningssam-
lingen SOSFS (S) 1977:84 utfärdat liknande föreskrifter för godkännande,
men har då beträffande kraven gjort följande ändring: ”Smakkoncentra-
tionen är sådan att essensen/aromen *vid organoleptisk undersökning* bedöms
vara odrickbar även om den späds ut till en alkoholhalt av ca 10 viktspro-
cent.”

Anser statsrådet att ovannämnda ändring står i överensstämmelse med
strävandena att göra författningsspråket mer förstäligt?

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 18.28.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert

Förteckning över talare

(Siffrorna avser sida i protokollet)

Torsdagen den 9 mars

Talmannen 17

Ahlmark, Lars (m) 60, 64, 65

Alemyr, Stig (s) 14, 16

Alsén, Hans (s) 6, 7

Andersson, Georg (s) 30, 37, 38, 43, 44, 48, 54, 55, 63, 64

Bergman, Per (s) 65

Berndtson, Nils (vpk) 96, 97, 98

Biörck, Gunnar, i Värmdö (m) 72

Diesen, Ingrid (m) 34, 38, 39

Green, Åke (s) 50

Gustavsson, Rune, socialminister 86, 88, 89, 91, 92

Hermansson, Carl-Henrik (vpk) 67, 72

Hjelmström, Eva (vpk) 39, 43, 44, 49

Johansson, Olof, statsråd 3, 4

Krönmark, Eric, försvarsminister 92, 94, 95, 97, 98

Lantz, Inga (vpk) 57, 90, 91, 92

Lorentzon, Gustav (vpk) 87, 88, 89

Lövenborg, Alf (apk) 56

Nilsson, Bernt (s) 10, 12, 13

Pettersson, Lennart (s) 3, 5

Rönnung, Catarina (s) 60

Stensson, Börje (fp) 52, 54, 56

Sundman, Per Olof (c) 44, 50, 71

Söderqvist, Oswald (vpk) 93, 94, 95

Troedsson, Ingegerd, statsråd 5, 7

Wictorsson, Åke (s) 8, 10

Åsling, Nils, industriminister 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16

